

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőégi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzandók.

Kéziratok nem adtnak vissza.

ERDELYI
PROTESTÁNS KÖZLÖNY.
EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetési-pénzek legcélszerűbben postautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Basa Mihály. — A közgyűlés tagjaihoz. Gr. Bánffy Béla. — Az áll. ig. tanács n. gyűléséből. r. t. — Lapszemle: A magyar reformált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó tervjavaslat. (Vége.) Tóth Sámuel — Vidéki élet: A kükküllői egyházmegyéből. Sepsői egyházmegyéből. Oltmelléki. — Négy évi gazdálkodás a n.-enyedi főtanoda vagyónával IV. Zeyk József. — Zsinati előmunkálatok: Tudósítás a conventi albizottság debreczeni gyűléséről. III. — Tárca: Láng-nyelvek. (Pünkösdi tárca.) — Egyházi és iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetése.

* BASA MIHÁLY *

szül. 1799 februárban; meghalt 1878 május 31-dikén.

Anyaszentegyházunknak újra gyásza van. A felvinczi temetőkert gazdagabb lett egy sirhalommal, melynek frissen fölhányt hantja az alatta csöndesen nyugovó tisztos agg férfiuszívét nem, de nehézsúlylyal üli meg mindnyájunkét, kiköt ismertük s ösmerve szeretni s becsülni tanultuk.

Mintha még most is előttünk állana papságunk Nesztorának sugár-alakja, melyet, mint ért kalászt a nyár, kissé meghajlitott ugyan az idő, de melyben az ifju erővel ható lélek még mindig eredeti tisztaságában, szilárdságában élt, lobogott, szolgálván az igazságot. A mult évszáz legvégén született férfiu, elején a test egészségének örétül vala szentelendő magát, de a szívében lakozó tűz a lelkek orvoslásának mezejére készteté s azóta 1825-ben, mint kézdivásárhelyi segéd-majd uzoni rendes pap, 1828-ban, mint felvinczi, 1834-ben mint enyedi pap hivenmunkálta az Urnak szőlőjét. A szabadság-harcz küzdelmei őt is földönfutóvá tevék s Enyedről csak életét s kedves családját birta az ölké kezeiből kiszabadítani, a következő évben a csöndes Harasztoson kezdve újra erőszakkal félbeszakított istenes munkáját.

És folytatá lélekkel, lelkesedéssel, mint pap 53, mint esperes 23, mint egyházkerületi közügyigazgató 13 év óta, kiviva magának nemcsak a tiszteletet, hanem a szeretetet is, mindazok részéről, kik vele a hivataloskodás, a közélet mezején, a családi tüzhelynél és a templomban valaha találkoztak.

És hirdeté az igazságnak igéjét a meggyőződés velőkig, szívek közepéig ható mélységes hangján és adva magát például a menydörgő szavakkal prédikált hitben, reményben, erejének végszakadtáig, az oly hirtelen bekövetkezett halál magvát is legutolsó körutjából hozván magával, mely alig néhány nap alatt kioltá a drága életet, mely Istené, Anyaszentegyházunké, hazánké volt végpillanatáig.

A hant már föléje borult, a lélek már az örökkévalóságba költözött, de az emlék, a nemes példaadás s a munkáiban ránk öröklött szellem miközöttünk, szíveinkben él, halhatatlanul!!

A közgyűlés tagjaihoz.

Hosszas vajadások, hosszas támadások után, melyek régibb consistoriumi egyházzervezetünket a kor igényeihez mértén elavultaknak s az akkori állapotokat tarthatatlanoknak nyilvánították, megszületet új, — jelenlegi egyházzervezetünk.

Nagy remények voltak hozzákötve; régi, s ha helyesen fejezhetem ki magamat különben democraticus intézményeinek eltörlésével, azt hitték: új életet, új lendületet nyer. A szervezet megváltozása által maga az egyházi ügy, az egyházkerületi közgyűlés, igazgató-tanács választottakból lévén összeállítva: remélték, hogy a szunnyadozó érdekesség fölébredvén, különböző megújult erők összehangzatos közreműködése és új tényezők bevonása által, iskolai és egyházi ügyeinket felvirágoztatják.

Azonban még ez ideig nincsenek beváltva a hozzá kötött remények. Magában szervezetünkben van-e hiba? avagy azon szerecsétlen állapotban-e, hogy egyénekhez és nem elvekhez kötött pártállást foglalunk el? azt meghatározni nem bírom.

A szervezés oka és szülője-e ezen pártoskodásnak? biztosan meghatározni nem tudom; valamint

azt sem, hogy vajjon e pártoskodás okozta-e azt, hogy jelenlegi szervezetünkben még csak a gyűlölet, csak az ellenszenvet szítottuk s ítéletünk komolyabb tárgyakban nem az ítélet mérlege szerint, hanem a rokon- vagy ellenszenv szerint hozatott.

És ezen felül mit látunk? egymásnak kölcsönös kisebbitését folytatjuk; egymásnak a sárba hurcolását naponként üzzük. Látunk egyéneket, kik köztiszteletben lévő becsületes emberek neveit oly cselekményekkel kötik össze, melyeknek megtörléséről a büntető codex gondoskodik. Látunk az egyház szolgálói közül többeket, kik a szeretet és engesztelékenység helyett, a mi hivatásuk, epét szórnak, gyűlöletet szítanak. Látunk egyházunk kebelében, melynek alapja a felebaráti szeretet, s melynek tagjai, legyenek azok egyháziak vagy világiak, egy családnak különböző tagjai kellene hogy legyenek látunk szétágazó, és magának az egésznek érdekével ellentétbe helyezett érdekek feletti küzdelmet.

De tulfelől látunk jóakaratot is, mely egész odaadással óhajtana segíteni: óhajtana javítani, de a pártoskodás által felkeltett érzelmek zürzavarában ezt tenni nem képes, tartván tőle, hogy egy részrehajlatlan állás elfoglalása által ne tegye ki magát

TÁRCZA.

Láng-nyelvek.

(Pütkösdi tárcza.)

Élt egy férfi, születve szűk viszonyoknak közepe, de lelke nagy volt, elég nagy arra, hogy a legnagyobbat is magába fölvehesse. Hozzájött egy tudós, vele vitatkozást kezdendő s a bölcs férfi így felelt neki: „A szél a hová akar fújni, fú és annak zugását hallod, de nem tudod honnét jön és hová megyen; így vagyon minden, a ki a szentlélektől születik.“ (János 3. 8.) A tudós fejét rázta és elment. A mit hallott, nem illett könyveibe, s nem volt formulába fogható.

Azóta végtelen sokidő telt el s most már harmadfél száz millió ember hivatkozik ama bölcsre. Nagy ünnepeket rendeznek emlékére, s a végén, ha ezek eltelték, azon évszakban, melyben virágok fakadoznak a völgyekből, egyet e bölcs helyettesének, a szentléleknek tiszteletére is ünnepelnek. Szentléleknek nevezik e helyettést s az ünnepet pütkösdi-nek. Vajjon ekkor hallgatnak-e a lélek lebegésére s egymást ösztönzik-e, hogy figyelmesek legyenek az ő jeleire, neki szabad utat hagyjanak, s magokat nyitva tartásák ő előtte, hogy beteljesítse művét, ha jön? Oh nem, ezt nem teszik.

Könyvet vesznek kezükbe, tele sok ezernyi betűvel s szólnak: ebben a szellem, A mi másfelől fú, az nem szellem, s a mi e betűkből valamit elfújni akar, az rossz szellem. A sok betűből valami formát állítottak össze, ezt ki-ejtik szájokon, s meg vannak győződve, hogy a szellemet idézték másképp az el se jöhetne. Aztán kiválasztottak néhányat magok közül, kikről mondják: ezek értik a szellemet, ezek idézhetik azt, más ne merészkedjék. S ha mégis más is merészli azt tenni, nősza! segílyt kiáltnak erős karokkal s szólanak: „Fogjátok be száját, lökjétek ki, vagy zárjátok be, mit rendetlenkedik itt.“

Hanem ez épen ellenkezik a mester szavaival, kire hivatkoznak. Mert hisz ő világosan kifejezi: a szellem lebegése és működése épen nem olyan, hogy azt mérni, mérlegelni, megfogni és tovaüzni lehetne, hanem olyan, mint a szél, melynek fuvását hallani a nélkül, hogy tudnók honnan jó, merre megy. Ugy ám, de az mit sem tesz. Hisz azóta megtanulhatták, hogy kell a lelket megfogni és elüzni. A legfurcsább ebben az, hogy ők magok sincsenek egy értelemben. Egyik fél így szól: nálunk vannak az igazi betűk és az igazi formák, nálunk van csupán a szellem. Nem, mondja a másik, nálunk van az, nem tinálatok. Erre hallszik harmadik felől: egyiketeknek sincs igazsága, csak nálunk van a szellem.

Hadd vitatkozzanak; menjünk mi addig a tavaszvirányra ki. Itt megcsap a májusi lég, felénk lebeg a virágillat, ránk esnek a napsugarak, s az égnek kékje, a földnek zöld-

gyanusítások s rágalmaknak, melyek által csak szaporodnék a rágalom, csak szaporodnék a gyűlölet. Mert míg a pártoskodó elemek tömörülve állanak, addig azok, kik egyik párthoz sem tartoznak, csak mint fájdalmas szemlélők nézik a lefolyó eseményeket.

Azok, kik előtt egyházunkban ez előtt nem mertek a különböző pártok ily élesen egymással szembe állani: sirjokban alusszák örök álmaikat; az általuk elhagyott hely üresen maradt s a jelenleg meglevő pigmeusok legfeljebb azt mondhatják egyenként: „flere possum sed juvare non“.

A mit egyesek közöttünk most nem tehetnek, azt megtehetik többen, együtt; és így segíteni lehet a bajon úgy, ha mindazok, kik az események folyama által nem lettek egyik vagy másik párthoz sodorva, tömörülnek.

Ide-tova összegyűl egyházkerületi közgyűlésünk, és minő látványt fog az nyujtani? támadásokat egymásra, támadásokat egymás ellenében; és nem elvi kérdések, hanem egyének felett. Hisz ez előzményekből kifolyólag oly gyanúsításokat s olyan szemrehányásokat látunk a nyilvánosság elébe hozva, hogy ezektől a jobb érzélem felháborodik. Foly-

je szemünkbe fénylik át. Mindezekben nem lakozik-e a szellem? Igen, az örömök szelleme; s érzéseket költ fel bennünk, miket a tél, a munka és a gond szívünknek szögletébe szoritott. Most újra élednek, a szív kitágul, valami remegni, csattogni kezd bennünk, mint a pacsirták ott fejük felett. Ez volna hát a mi lelkünk, mely fölbred, s új létre éledez. De nem a külső sugarak, a szín, az illat és a hang csupán az, mi életre kelti. Nincs-e mindezekben élő valami? Nem munkál-e bennőz az örök őserő, mely télen sem alszik, s a legsötétebb, legcsöndesebb éjeken át sem széndereg, csak hogy a szép tavaszi napokon erőteljesebben nyilvánul, mint az év bármely szakában. E rügy, mely kipattan, fejlődik, míg csak lombos, virágos ággá lesz, finoman fogzott fényes levelével és e pirosuló, sajátos virággal itt, nem olyan-e mint a gondolat, mely testet ölt? Minden csira és bimbó nem-e megannyi szenderegő gondolat, mely lassanként világosságra jut s a valódiságba lép? S a megtestesült eszmék eme véghetetlen telje egymásba függ, egymásnak szolgál, mindnyájan egyek, egyetlen lélek, benn titkosan működve s mégis egész világnak látható.

Lebegj körül hát friss erővel te élet szelleme, hogy újra örvendhessek lételemnek. Állítsd körém ezernyi tanuid, oh rendnek szelleme, hogy én is rendet, összhangot teremsek meg világomban. Oh lepd meg szívemet, szépségnek szelleme, hogy a rutat, rosszat legyőzni tanuljam. Hadd érezzem, hogy én is egy forrás vagyok tengeredből, egy sugár a te fényességedből, egy lehellet a te erődből, lelkek

tatni fogjuk-e ezt a közgyűlésen, s az erdélyi protestans egyház azon szomorító és undorító látványt kívánja hitsorsosai és nem hitsorsosai elébe terjeszteni, hogy az egyház felvirágoztatása helyett még a meglevő virágokat is kitépik!

Akkor: ha napról napra süllyedünk, ha intézményeinket, melyeket, büszkén mondhatjuk, őseink teremtetek, megtartottak és virágoztattak; mert saját erejükből, saját buzgalmukból teremték, s azután megtartották oly időben, midőn hatalmas támadásokkal szemben kellett fentartani; ha, mondom, ezen intézményeinket mi magunk öljük meg és sirirat gyanánt a jelenlegi pizskolódás sarát írjuk fel temetőfájokra, ha ez így lesz akkor ne okezzunk mást, mint önmagunkat. Ezen segíteni kell, ez így nem maradhat; mert ha így maradna, fájdalommal látom bekövetkezni azou kort, hogy a protestans hívők önmagok, részint a pizskolódásoktól való undor miatt, el fognak fordulni saját egyházuktól és ekkor a a protestantismusban levő szabadosság miatt meg fog öletni maga a protestantismus szabadsága.

Segíteni kell, mint mondtam feljebb; tömörüljenek mindazon egyének, kik az események folyama alatt nem sodortattak oly helyzetbe, mely őket ité-

lelke, hogy ne tudjam magamat elhagyatva, egyedül, s ne legyek enmagamhoz hűtelen.

Ti pedig természet papjai, lépjétek elő, szeretlek hallgatni titeket, kik évekig lestétek a szellemet a természetben, tanítsatok meg nyomdokát követni, a mennyire egyedül, korlátolt eszközökkel tehetem; világosítsátok meg szememet a legrejtettebb, legkicsinyebb dolgokra; élesítsétek meg tekintetem a csillagok arany írásira, Harmatcsillóságban, virág nyilásában, csillag ragyogásban hadd halljam az igazság lelkét szólani lelkemhez. Hadd érzem azt meg, hogy szózata mindig nyitott fülekre találjon én bennem, ha arra emlékeztet, hogy én is rész vagyok az egészből, kire nézve nincs más üdv, mintha helyét az ő, szent világrend értelmében betölti.

Természet, édes szent anyám

Hadd járok lépteid nyomán.

Mint gyermeket a járszalag,

Áldott kezeid tartsanak.

Ah minő fuvallat leng fölém, mihelyt az utcát a réttel, a szoba falát a kék éggel cserélem fel. Ott az igazság s szépség üde szelleme, a rend, az örök-egyenlő erő szelleme, itt annyi ingadozás, ujalom, annyi látszat és hazugság, a rut és rosznak kuszált, sivár tömkelege mindenütt! De nem! ne ily elsiertett ítéletet. Hogyan? Hisz az emberi nem a lélek tulajdonosa minden más lény felett, csak az emberi nemből, millió egyénből jut a lélek önmagának tulajdonára, és mégis lelketlenséggel találkozánk az emberek

letőkben elfogultakká tette volna. Ki kell határozot-
tan mondani, hogy az egyház ily támadásokat, me-
lyeket kebelében folytat, nem tűr el kell intézni
és pedig véglegesen a most már napirendre kitűzött
enyedi ügyet. Egy olyan részrehajlatlan bizottságot
kell kiküldeni, mely az eddigieknek működéséről je-
lentést tegyen, és ezen ügyet, minthogy házi ügy,
zárt ülésben kell lejártni. Ha ez határozott, akkor
nyilvánítsa ki az egyházkerületi közgyűlés, mint leg-
főbb forum, hogy ez ügyet az egyházhoz tartozó, s
azzal bárminemű összeköttetésben levő egyének ré-
széről befejezettnek tekinti s most már addig, míg
ez ülés határozott, tegye le mindenik fél fegyverét.

Lehet, hogy ezen határozat által még az el-
mékből a gyűlölet, a szivekből az elkeseredés kiirt-
va nem lesz, de az idő orvosolhatja s beheggeszt-
heti az ejtett sebeket s maga az egyház és ősi in-
tézményei nem fognak többé súlyedni.

Közeledik a kerületi közgyűlés; ma-holnap együtt
leszünk. Ha szavam erővel bírna, arra kérném azon
protestans társaimat, kik nincsenek a pártokhoz so-
rolva: ne soroltassák ezután magokat oda. Ne jöj-
jenek mint fél, melynek egyik vagy másik pártot
győzelemre kell segíteni, hanem mint bírák, kiknek

között? Ez nem lehet. Hát nincs-e bennem igazság és rend,
szépség és ragaszkodás ahoz, a mi jó? S ha nálam így
van, én lennék-e egyedül kivétel annyi elfajult között?
Az nem lehet.

Oh nem! Emberek, a ti beszédtekre is hallgatni aka-
rok, a ti cselekedeteitekre is ügyelni fogok, s a jó szellem
nem fog előttem nyilvánulat nélkül maradni. Csak föl kell
tárjam elé magam.

Egy igazságot kereső lélek bizonyára rábukkan azok-
ra, kik vele egy uton mennek. Egy, a világban jót tenni
akaró lélek, segínyt nyerend bizonynyal másoktól is, terv-
ben, tettben. A lélek, mely a tökély képéhez akarja föl-
küzdeni magát; nem veszhet el a nélkül, hogy biztatás,
utmutatás, támogatás s jó tanács ne jutna részről minden-
ünnen. S ha az ősszellem dicsének egész teljét úgy osz-
totta volna föl az emberi család megszámlálhatlan tagjai
közt, hogy mindeniknek bár csekély rész jutott volna, csak
arra törekedném, hogy eszellemvilág nyüzsgésére figyeljek itt kö-
rülöttem, bármint nyilatkozzék is az, s a mi bennem szellemi-
leg él, abból tápot s gyarapodást nyerjen. De hogy e táp-
ra szert tehessünk, az embereknél nemcsak pénzt, gyönyört
vagy azt kell keresnünk, hová sáros saruinkat törülhossúik.
A legjobbat mi bennem szellemi, nem azon embereknek kö-
szönhetem-e, kik velem élnek, éltek, s azon nagy meste-
reknek, kiknek szellemi hagyatéka örök időkre szól? Ha
mindig egyedül voltam volna, erdők, szirtok, patakok s ré-
tek ölén, csak mint egy csira halk ébredése, olyan lett s
maradt volna lelki életem.

ítélni kell. S nem gyűlölettel, hanem vallásos ügye-
ink iránti buzgalommal jöjjenek és foglalják el he-
lyeiket.

Gr. Bánffy Béla.

Készséggel adunk a tisztelt gróf úr nemes
ezélu felszólalásának helyet, bár kissé elkésve, mert
a conventi emlékirat már megkezdett közlése a kö-
zelebbi két számban elfoglalva tartotta e cikk meg-
illető rovatát. Szabadjon azonban, épen a nemes
gróf úr által is hangoztatott protestantismus szel-
lemével megegyezőleg, megjegyeztünk, hogy a küz-
delem, a meggyőződéses különbözősége, valamint szü-
lő anyja volt a protestantismusnak, hitünk szerint
továbbra is éltető eleme marad. E megjegyzésünk,
természetesen nem teheti azt, hogy a küzdelemnek
szükségkép a személyes pizskolódások vonaláig kel-
lene súlyednie, bár viszont, az elvek harcát csak
emberek vivhatják, szintén emberekkel szem-
ben. A döntő momentum itt az, ha az emberek ma-
gukért, vagy pedig az elvekért küzdenek-e s e te-
kintetben föltétlenül aláírjuk a nemes gróf min-
den szavát, mely az egyéni érdeket az elv érde-
kének kívánja alárendelni. Még csak annyit, hogy

De másfelől a balgaságot, mely bennem él, a súlyt
mely a lélek fenntörekvő szárnyát aláhuzza, a hamis irányt,
melybe oly könnyen elmerülök szintén nem-e az embereknek
köszönhetem itt körülem s előttem? Miként a szélhideg esőt
ver rombolón a szép virágra, úgy a társadalom is, körül-
ttem, ha nem vigyázok, sietni fog belém égetni fonáksága
bélyegét. Egészben véve azonban, a történelem tanúsítja,
hogy a jó szellem erősebb mint minden visszasság és ter-
mészetellenesség, s az emberiség lassan, de biztosan, el-
lenállhatlanul halad előre a tökély útján; s bennem is, az
egy emberben, nem lakozik-e ugyanazon szellem? Ha
méltatlanságban pöffeszkedem, nem hagy békében, és ha té-
velygésben ringatózom, megzavarja csöndes nyugalmanat
s fülembé sugja: még sem igaz az! A szép, igaz s jó ér-
zete is beszél belőlem, ha szavára hallgatok, s a tökély
szelleme is küzd, buzog bennem s folyvást sarkal magas
célom felé.

A természetnek eme fönséges szellemét, a ki maga is
élő lelkű, megérti; kifürkészi, megérzi erős ihletettségét, úgy
a világban, mint keble szentélyében.

Magasból származó erő,
Nemesre, jóra hevítő,
Te dönthetetlen hatalom
Tul téren és határokon,
Jer tölts be, tölts be ongemet.

szeréttük volna, ha az enyedi ügy általunk is ohajtott végbefejezése, a gyakorlati kivihetőség szempontjából lett volna kissé részletesebben fejtegetve. De talán ezt is meghozza ez idei, oly nagy fontosságu, közgyűlésünk bölcsesége. Ugy legyen!

Szer k.

Az áll. igazgató-tanács n. gyűléséből.

Kolozsvár, június 2.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter elnök; b. Bánffy Albert és gr. Bánffy Miklós főgondnokok; Lészai Ferencz, Incze Mihály, dr. Kolozsvári Sándor, Szász Béla ig. tanácsosok; Parádi Kálmán t. ü. e., Deák József pt., Szabó Ádám szv., Bodor Antal titk. Balogh György ügyv.

Elnök, székéből felemelkedve, meghatottan jelenti, hogy Basa Mihály gen. director, n.-enyedi egyházmegyei esperes és harasztosi pap, a lelkészi kar Nesztora évek hosszú során, jobb létre szenderült. Indítványozza, hogy az ig. tanács adjon jegyzőkönyvileg kifejezést a gyászeset fölötti fájdalomának és az elhunyt érdemei iránti elismerésének. Egyhangulag elfogadtatik.

Evel kapcsolatban jelenti az elnök, hogy a n.-enyedi egyházmegye helyettes esperesül Hegedüs Lajos, ottani jegyzőt nevezi ki.

Az időközben ellátott ügyek bejelentetnek s tudomásul vétetnek.

Dr. Kolozsvári Sándor kérdést intéz az elnökhöz, ha az enyedi tanoda gondnoksága megkapta-e ggodnd. Bogdán Lajos számadásait, s ha nem: indítványozza, hogy a gondnokság utasítassék a szükséges törvényes lépések haladéktalan megtételére.

Elnök jelenti, hogy az enyedi tanoda gondnokságától az utóbbi időkbén csak is a diódi birtok haszonbérbeadására vonatkozó fölvilágosítás érkezett be.

Az ig. tanács elfogadván dr. Kolozsvári indítványát, a gondnokságnak megiratik, hogy a ggodndoktól és pénztárnoktól, e leirat vételétől számított 24 óra alatt, az összes számadásokat vegye be, ellenkező esetben a szükséges törvényes lépéseket tegye meg; 8 nap alatt küldje föl az évi költségvetést, a jövő hivatalnoki berendezés tervét, a ggodndnoki cautio elintézésének ügyét, valamint a m. decemberi n. gyűlésből fölkerült okmányokat is.

A jogügyi bizottság előterjesztvén a n.-enyedi tanoda jószágaira vonatkozó haszonbéri szerződvényeket: 2 helybenhagyatik, 2 biztosítéki összege elégtelennek találtatván, kiegészítése elrendeltetik s a gondnokság fölhivatik a többi szerződvény mielőbbi felkuldésére.

Egyházközségi képviselőkül igazoltatnak: Küküllőben: Sámuel József, Szász Róbert, Nagy Domokos, Bartalus Sámuel és dr. Magyarai Károly. A szobeni egyházmegye tani-tói képviselőjéül Szalánczy Lőrincz; a n.-enyedi tractus ig. ügyei az esperes betegsége okán késvén, s a jegyző jelent-

vén, hogy a közgyűlést már összehívta az ügy elintézésévéget, a jelentés tudomásul vétetik.

B. Kemény István megteszi nyilatkozatát az enyedi egyházmegye fölterjesztésére, melyben ez válaszol nevezett főgondnok úr jelentéstételére az enyedi egyházközségi képviselők választása körül, a csáni, gombási és lőrinczrevoi szavazatokra nézve előfordult szabálytalanságokat illetőleg. A nemes báró kijelenti, hogy ő nem panaszt tett, hanem mint főgondnok, följelentette a tapasztalt visszaéléseket. mert az alkotmány egyik leglényegesebb garantiája épen a szabályszerű választásokban rejlik, a mi mellőztetvén, maga az alkotmány tétetik kockára. A beadvány részletesen előadja a nevezett három egyházközségben fölmerült s olvasóink előtt ismeretes szabálytalanságokat s valamennyi tényekre vonatkozó korábbi állítását föntartván, kéri hogy az ig. tanács gondoskodjék jövőre ily esetek lehetetlennétételéről s az illető hibának megfenyítéséről.

Az ig. tanács már mindhárom kérdéses szavazatra vonatkozólag határozván, abban a reményben, hogy a főgondnok és egyházmegye közti korábbi szivélyes viszony ismét helyreáll, nem kíván ezuttal a részletekbe bocsátkozni s az ügy felett napi rendre tér.

A pénzügyminiszter leirata, melyben a cameraticum beneficium ügyében beadott fölterjesztés nagy cynismussal és még több sophismával megtagadtatik, a közgyűlés elé terjesztetik, avál az ajánlattal, hogy a pör megindítása rendeltessék el.

Szász Béla a mult gyűlésen bejelentett indítványát irásban is beadja, mely szerint az egyházközségi közgyűlés elé terjesztessék a következő határozati javaslat: „Az áll. ig. tanács, mint legfelső közizgatási hatóság fölruházatik, a fegyelmi- és közkeresetek megindítására nézve ugyanazon joggal és hatáskörrel, melylyel jelenleg, a szokás jog alapján, püspök aa bir. Az áll. ig. tanács által elrendelt fegyelmi és közkeresetek lefolytatása épen úgy a rendes törvényszéki úton történik, mint a püspök aa által elrendelt fegyelmi és közkereseteké. Az áll. ig. tanács köteles e joga gyakorlatáról minden rendes egyházközségi közgyűlésre jelentést tenni.“

B. Bánffy Albert célját ohajtván ismerni ez indítványnak, Szász Béla hosszasan indokolja javaslatát, egyházközségünk történetének utóbbi éveiből meritett számos tapasztalati adatra hivatkozván, melyek elkerülhetetlené teszik, hogy az ig. tanács rendeleteinek nyomatéka is legyen. Az indítvány mellett szól dr. Kolozsvári, Szabó Ádám, ellene b. Bánffy Albert, mellette ismételve Szász Béla; elnök a jog gyakorlatának precizirozását ohajtaná; Lészai Ferencz mulhatatlannak tartja, hogy az ig. tanácsnak hatalma legyen, ha rendszeres közizgatást akarunk, de jobb szerelte volna, ha ez indítványt nem az ig. tanács, hanem egy közgyűlési tag teszi vala meg. Az indítvány bejelentése alkalmával azt a véleményt nyilvánította, hogy inkább az évi működésről szóló jelentésben hívjuk fel a közgyűlést arra, hogy a főhatósági meghagyások végrehajtásának biztosítása tekintetéből az ig. tanács ruháztassék föl a megfele-

lelő hatalmi eszközzel; most is delicatabbnak tartaná formai tekintetből ezt a módot, de ha már benyújtott az indítvány, tartalmára rászavaz. Szász Béla, ha Lészai indítványnak jelenti ki előbb adott formulázását, kész saját indítványát visszavonni, mert az általa ohajtott czél így is elérhető. Lészai ehhez képest megtevév indítványát: egyhangulag elfogadtatik.

A cultus-miniszter leirata a rajz-tanári képesítési vizsgálatok ügyében tudomásul vétetik.

A sepsi-szt.-györgyi Mikó tanoda építkezései bevégezhetésére m. e. 4000 frt kölcsönt kér. Költségvetését és számadásait maig sem terjesztvén föl, ezek fölküldéséig érdemleges határozat nem hozható. Nyilatkozattételre szólíttatik az iránt is föl, hogy mily biztosíték mellett s mennyi időre szándékoznék a kölcsönt fölvenni?

A n-nyedi főtanoda fa-eladási engedélye kérdésében beváratik a költségvetés s akkor az ügy a közgyűlés elé terjesztetik.

A tanügyi előadó referál a tanári értekezlet jknyvéről és pedig: a könyvbírálati határozatok közöltetnek a tanodákkal, az új tantervre vonatkozó javaslat pedig, a tananyag beosztására vonatkozó dolgozat is bevárátván, — avall az indítványnyal tételik át a közgyűléshez, hogy az egész terv adassék ki a tanodáknak véleményezés végett.

r. t.

L A P S Z E M L E.

A magyar reformált egyház szervezetére s megállapítandó rendszabályokra vonatkozó terv-javaslat.

(Folytatás.)

Ötödik szakasz.

Zsinati bizottság.

128. §. A zsinati bizottság mint a magyarországi ref. egyház egyetemes zsinatának kifolyása és megbízott közege az egyházkerületek felett álló kormányzati és közigazgatási testület és bírói szék egyszersmind.

129. §. Áll összesen 20 tagból, kik közül 10-en, nevezetesen az öt egyházkerület püspökei és főgondnokai, hivataluknál fogva; 10-en pedig mint az egyházkerületeknek képviselői a zsinat által eszközölt választás szerint tagjai a bizottságnak (lásd a 109. §. 4.). E bizottságban minden egyházkerület 4 tag által (2 egyházi és 2 világi) van képviselve. Ugyanannyi póttag is választandó

130. §. Az állandó zsinati bizottság a zsinat utolsó napjain s 6 évi időtartamra választatik s működése egyik zsinattól a másik zsinat befejeztéig tart.

131. §. Ezen bizottság is egyházi szervezetünk többi hatósági közegeinek megfelelőleg kettős, u. m. egyházi és világi elnökléttel bír; s úgy egyházi elnökét a püspökök, mint világi elnökét a főgondnokok közül általános szavazattöbbséggel választja.

132. §. Jegyzőt — egy egyházi és egy világi jegyzőt, szintén a maga kebeléből — választja.

133. §. Összejövételének s tanácskozásának ideje és helye, esetenként mindig az elnökség által tüzetik ki.

134. A bizottsági tagok utiköltségeiről és napdíjjairól gondoskodni az illető egyházkerületek feladata.

135. §. A zsinati bizottság, mint az országos zsinat megbízott képviselője, képviseli a magyar ref. egyházat mind az állam, mind a többi hitfelekezetek irányában minden oly ügyben, mely az egyházat egyetemesen érdekli; s intézkedik mindazon ügyekben, melyeket az egyházkerületek hozzá felterjesztenek.

136. §. Örökös a felett hogy az egyház szervezetében és kultusában, az egyöntetőség és protestans jelleg megtartassék; az egyetemes zsinat határozatai megvalósíttassanak; az egyház törvényes jogait bárhonnan jövő megtámadás ellen és sérelmi ügyekben védelmezi, azok elhárítására nézve a szükséges intézkedéseket megteszi; s még oly ügyekben is, melyek a zsinat hatáskörébe tartoznának szoroson, de elintézésök sürgös és halasztást nem szenvedhet: intézkedhetik, a zsinat utólagos jóváhagyásának reményében; vagy pedig indítványozza, hogy a fenforgó rendkívüli ügyek s kérdések biztos és czélszerű megoldása tekintetéből: rendkívüli zsinat hívassék egybe.

137. §. Az összes tanügy összhangzatos fejlődését vezeti és irányozza; arra nézve az általános elveket megállapítja; az egyes egyházkerületeknek a tanügyi állapotokról betérjesztett jelentései nyomán, a teendő szükséges intézkedésekre az egyházkerületek figyelmét felhívja; a tanügy könnyebb kezelése végett saját közege gyanánt egyetemes tanügyi bizottságot alkot, melynek munkálatai felülbírálat végett eleibe terjesztetnék. Ezen tanügyi bizottságba nem bizottsági tagok is, mint a tanügy terén szakférflak vétetnek fel az egyházkerületekből.

138. §. Vezeti és intézi a missiói ügyeket s ezekre nézve önálló missiói bizottságot szervez.

139. §. Egy országos ref. egyházi domestika felállításáról gondoskodik, melyből aztán pénzalapjának erejéhez képest segíyezi azon szegény gyülekezeteket és népiskolákat, melyeknek fentartása az egyetemes egyház érdekéből szükséges.

140. §. Örökös azon közpénztárak és alapítványok felett, melyek az egyetemes ref. egyház tulajdonai,

141. §. Az egyetemes zsinatra az elmunkálatokat teljesíti; a zsinati képviselők választási jegyzőkönyvét felülvizsgálja s ha a választás ellen kifogások terjesztetnek hozzá, azokat megvizsgáltatja, a választás érvényessége vagy érvénytelenségére nézve ítéletet mond, s új választást rendelhet el.

142. §. A zsinati bizottság eljárásáról és működéséről csak az egyetemes zsinatnak felelős, a mely elé köteles intézkedéseiről vezetett jegyzőkönyvét fölterjeszteni.

143. §. A zsinati bizottság mint a törvényszék is működik a hozzá felterjesztett ügyekben. (Lásd az egyházi fogyelmi szabályok között.)

144. §. Az állandó zsinati bizottság üléseiben érvényes határozatok hozatala vagy intézkedések elrendelése végett: 14 tagnak jelenléte kívántatik; s határozatait általános szótöbbséggel hozza, de a mely tárgyakban a jelenlevő tagok $\frac{1}{3}$ -ad része ellenkező véleményben van, azok a zsinat elé terjesztendők, s végre nem hajthatók.

145. §. Midőn az illető rendes tagok, betegség vagy más rendkívüli körülmények közbenjötte miatt a gyűléseken meg nem jelenhetnek, elmaradásukról az illető e. kerületi elnökséget előre tudósítsák, a mely ilyenkor azonnal intézkedik, hogy póttagok által helyettesítve legyenek. A püspökök és főgondnokok helyébe is választandók és küldhetők póttagok vagy helyettesek*) *Tóth Sámuel.*

VIDÉKI ÉLETT.

A küüllői egyházmegyéből.

Küüllőmegye, 1878. május 12.

A küüllői ev. ref. egyházmegye rendes tavaszi közgyűlése folyó hó 8-án tartatott meg D.-Szt.-Mártonban. A gyűlést, szokás szerint, isteni-tisztelet előzte meg, melyen Szabó Ferencz déllei lelkész tartott alkalmi beszédet. E beszédre véleményünket elmondani itt nem lévén helye: siesünk a megyeház nagytermébe, hol szeretve tisztelt eszperesünk immár elkezdette mondani, szokott nyugodtságával, elnöki megnyitó-beszédét, kimerítő képét tárva elénk egyházmegyéi életünk időközi történetének.

Az eszperesi elnöki beszéd egy passusa felett kifejtett hosszúságos és kínos vita lezajlása után következett a tisztujtás. Az egyházi hivatalnokok, hivataloskodási idejük lejárván: az egyházmegyének irántuk tanusított bizalmát megköszönve, a szabad választás jogát visszaadták a közgyűlésnek. Lejárván pedig a délelőtti idő: elnök affia az új hivatalnokokra adandó szavazatok beadását d. u. 4 órára rendelte el, s ezzel a gyűlés egy pár óráig feloszlott.

Délután 4 órakor az urnából a következő nevek kerültek ki: főjegyzővé általános szavazattal Kovács Elek v. gálfalvi lelkész választatott meg; aljegyzővé: Hogyi Sándor bonyhai lelkész; directorrá ugyancsak általános szavazattal: Bartalios Sámuel szentbenedeki lelkész; házassági törvényszéki ülnökök lettek: Báthori János, Nagy Domokos, Erődsi Pál, Dali István, Barthus Dénes, Orbán József, Kakasi Márton. A köztörvényszékhez a világiakból választattak: mlgs Vita Sándor ur, t. Kolozsvári Albert és Czeglédi János urak. Candidáló bizottság tagjaivá választattak: Báthori János, Erődsi Pál, Mooré Domokos és Nagy Domokos lelkészek. Ügyvédek: Vass Ferencz és Szilágyi Károly. E választás egy pár affia kikerülésével mindenikünk meglegedésére történt volna.

Végül olvastatik a n.-enyedi egyházmegyének átírata,

*) A tervjavaslat első része, az alkotmányra vonatkozó, bevezetődvén, a közlést annyival is inkább befejezzük, mert a conventi albizottságnak erre vonatkozó munkálata legközelebből önálló füzetben megjelenik. Szerk.

a Bethlen-főtanodát illetőleg. Mi mindnyájan óhajtjuk szívből a Bethlen-főtanoda felvirágzását!! béke velünk!

r. l.

Sepsi egyházmegyéből.

1878. május hó.

Egyházmegyénk tavaszi közgyűlése mult hó 8-án Nagy-Borosnyón tartatott meg, az officialisokon és két algondnokon kívül, alig egy néhány lelkész, s tanító, és két világi képviselő jelenlétében. Nem tudom a tárgyrepertorium szegénysége vagy pedig azon körülmény, hogy a közgyűlés épen legszélso egyházközségünkbe hivatott össze okozza-e, hogy oly néptelen volt gyűlésünk. De akármelyik: megfigyelendő jövődre nézve! Ha főleg az utóbbi körülmény okozta, a minthogy hihetőleg okozta is, kár a központi megsokott helyet — Sepsi Szent-Györgyöt — mellőzni az elnök eszperes urnak, anélkül, hogy erre nézve a közgyűlés előbbi határozatát kikérné

N.-Borosnyóhoz, valljuk meg az igazat, nagyon messzi van Brassó, Bodola, Hidvég, Málnás, Oltzeme stb. stb. Az idő pedig pénz; hát a fuvar stb. stb.? Lehetnek oly körülmények a midőn fontos okokból el lehetne hagyni a központot; de ezek nélkül nincs értelme a vándor-gyűléseknek. A gyűlés megnyitása, egy pár kisebb tárgy előterjesztése, jegyzőkönyv olvasás után isteni-tiszteletre vonult az egész gyűlés a templomba, a hol nyéni új lelkész t. Kovács János úr tartott kenetteljes beszédet I. Péter V. 5. alapján a keresztyén alázatosságról. N.-Borosnyó hívei férfiak és főleg a nők, szép számmal vettek részt az istenitiszteletben.

A mi a gyűlés tárgyait illeti: azok nemcsak hogy nagyon helyi érdekűek, hanem nagyobb részint csakis az elnöki intézkedések szűkebb keretébe tartozók voltak. Csupán az eszperes urnak az idej egyházlátogatás eredményéről tett részletes előterjesztése érdekelhette a gyűlést, s kelthette fel annak figyelmét. Örömmel értesült közgyűlésünk, hogy egyházközségeinkben, leszámítva az apróbszerű bajokat, mindenütt élet, buzgóság és egyetértés uralkodik, a mint ezt részletesen olvashatta is a t. olvasó közönség e lapok hasábjain. Voltak még ezen előterjesztésen kívül apróbb tárgyak; jelesen a director által felszedett közpénzek számbavétele, a rétyi, árapataki iskolák községivé alakulhatásukra szükségelt okmányok utólagos beküldése felőli intézkedés, a komollói egyházban a papválasztás körül felmerült viszályok lehető békés elenyésztésére vonatkozó eszmecserék, melyek végével director aa azon elfogadott indítványa után, hogy veterán lelkész t. Benedek Áron aanak, az egyházmegyeyi könyvadományért köszönet szavaztassék, a gyűlés véget ért.

Én pedig rövid tudósításomat bezárom azon örömmel kifejezése mellett, hogy ha országra szóló tárgyak nem is voltak; de ez alkalommal elmaradtak azon affa i rek nek tárgyalásai is, a melyek ma erdélyi ref. anyaszentegyházunkat izgatottságban tartják. *Oltmelléki.*

Négy évi gazdálkodás a nagy-enyedi főtanoda vagonával.

IV.

Ezen cikkem feladatává tűztem, a tőke vagyonállás megállapítása végett a gondnokság megbízásából tett kutatásaimnak eredményével megösmertetni az érdeklődő olvasót, azon oknál fogva, mivel több — a rendes kiadásokra a négy évi kezelés alatt elköltött tőkék számításánál első cikksorozatomban nem pontos értesítés következtében elkövetett — tévedésemet kell helyreigazítanom.

A kiküldött egyházkorületi biztosság, állításom szerint, talált 295.002 o. é. frt és 300 drb cs. kir. simpla arany magány-kötlevélben levő tőkét, mi némi helyreigazítást követel. T. i. ezen tőke-összeg következő tényezőkből alakul: Kis Károly volt pénztárnok 1874. május 10 én fogalmazott és 1874. június 14-én beadott, akkor alaposan megbírált, tőkejegyzéke szerint volt jegyzőkre véve 280 ezer 823 frt 60 s fél kr. minden minőségű tőke; továbbá Máté István ellen volt 13,426 frt 58 kr tőke és 551 frt 47 s fél kr kamat-követelés. Ezen utóbbi, addig biztosítva nem volt összegre nézve 1874 július havában készült vásár és adóssági szerződés, melynek következtében Máté István szerződésileg is átadott a) 6599 frt 75 krban a főtanoda részére tényleg már átadva volt 115 hold gergelyfái erdőt; b) 1359 frt 7 krban tényleg átadva volt 18 hold 226 négyszögöl gergelyfái földeket és c) a követelés többi részét.

A fent látható és ezen szerződés által tőkésített kamathatárálékot is beleértve, 6019 frt 22 s fél krt tevő összeg, mint egyenes adósság, kamatozó tőkévé lőn változtatva. — Végre Hulea Juon hennigfalvi hitokostól volt egy 600 o. é. frt tartozásról szóló, még jegyzőkre nem vett, 1874 február havában kelt adós-kötlevél. Tehát pontosan az akkori felvétel szerint volt összesen nem 295.002 frt, hanem:

Jegyzőkre vett tőkék	280.823 frt 60 $\frac{1}{2}$ kr.
Máté István tartozása	13.978 frt 4 $\frac{1}{2}$ kr.
Hulea Juon kötlevele	600 frt — kr.
Összeg	295.401 frt 65 kr.

tőke, vagyis 399 frt 65 krral több, mint első felvételemben áll.

Ezen helyreigazított alappól kiindulva első cikksorozatomban tőke elköltési számításán még négy helyreigazítás teendő. Pontosán, pontatlanul kamatozó, beperelt és elvesztettnek tekinthető, két banknál és magányosoknál elhelyezett tőke volt 1874. május 4-én 295.401 frt 65 kr.

és cs. kir. simpla arany	300 drb.
Erdélyi urbéri papir o. é. névértékben	80.283 frt — kr.
25 drb pincze-egyleti részvény	5000 frt — kr.
Földhitelintézeti kötv. o. é. névérték.	2000 frt — kr.
Nemzeti kölcsön o. é. névérték.	42 frt — kr.
Adósság volt	5000 frt készpénz
és cs. kir. simpla arany	674 drb.

Ezen cselekvő és szenvedőlegesen állapotban 1877 október haváig következő változások történtek:

A rendes bevételeken kívül, következő tőkéknek tekintendő értékek adattak pénztárra:

A gergelyfái fekvőségek vételére elszámolandó követelés 7958 frt 83 kr kölcsönvétel útján befolyt 1874 és 75—76—77 években 44200 frt, befizetett készpénz értékű tőke 35524 frt 91 kr.*)

A (6559 frt 75 kr tőkét és időközi kamatait képviselő) gergelyfái erdő ára 10.000 frt.

A torozkai telek ára 600 frt.

Vasuti kisajátításipénz 7060 frt 6 kr.

Beruházási marhák ára 3236 frt.

Urbéri papir tőke o. é. kikölcsönzés végett névértékben 33.600 frt.

Urbéri papirtőke befizetett o. é. névértékben 18 900 frt*).

Urbéripapir tőke elköltés céljából o. é. névértékben 1942 frt 50 kr.

Törlesztés végett át lett téve.

Br. Bánffy Dénes elleni követelés 1667 frt 47 kr.

Evvel szemben ki lett adva tőkének tekintendő érték:

Birtok vételre.

A gergelyfái erdő árába 6599 frt 75 kr.

Gergelyfái földek árába 1359 frt 7 kr.

Ennyi követelés számoltatván el e célra a 295401 frt 65 kr tőkéből, ezt kiadásnak kelle irnom,

Más fekvőségek vételére 5228 frt és cs. kir. simpla arany 300 drb.

Összesen 12186 frt 82 kr. és 300 drb cs. kir. simpla arany.

Tőkésítésre adatott.

Máté Istvánnak (biztosítva van) 6300 frt

(Ez 6300 frt o. é. névértékű urbéri papir, mely már készpénzzé vált).

Ugyanannak biztosítatlan 162 frt 16 kr.

Hulea Juonnak kölcsön 1260 frt. o. é. (1260 frt o. é. névértékű urbéri papir, mely már készpénzzé vált.)

Leopold Salamonnak 4200 frt. (4200 f. o. é. névértékű urbéri papir.)

Lázár Juon és Bukur Nyikolajnak 1050 frt. (1050 frt o. é. névértékű urbéri papir, mely már készpénzzé vált.)

Tóth Ferencznek 18.900 frt. (18900 f. o. é. névértékű urbéri papir).

45 pincze-egyleti részvény vétetett 9000 frt.

Cséplő-gép részvények ára 500 frt.

Tanár Mihályi Károlynak 1890 frt. (Az előljáróság megkérésére kamat nélkül 1890 frt o. é. névértékű urbéri papir.)

Összesen 11662 frt 16 kr o. é. készpénz, 33.600 frt. névértékű urbéri papir.

*) Jegyzés. Kicsillagozott két összeg azért tesz többet, miut „egy kalvinista“ 54008 frtja, mivel a tőke-jegyzékben nem vezetett apróbb előlegek és tartozások is fizetettek be és azokat is felveszem, mint tőke elköltést.

Folytatás a mellékleten.

Melléklet az „Erd. Prot. Közlöny“ 23-ik számához.

Befektetésekre.

1874 ² ben rendkívüli birtok felszerelésre	2000 frt — kr.
1875—6-ban tagosítás az erdő rendezésre	2747 frt 30 kr.
1774—75—76—77-ben tőkésítésnek tekinthető építkezésekre	9000 frt — kr.
Összeg	13.747 frt 30 kr.

Rendkívüli kiadásokra.

Egyházkerületi biztosság által 1874—75-ben végrehajtott inventálás	1127 frt 42 kr.
Egyházkerületi biztosság költsége	1828 frt 75 kr.
Egyházkerületi vizs. biztosság költsége	2211 frt 77 kr.
Összeg	5177 frt 94 kr.

Törlesztetett.

Báró Bánffy Dénes elleni követelésből*)	1667 frt 74 kr.
1874 május 4-kétől 1877 október elejéig rendes kiadásra elkölt 59.206 frt 57 kr készpénz, 10.552 frt o. é. névértékű urbéri papir.	

Ezen kimutatás szerint látható, hogy 1874 május 4-től 1877 október elejéig tőkének tekinthető 112.217 frt 97 kr készpénz. Urbéri papir 54442 frt 50 kr o. é. névérték. Arany 300 drb cs. kir. simpla adatott pénztárra.

Ebből lett költve:

Birtok-szerzésre	12186 frt 82 kr és 300 drb cs. kir. simpla arany.
Tőkésítésre	33600 frt o. é. névértékű urbéri papir. és 9662 frt 16 kr készpénz.
Befizetésekre	13747 frt 30 kr.
Rendk. kiadásokra	5167 frt 94 kr.
Töröltetett tőke	1667 frt 47 kr.

Vagyis összesen 42431 frt 69 kr o. é. készpénz, 300 drb cs. kir. simpla arany és 33.600 frt o. é. névértékű urbéri papir lett, birtok szerzés, tőkésítés, befektetés, rendkívüli kiadás és tőke törlesztés czimén elkölve és így rendes költségekre fenn említett idő alatt 67816 frt 57 kr készpénz és urbéri papir 1942 frt 50 kr. o. é. névértékű lett elkölve és 3841 frt adóhátrálék terhelte még ezen kívül a tőkét. Mert a 18900 frt o. é. névértékű urbéri papir tőke, akkor pénztárban volt.

De miután a kölcsön adott további 14700 frt o. é. névértékű urbéri papirból más 8610 frt készpénzzé vált, igazában 59206 frt 57 kr készpénz és 10.552 frt 50 kr. o. é. névértékű urbéri papir költetett el rendes kiadásokra.

*) Jegyzés. A báró Bánffy Dénes elleni követelés, a tőkék jegyzékében tévesen 12.649 frt 73 kr összegben volt vezetve, mely valóban 11.149 frt 83 kr tett. Ezen követelésre nézt, az egyházkerületi biztosság, miután a kezéinél levő okmányok által több követelés igazolható nem volt és e részben volt pénztárnok Kiss Károly állításai által is félrevezettetett, br. Bánffy Dénes kérésére beleegyezett, annak 10.982 frt 36 krban leendő telekkönyvi biztosításába az átkebelezéskor, vagyis 267 frt 47 krkal kevesebb összegbe, mint betáblázva volt. Ennek következtében fent nevezett követelésből 1400 frt jogosan 267 frt 47 kr pedig az egyházkerületi biztosság tévedése következtében iratott le a tőkék jegyzékéből.

De evel szemben áll az ezen idő alatt képződött 22.419 frt kamat-hátrálék, mely végre hasonlólag tőkésítés. Ennél fogva igazában 36787 frt 57 kr készpénz és 10552 frt 50 kr o. é. névértékű urbéri papir költetett el rendes kiadásokra és ezenkívül még 3841 frt rendes kiadási tartozás (adó) terhelte, nem pedig az „egy kalvinista“ által kürtölt óriás összeg lett elkölve.

Ezen helyreigazításokkal, melyek saját tanulmányom eredményei, és melyeknél csak hitélesen bizonyító adatokat nem pedig állításokat vettem alapul, tehát melyekért teljesen jót is állok, tartoztam az igazságnak. Jövő cikkemben a tőke állapoton 1877 október hava óta mutatkozó változásokkal ösmertetem meg az olvasót.

Zeyk József.

Zsinati előmunkálatok.

A konventi albizottság üléseiből.

III.

Debreczen 1878 máj. hó.

(Sz—s.) A máj. 21-iki — délelőtti s utáni — gyűléseken a presbyteriumok organizatiojának kérdése tárgyalatott s élénk eszmecserék után Révész Imre erre vonatkozó javaslatai, csekély módosításokkal, elfogadtattak. Vita tárgyát képezte a többek közt az a kérdés, hogy a presbyterek eskü- vagy csak fogadás tételre köteleztessenek-e? Révész az előbbi mellett érvelt, hivatkozva az evangeliumra, mely az eskütételt ha föltétlenül nem is ítéli el, de felette szűk korlátok közé szorítja, s nézete szerint, az eskü kizárólag a papválasztás actusára tartandó fenn. Kun Bertalan, Nagy Péter, Beöthy az eskütétel szükségességét hangsúlyozták s a végzés is ez értelemben mondatott ki. Kimondatott továbbá az is, hogy a presbyterek 10 évre választassanak, az első öt év végén fele része kisorsoltatván. E hosszú időtartam megállapításának főindokál a gyakori választások izgalmainak kikerülése szolgált. Ezzel kapcsolatban az időközi választásokra nézve a cooptatio elve fogadtatott el. Kimondatott az is, hogy a templomok kizárólag egyházi czélokra használhatók s politikai színezetű gyülekezések színhelyéül semmi szín alatt nem szolgálhatnak.

Ezzel a Révész terv-javaslatára véget érén, a további tárgyalások alapjául Tóth Sámuel munkálata fogadtatott el, s négy napon át (22—25-ig) délelőtt és után szakadatlan folyt a munka. Részben szem előtt tartásával a Szász K. Molnár-féle határozati javaslatnak, melyet közelebbi levélünkben jeleztünk, körvonaloztatott az egyházmegyék s egyházkerületek szervezete, természetesen mindkettőben a ketős elnökség s paritas fonálán. A törvényhozói összes teendők a zsinat számára tartatván fön, kimondatott, hogy mind az egyházmegyék, mind az egyházkerületek, a hatáskörökbe tartozó kérdésekben, statutum-alkotás jogával bírnak. Az erdélyiek hiába hangoztatták, hogy az egyházkerü-

letek a törvényhozás jogát, bizonyos korlátok között, tényleg eddig is gyakorolták s e jog továbbra is, kellő meghatározással, főtartandó, mert különben, azon nagyon is könnyen feltehető esetben, hogy a zsinat huzamos időközön át nem lesz egybehívható, az egyházkerületek stagnatióra lesznek kárthatva, vagy kénytelenek lesznek, szentesített törvény ellenére, a zsinat jogkörébe vágni be. Elegendőnek tartották azonban csak jelezni e kérdésben álláspontjukat, tekintettel arra, hogy emlékiratukban az erdélyi egyházkerület számára a törvényhozás jogának főtartását kellőleg hangsúlyozták. Az egyházmegyék s kerületek hatáskörébe fölvetett, külön tétel alatt, „az elhagyott szegények és árvákról szóló keresztyén gondoskodás“, melynek terén a külföldi prot. testvérek oly dicséretes és sikeres buzgalmat fejtenek ki, s mely eddig nálunk, daczára annak hogy a keresztyénség főnséges missioja éppen ebben culminál, felette el volt s van hanyagolva. Mellesleg örömmel jegyezzük meg, hogy az e téren való nemes munkálkodásnak a debreczeni ref. egyház megragadó képét mutatja föl. Ugyanis a város által is segítve, de főként az önkéntes adakozásokra támaszkodva, főtart egy u. n. „Iszpotályt“, jobban mondva: „szegény nyomorultak és munkaképtelen aggok“ házáat, melyben jelenleg nem kevesebben, mint 150-en találnak menedéket s közel kilátás van arra, hogy a létszám 200-ra emelhető föl. E gyönyörű intézet környéke egy önálló parochiát képez, külön templomával, kisdudóvódával, fiu- és leányiskolával. A keresztyén irgalom és emberszeretet e virágzó telepének, csaknem 40 év óta, felügyelője, éltető szelleme egy tisztas agg férfiú, a debreczeni ref. egyház egyik érdemes lelkipásztora, kinek zajtalan, de annál áldásosabb munkássága tiszteletteljes előismerésre gerjesztő s nemes példája kiválóan követésre méltó.

Tárgyunkra visszatérve, megjegyezzük, hogy az egyházkerületek szervezetéhez, a dunamelléki egyházkerületek mintájára, az egyházi s világi tanácsbirák intézménye is fölvetett. Az egyházkerületek után „az országos egyház“ s illetőleg „az országos zsinat“ s annak kifolyása gyanánt „az országos egyházi tanács“ szervezetének nagyfontosságú kérdései kerültek tanácskozás alá. A zsinat alakulására s ügyrendjére vonatkozólag, jelentéktelen módosítással, elfogadtatott s a bizottság munkálatába beillesztett az a javaslat, melyet a konventnek másik u. n. pesti albizottsága az első zsinatra nézve készített s melyet lapunk egész terjedelmében közölni fog. Az „országos egyházi tanács“ (konvent) a javaslat szerint állani fog összesen 28 tagból, u. n. 5 püspök, 5 főgondnok, továbbá a dunántulj s tiszamelléki kerületből 2—2, a dunamelléki s erdélyiből 4—4, a tiszántuliból 6 választott képviselő, tekintettel a paritásra. Választandó lessz póttag félannyi, mint rendes. Hatáskörére vonatkozólag utaljuk olvasóinkat a Tóth S.-féle tervjavaslatra, melynek közlése lapunkban folyamatban van, s mely kevés módosítással elfogadtatott.

Az egyházi ítélő hatalom tárgyában vezérelvül ki-

mondattott annak a törvényhozási s közigazgatási hatalomtól elválasztása s az egyházközségektől fölfelé az országos egyházig, önálló egyházi bíróságok által való gyakorlása s ennek folytán, a fokozatos bíróságok szervezete s hatásköre is megállapított. Nálunk — erdélyiekénél — ez elv egyházi alkotmányunkban tényleg életbe van léptetve, de annak felette nagy hiányát érezzük mi is, hogy ez elv kiegészítéséül korszerű perrendtartásunk s a fegyelmi eljárásokra vonatkozó szabályaink nincsenek s Beöthy Zsigmond úr, ki ezeknek kidolgozására önként vállalkozott, kiáltó szükségünk egyikének teend eleget, mert az egyházi ítélő hatalom s fegyelem kellő gyakorlása nélkül, mint a mi egyházkerületünk beléletének legujabban is fölmerült aggasztó tünetei tanúsítják, teljes anarchiának s dissolutionnak nőzünk elébe.

A Tóth S. féle tervjavaslatnak nagyfontosságú részét képezi továbbá az iskola-ügy kérdése, mely ránk — protestansokra — nézve életkérdés. Az albizottság ennek tárgyalásába ezuttal nem bocsátkozott, hanem Molnár A. indítványára ajánlatba hozza, hogy a konvent teljeszsze be a zsinatra a következő határozati javaslatot: „A zsinat a közoktatás ügyét a legelső foktól fel az akadémiáig (ezt is beleértve) egyházunknak törvényekben biztosított önkormányzatának és a tanítás szabadságának alapján mind az 5 egyházkerületre nézve egyházi törvényvel rendezi aképen, hogy egyfelől az egyházkerületek és iskola fentartó testületek önkormányzati hatósága tiszteletben tartassék, de másfelől tanintézeteinknek és az egyes tanfolyamoknak oly szervezete és berendezése állapíttassék meg, mely ifjainknak a kor szükségéinek és hivatásuknak megfelelő kiképzést biztosítja.“ Ily közoktatási törvényjavaslat készítésével Molnár Aladár bizatott meg.

Az albizottsági üléselés utolsó két napján került befejezésül tárgyalás alá a tervjavaslat második része, az „Egyházi törvényterv“, mely az egyházi hivatalnokokat, egyháztagokat, általában az egyházi belrendtartást szabályzó törvényeket — kanonokat — körvonalozza. A bizottsági tagok a sok ülésben jóformán ki levén merülve, ezeknek tárgyalása csak futólagosan ment végbe, mindazonáltal a megállapodások az egyházkerületeknek s a konventnek szolgálhatnak legalább némileg útmutatásul.

A hosszú és fáradsalmas munkát csaknem minden nap a szívélyes vendégszeretet meg-megújuló nyilatkozatai könnyítették s fűszerezték.

A debreczeni egyházon kívül, melyről már fentebb említést tettünk, a bizottság tagjait rendre-rendre még többen hívták meg vendégeül. A gyűlésezés harmadik napján délben a főt. püspök úr gyűjté őket össze asztala körül, hol alkalmunk vala háziasszonyunkat úgy ismerni meg, mint a családi magyar gazdasszonyoknak mintaképét. Az ötödik napon a város derék polgármesterének, Simonffy Imre úr s kedves neje uri házának valánk a vendégszeretet lekötelező jelei által elhalmozott vendégei. A város polgársága is, az egyházi ügyek iránti meleg érdeklődésének szép bizonyosságul, rendezett egy díszes bankettet a bizottság tagjainak

tiszteletére, melyen felekezeti különbség nélkül, a legszívleesebb egyetértésben láttuk egy koszoruba fűzve a városi polgárság legkiválóbb tagjait. A főtanoda neves ifjúsága sem feledkezett meg rólunk. Előbb az ifjúság énekkara mutatotta be szép készültségét, mely alkalommal az énekkar derék elnökének, Tóth Mihály hittanárnak, szívélyes idvezlésére a vendégek nevében Szász Károly intézett az ifjúsághoz köszönő s buzdító beszédet. Majd a főtanoda tüzlőtő egylete, mely a hazai hasonló egyetek között keletkezésére nézve a legrégibb, hívta meg a vendégeket a város erdejében évenként tartatni szokott májálisára, mely a be rendezés hagyományos eredetiségét tekintve, bizonynyal, országszerle a maga nemében páratlan.

Egy szóval a kalvinista Róma minden tekintetben kitett magáért s mindnyájunk szíve mélyén megszülemlett az ohaj: vajha volna magyar hazánkban a „magyar“ valásnak sok ily Rómája, melyben az előrehaladás hő vágya, a közművelődés buzgó szeretete, a valódi protestans szellem erőteljes lüktetése s teremő képessége oly szép harmoniába egyesülnek!

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, június 6.

— **Értesítés.** Alólírott rendező bizottság köztudomásra hozza, hogy egybeülendő egyházkerületi közgyűlésünk tagjai elszállásolásáról gondoskodva lesz. Mindazok, kik e gondoskodást igénybe venni ohajtják, felkéretnek, hogy sziveskedjenek e szándékukról az „Erdélyi prot. Közlöny“ szerkesztőségét e hó 15-ig értesíteni. A rendező bizottság.

— **Választások.** Közélgő egyházkerületi közgyűlésünkön nagy fontosságú s jelentékeny számú választások lesznek nepirenden. Választandók lesznek: 1. Közjegyző. 2. Közügyigazgató. 3. Hat igazgató tanácsos. Ugyanis az 1875-iki ker. közgyűlés 22 sz. a. kelt határozata értelmében kilépendők most azon igazgató tanácsosok, kiknek nevei 1875-ben nem soroltattak ki. Névszerint: Benkő János, Gyárfás Domokos, Incze Mihály, dr. Kovács Ödön, Szász Béla és id. gr. Bethlen János. 4-ör. Köztörvénysszéki tagok. Az 1877-iki közgyűlés 33 sz. a. kelt határozata szerinta mandatumokat leteszik a következő bírák: Benkő János, Bihar Sándor, Hegedüs János, Sárkány Ferencz, Pogány György, Vályi Pál, Nagy Lajos, Lészai Ferencz, és Szabó Pál, mint néhai Dáné István betegsége okán 1875 35. d) pont alatt választott pótbíró. 5-ör. Házasági törvénysszéki tagok. Mandatuma lejárt a következő bíráknak: Gyarmati Miklós, br. Bánffy Dezső, Incze Mihály, Székely Gergely, Lészai Ferencz, Szabó Károly, Tisza László, ifj. gr. Bethlen János, Bereczki Sándor és Gáspár János uraknak. 5-ör. A m.-vásárhelyi főtanodánál a természetrajzi tanszékre. Ez állomást jelenleg ide-

iglenos minőségben a jóles készültségű Demeter Károly tölti be. 6. A zilahi főtanodánál a természettan és vegytani tanszékre. 7. Feles számú egyházmegyei s tanodai gondnoki állomásokra. E szerint a ker. közgyűlésnek a választási izgalmból bőven jut osztályrészűl.

— **Állandó ig. tanácsunk** a közgyűlések előtt szokásosan felhalmozódott ügyek elintézése végett, mint az utóbbi hetekben többször is, időközben is gyűléseket tart s mult csütörtökön egész halom ügydarabot látott el. Lapunk nagy mértékben igénybe vett tere nem engedi, hogy e gyűlés összes tárgyait felsoroljuk s így csak felemlítjük, hogy számos folyó ügy mellett több közgyűlési tárgy is elintézés alá került. Előadó bizottságok nevezettek ki, előkészített bizottsági munkálatok fogadtattak el, az egyházkerületi népiskolai bizottság elnöke, m. Gáspár János úr, felszólított, hogy a népiskolai tantervre és rendtartásra vonatkozó bizottsági munkálatot (mely hónapokkal ezelőtt elkészült) beküldeni sziveskedjék. E gyűlésen terjesztett elő az enyedi tractus vádlevele is, melyben az ig. tanács az enyedi tanoda körüli eljárásaiért (hirlapi közlemények alapján) bepanaszoltatik a közgyűlés előtt, s melyre az ig. tanács évi működéséről szóló jelentése reflektál. Kimondatott egyszersmind az is, hogy ünnep harmad-napján kezdve permamens nagy-gyűlés fog a közgyűlési előkészületek végett tartatni.

— **Néhai n. t. Basa Mihály** temetése folyó hó 2-án és 3-ikán nagy részvét mellett ment végbe. Előbb említett nap d. n. 3 órakor Harasatoson az egész vidék összeseregése mellett Zatureczki Károly gyéresi pap, rövid, de nagyhatású imája után Hegedüs Lajos gerendi pap tartott beszédet az elköltözött felett 2. János IV. 6. 7. 8. verseit vevén alapul, jellemezvén az elhunytat mint embert, papot és hivatalnokot. A kihült tetemek azután, végakarata értelmében, Felvinczre szállittattak, hol az egész város kíséretűl szegődött s jelen volt, a templomba való elhelyeztetésénél. Másnap kezdetét vette a gyászszertartás az enyedi, tordai s vidéki intelligencia, számos főgondnokok, tanárok, papok, képviselők stb. részvétele mellett. A díszesen föllállított ravatalt egész halom koszoru borította, míg a szertartás gyászos ünnepélyességét, két dalárda a vinczi és enyedi is emelé. Imát ez alkalommal dr. Kovács Ödön mondott mindvégig fenkölt szellemben tartva, s végre egy beszédben Sándor János ecsetelte az elhunyt élete befolyását, mire az emelkedett szertartás véget ért. Az egyházmegye gyászjelentése következőleg szól: A nagy-enyedi ev. ref. egyházmegye a maga, az egész erdélyi ev. ref. egyházkerület és a megboldogult számos tisztelői nevében, mély fájdalommal jelenti, hogy Basa Mihály, harasztosi ref. lelkész, a nagy-enyedi egyházmegye esperese, az erdélyi ref. egyházkerület közügyigazgatója f. hó 31-én, életének 80-ik évében, megszűnt élni. Egy tapasztalatban, bölcsességben, hitben és szeretetben gazdag élet aludt ki, mely végső ellobbanásáig, apostoli hűséggel és kitartással, istenországa építésére volt szentelve. Tanui ennek kézdi-vásárhelyi.

azoni, felvinczi, n.-enyedi és harasztosi virágzó egyházköz-
ségek, melyekben felváltva, 53 éven át hirdette Isten igéjét,
tanuja a nagy-enyedi egyházmegye, melyet 23 évig kor-
mányzott oly tapintatosan, oly páratlan gondossággal, igaz-
ságossággal és odaadó szeretettel, hogy alig van egyház-
község, mely hálásan ne mutathatna kebelében az ő kezei-
nek maradandó alkotásaira; és nincs az egyházmegyének
egyetlen tagja, ki benne fiui kegyelettel szeretett és tisztelt
lelki barátját ne siratná; tanuja az egész erdélyi ref.
egyházkerület, melynek 13 éven át egyik buzgó főhivatalnok-
a, mindvégig feddhetlen, önzetlen, hű és áldozatkész tagja
volt. Hült tetemei folyó hó 3-án, Harasztosról, rövid gyász-
szertartás után a megboldogult végakarata szerint, egykori
kedves egyházközségébe: Felvinczre fognak szállíttatni s ott
folyó hó 3-án d. e. 10 órakor, a reformátusok templomá-
ban tartandó ima és emlékbeszéd után, örök nyugalomra
elhelyeztetni. „Ő dicsőítette a mennyei Atyát e földön; el-
végezte a dolgot, melyet reá bízott volt, hogy elvégezze.
Most annakakéért dicsőítsd meg őt Atyánk te magadnál,
azzal a dicsőséggel, mely dicsősége van te nálad öröktől
fogva a te fiadnak!” Harasztos, 1878. június 1-ső napján.

— Tokaji János, Maros-bogáthi ev. ref. lelkész tár-
sunk s barátunk családját súlyos csapás érte, Ilona nevű
leánya halálával, kit Zólyom városából hol mint tanárnő
volt alkalmazva, mult hó 26-án nagy részvét mellett kísér-
tek örök nyugalomra. A tanügy egy széles ismeretű igen
mivelt tanárnőt, a család pedig legkedvesebb tagjai egyikét
veszíté el benne. Nyugodjék békében!

— Helyreigazítás. Lapunk mult számának második
rovatában, a negyedik evangéliumról szóló cikkünkben, két
izben „Logos” helyett „Lajos” volt tévesen szedve. Kérjük
a helyreigazítást

A szerkesztő postája.

T. Sebestyén Áron urnak M.-Csán. A közgyű-
lés el fogja dönteni a vitás kérdést s különben is lapunk
szük tere nem engedi a felesleges szószaporitást. Annyit
azonban megjegyzünk, hogy a csányi szavazat elkéséséből
fölmerült viszályok egyik főoka a tiszteletes ur. Ha egyháza
szavazatát kellő időben beküldi, nem lett volna semmi za-
var. Ezt pedig, mint egy személyben pap és postamester,
könnyen megtehetette volna.

Epen most jelent meg és kapható

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt:

Népszerű egyházi beszédek. Irta Bartók János
1 frt 40 kr.
Templomi imák. Vasárnapokra, innepekre s más al-
kalmakra. Köz isten-tisztelet használatául készítet-
te Bozsodi József. Második kiadás. Diszkötésben
2 frt.
Halotti emlékbeszédek (orációk) néhány utófohász-
szal. Irta Tompa Mihály. 1 frt. 60 kr.
Egyház szertartási beszédek. Készítette Révész Bá-
lint, kötve 2 frt 40 kr.
Egyházi beszédek különféle alkalmakra. Irta Köny-
ves Toth Kálmán. 1 frt 40 kr.
Kálvin élete és a kalvinizmus. Emléklül a nagy refor-
mátor halála évének háromszázados fordulátára
irta Révész Imre. Kálvin aczélmetszetü arczképé-
vel. 2 frt.
Halotti imák. Közönséges esetekre és alkalmakra. Ir-
ta Szász Károly. Kötve 2 frt.
Székács József összegyűjtött egyházi beszédei. Első
kötet 3 frt.
Lukács Ödön. Közönséges egyházi beszédek. 1 frt.
— — Egyházi beszédek templomi és temeté-
si használatra. 1 frt 80 kr
Dr. Kolozsvári Sándor. Az erdélyi ev. ref. egyház-
kerület egyház-joga. 3 frt.
Kovács József. Husz ünnepi és alkalmi prédikáció.
1 frt.
Ferencz József. Unitárius isteni tisztelet, melyet ok-
tóber 21-én 1876. Budapesten az ágostai hitvallású
főgymnasium nagytermében tartott. 30 kr.
Fábián Mihály. Az Isten országa az evangéliomi pél-
dázatok szerint egyházi beszédekben. 1 frt 80 kr.

Dr. Heiszler József. Halotti egyházi beszédek. 1 frt
60 kr.
Gyöngyösi Sámuel. Magyar protestans egyházi szó-
noklatok. Ünnepi alkalmi, közönséges és gyász-
esetekre. Első kötet 1 frt 80 kr. Második kötet
1 frt 80 kr.
Dr. Kovács Ödön. A vallás bölesészet kézikönyve.
Első kötet: A vallás mint tünemény, vagy a val-
lások története. 3 frt.
Kozma Mihály. Temetési alapigék az ó és új testa-
mentomból összeszedetve. 1 frt.
Mitrovics Gyula. Egyháziatlanság és üres templomok.
Egyháztársadalmi elmélkedés. 50 kr.
Szilágyi János. Egyházi beszédek. Első kötet 1 frt
60 kr. Második kötet 2 frt.
Ó testamentomi apokrifus könyvek. Az eredetiből,
görögből fordította Kámory Sámuel. 1 frt.
Könyves Toth Kálmán. A koporsónál. Közönséges és
alkalmi halotti imák. Kötve 2 frt 40 kr.
Herczeg Sándor. A földrrjz elemei és a magyar ki-
ráltság s az osztrák császári tartományok föld-
rajza. Bővebb tekintettel az erdélyi részre. Az I.
II. és III. osztályu népiskolák számára. Hatodik
és az új beosztási közigazgatáshoz alkalmazott
Kiadás. Kötve 20 kr.
Egyházi beszédek. Irta Fejes István. 2 füzet. Ára
4 frt.
Az öskeresztyénség történelme. Irta dr. Baur Fer-
dinánd Ch. Fordította Dózsa Dénes és Fesko La-
jos 3 frt.
Köznapi imák négy hétre templomi használatul. Irta
Filep Mihály. Csinos bőrkötésben 2 frt.

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dése, hová az előfizetési-
pénzek legcélszerűbben pos-
tautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt, félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: A múlt s jövő (Sz—s.) — Zsinati előkészületeink. Szász Károly. — negyedik evangelium, mint Jézus tana és éle-
tének kutforrása. (W. F. Loman után. (Vége) — Vidéki élet: A kolozs-kalotai egyházmegyéből. Egyházmegyei vizsgálat. Mihályz Elek, m.-valkói ev. ref. pap vizsgálati jegyző. — Négy évi gazdálkodás a nagy-enyedi főtanoda vagyonával. V. Zeyk József. — Tárca: Egyházi műemlékeink és a kegyelet. I. Nagy Sándor. — Egyházi és iskolai hírek. — A szerkesztő postája. — A kiadó hirdetése.

M u l t s j ö v ő.

Kolozsvár, 1878. jan. 14.

(Sz—s.) Mire e sorok napvilágot látnak, a szélrózsa minden irányából sereglenek ösz-
sze ker. közgyűlésünk tagjai, megkezdendők egyházi alkotmányos új aeránk második
öt éves ciklusát.

A régiek elmultak . . .

S midőn az elmultnak sirja fölött egy szempillantásra megállunk, édes-bús
emlékeknek egész raja lepi meg lelkünket, mint kimagasló bérce orrát a tovaszálló
s a távol ködében eltűnő vándormadaraknak sűrű serege. Ki tagadhatná? A bezárult
öt éves ciklusnak voltak egyes fénylő pillanatai, melyek a már-már elalélt sziveket,
mint a nap hevétől eltikkadt plántát a hajnali harmatcsöpp, új életre keltették. Egyes
nagyobb szabásu alkotásoknak alapjai lerakattak, melyeket egyházkerületünk dicső-
ségére tovább építeni a jövőre nemes feladata. Alkalmunk vala a protestans szellem
életképességének, áldozatkész buzgalmanak egyes főnséges példáit szemlélni s nem
hiányoztak az evangeliumi özvegyek fillérei sem . . . De ki tagadhatná? Voltak s fájd-
alom, feles számmal, setétlő pillanatok is, melyeknek árnyától elborult felettünk az
ég s tévedező tekintettel kerestük a fölcsillámló fényt, melynek sugarai megvilágíta-
nák a vak homályt . . . Megnyilt alattunk a föld s magába temetve elragadta tőlünk
egész hosszú sorát ama választottaknak, kiket jókedvében ajándékozott vala nekünk
az Ur, hogy lennének nagy, bölcs és hű vezéreink bujdosásunknak uttalan utain . . .
És át kelle élnünk a sorainkban támadott belviszály nehéz vivódásait, melyek miatt
megbénult a legjobb akaratnak ereje s a felemelkedni törekvő buzgóság szárnya, mint
szélviharban a tépett tollu galambé, visszahanyatlott a földre. És mi még is így
szólunk: a Mindenható akarta mind ezeket, a ki főlemel, vagy megaláz, a mint böl-
csesége jobbnak látja, a ki úgy rendelé, hogy a derengő hajnalt setét éjjel, a szivár-
vány ragyogását tomboló vihar, az ajkak mosolygását a szemek könyhullása előz-
ze meg . . .

Vajha megelegette volna már az Ur a nehézpróbát s mindenenek megújulnának!

Nehéz feladatoknak egész hosszú sora vár alkotmányos új aeránk második
szakaszára. E feladatok sorából kimagaslik, mint egy setét árny, a N.-Enyedi Beth-
len-főtanoda életkérdése, mely megoldásra vár. Csöndesüljenek le a szenvedélyek lá-
zas hevületei, nemuljanak el a személyes érdekek és tekintetek követelő hangjai, tér-
jen vissza setét odujába a kicsinyes gyűlölködés s bosszuállás kísértő réme s az el-
mék s szivek fölött uralkodjék egyetlen nagy gondolat, egyetlen nemes érzelem: a
legnagyobb rendű érdekek szolgálatára hivatott fejedelmi intézet jövődjének bizto-
sítása. E nagy feladat megoldására kérjük a jó adományok és tökéletes ajándékok
osztogatójától a belátó bölcseségnek, a higgadt megfontolásnak, az önzéstelen ügyszere-
tetnek ama lelkét, mely a romok fölött is alkotni képes.

Minket biztat a remény, hogy jóakaratu igyekezetünk nem lesz hiábavaló az
Urban s megérjük a jól végzett munka édes örömét!

Közgyűlésünk mindazon tagjai, kiknek értelmét, szívét, akaratát ily gondolata-
tok, ily érzelmek, ily elhatározások hatják átlegyenek általunk idvezelve szives szeretettel!
„Eia Isten velünk, kicsoda ellenünk?!”

Zsinati előkészületeink.

A konventi bizottságnak mind a két albizottsága befejezte munkálkodását; munkálataik a teljes bizottság felülbírlására s azután az egyházkerületek tárgyalására várnak, hogy a konvent, figyelembe véve a kerületek nyilatkozatait is, tőlök nyert megbízatásánál fogva a zsinat idejének kitűzése, a zsinati választások elrendelése s a többi előleges teendők iránt intézkedhessék.

Az egyik (a pesti) albizottság a tervezett (első egyetemes) zsinat választásaira s szervezetére vonatkozó ad-hoc munkálatot készítette meg, mely csak ez egy zsinatra akar irányadó s szabályozó lenni, mivel a majdan összeülő zsinatnak, mint törvényhozásnak, lesz teendője, a zsinatot, mint egyetemes intézményt megalkotni, szervezni és szabályozni: egyszerűen beilleszteni egyházi életünk organismusába.

A másik (a debreczeni) albizottság feladata sokkal terjedelmesebb volt. Egész egyházalkotmánykészítése, a mellett a kanonok revisioja s egyöntetű szövegezése, a szokásjog kodifikálása mintegy; végre a törvénykezési eljárás, az iskolaügyi szervezet s a

fegyelmi szabályzat elkészítése volt reábizva, hogy az egész munkálát, mint törvényhozási anyag, vagy törvényjavaslat, terjesztessék majdan a törvényhozó zsinat elé. Az albizottság, Révész Imre és Tóth Sámuel munkálatait vevén alapul, május 19—26 napjain Debreczenben tartott üléseiben meg is oldotta feladata nagyobb részét, a mennyiben elkészítette az egyházalkotmány és a kanon-szöveg tervezetét; a törvénykezési eljárás és az iskolaügyi szervezet kidolgozásával pedig egy-egy szakértő tagját bízta meg.

Kétségkívül a legfontosabb és egyszersmind a legnehezebb része mind e munkálkodásnak: az egyházalkotmány tervezete. A legfontosabb, mert mint a nemzeti, úgy az egyházi élet összesége is alkotmányában nyer kifejezést, s hogy, szokásom ellenére, képlegesen szóljak: az alkotmányban vannak lerakva nemcsak az alapok, hanem az oszlopok és pillérek is, melyeken egész egyházunk külső épülete nyugszik; az alkotmány a test csontváza, mely annak alakját adja, s melyet az életnek kell hussal és izommal megrakni, hogy a mozgás s maga az élet lehető és biztosított legyen. De a legnehezebb is, nemcsak általában az alkotmányozás mindig sok kö-

gő fénye és gazdagsága. Ritka azon kicsiny egyház, a mely gazdag ne lenne az ilyekben.

És mi mégis alig adtunk életjelt! Pedig ott reánk számítottak, s méltán is, mert nem utolsó helyet foglalt volna el erdélyi ref. egyházunk műemlékeivel, s meg vagyok győződve, hogy míg egyfelől szép adalékkal emeltük volna a tárlat becsét, addig másfelől szorosabb egyházi szempontból is megfontolandó erkölcsi hatással lettünk volna a mai nemzedékre. Ugyanis, míg a régész vagy művész a ritkábbnál-ritkább példányok előtt megállva, azokat tanulmányozni igyekezett volna: addig nem egy hívő lélek me-rengett volna vissza azon boldog idők felé, a midőn ezen értékes tárgyaknak lételt adott, vagy rendelt egyik vagy másik kegyes szív élő buzgósága. S talán nem egy, ma gyönyörben uszó szív melegedett volna fel, egy talán éppen ősei által ajándékozott szent ereklye láttára, hasonló buzgóságra. kegyeletre azon édes anya iránt, a kinek köszönheti a társadalom, hogy van még egy kis hite, s a kinek köszönheti, főleg erdélyi hazarészünk, a magyar, hogy még él — a magyar reformált anyaszentegyház iránt.

Vagy talán annyira megvénhedett volna korunk, hogy már nem tudna lelkesülni, s Kölcsyként szédelegne, ha fölpillantana ősei sas-lakára? Hiszem, hogy hidegnek tartja azokat ma a melegebb s kényelmesebb völgyben lakó utód, s nem építi oda palotáját, de ha odaviszi vándor-utja: kegyeletesen emlékszik vissza a nagy ősökre, s azoknak emlékénel élni, tenni, hatni tanul. Nem különben van a

TÁRCZA.

Egyházi műemlékeink és a kegyelet.

„Látatuc Feleym Zumtuchel mic vogmuc!“

Régi magy. nyelvemlék.

I.

Már féleve annak, hogy a kolozsvári lelkes „nő-egylet“ által rendezett iparmű-régiségtárlaton órákig gyönyörködhetett a művelt közönség.

E sorok írója, fájdalmas családi körülmények miatt, még a hírlapok útján se fordíthatott annyi figyelmet rá, a mint ohajtotta volna; s főleg nem adhatott kifejezést azon szomorú ténynek, hogy ezen tárlaton erdélyi ref. egyházunk becses templomi műemlékei oly csekély mérvben voltak képviselve.

Mi volt ennek oka? Hisz a derék rendezők által megtörtént a felhívás, és néhol — mint vidékünkön is — megleg visszhangra talált az. Vagy tán nem rendelkezünk érdekes műdarabokkal? Sőt ellenkezőleg! Hirhedett kalvinista szegénységünk sötét képének ez fényoldala; mert főleg templomi, urasztali műkincseinkben tükröződött vissza a mult idők vallásos buzgóságának, áldozatkészségének ragyo-

rültekintést, sok tapasztalást, s elméleti és gyakorlati biztosságot igénylő természeténél és mivoltánál fogva, hanem — kivált helyzetünkben — azért is, mert felette nehéz megvonni és megtartani a kellő határt, a meddig az alkotmányozásnak menni kell, hogy a szabadságot korlátlanossággá, az egyéniséget összeférhetetlenséggé fajulni és a különböző elemeket szétzúlleni ne hagyja; de a melyen tulle mennie nem szabad, hogy az életet és fejlődést meg ne ölje.

Az én nézetem szerint a debreczeni albizottság túl ment ezen a határon; ámbár nem ment annyira, mint az előtte fekvő tervjavaslatok.

Nem lehetvén jelen az előleges értekezleten s az általános tárgyaláson, csak a részletes tárgyalásnál nyílt alkalmam nézeteimet némi általánosságban előterjeszteni a tervjavaslat azon pontjánál, a mely, véleményem szerint, az első lépés lett volna azon tulság felé, melynek helytelen irányáról meg voltam győződve. A részletes tárgyalás közben azonban nem lehetett czéлом általános vitát ujitani s azért nézetemet csak nagyjában jelezhettem. Ilendőbbnek tartom azokat a nyilvánosság terén fejteni ki, bár itt is a lehető rövidségre igyekszem.

mai kor gyermeke a hittel, a vallással. Hideg magosban képzei azt, minthogy annak szent hajloka rendszeren ott is van, s épen azért ritkán zarándokol a szent hegyre, s romokban engedi gyakran heverni azt is, mint ősei sziklavárát, gondolva: jobb lent a völgyben, hol Goetheként „zöldül az életfája.“ De ha történetesen olvassa nagynevű őseinek, vagy épen látja azok buzgóságának, áldozatkészségének szent ereklyéit: felbuzdul ő is, hogy nevét tetteiben mentse meg az enyészettől. És már a tárlaton felhalmozott egyházi műemlékeink ily lelkesedés, ily hitbuzgóság forrását fakasztották volna fel, meg vagyok győződve, sok kebelben.

A Bethlen, Teleki, Mikó, Bánffy, Kun, Korda, Cserei, Nemes, Lázár, Szentkereszti s számos más előkelő családok utódai nem mindennapi gyönyörrel szemlélték volna őseik neveit a műemlékeken; míg azon lelkes előkelő hölgyek, a kik a tárlatot rendezték, bámulattal akadtak volna finom női kézművekre, házi iparcikkekre azon korból, a melyben a nőknél nem utolsó erény volt a háziasság vagy vallásos kegyelet.

Avagy nem érdekes lett volna-e egy Bethlen Káta, egy Bethlen Sofia, s több mások százados vagy több évtizedes műveit együtt és egy helyen szemlélni? Hogy mennyire érdekes műdarabok vannak egyes egyházak birtokában: legyen szabad nekem erre példányképen egyet e lapok hasábjain bemutatni. Van ugyanis hídvégi ref. egyházunk birtokában egy urasztali abrosz lenszövetből, melyre izlésteljes himzések között, veres selyem és simpla arany

A konvent azt az utasítást adta bizottságának, hogy az egyházalkotmányt egészében fölfele, alulról fölfelé, készítsen tervjavaslatot az egyházi hatóságok minden fokozatára nézve. Ha e meghagyás oly tágran értelmeztetik, mint a Révész és Tóth Sámuel féle tervjavaslatban, s némileg a debreczeni albizottság munkálatában is kifejezést nyert: teljes meggyőződéseim szerint az óhajtott egyesülés és szorosabb kapcsolat helyett még nagyobb dissolutiora vezet.

Protestans egyházi életünknek nemcsak jelszava, hanem igazi alapelve s létföltétele az autonomia. És pedig nemcsak a külvilággal, az államhatalommal szembe való autonomia, a mikor az csak a kerítés, vagy mondjuk: khinai fal szerepét játszsza, melylyel az idegen betöréstől, támadásoktól, sőt minden beavatkozástól elzárkozunk s főgondunkat a kifelé való védekezésre fordítva, elfelejtünk arról gondoskodni; hogy az elkészített helyen, a melyet féltékenyen őrzünk a magunk kizárólagos birtokaként, aztán jól és ékesen menjen minden, Isten és a magunk öröme. Ezzel a kifelé való autonomiával úgy vagyunk, mint az önző telek-tulajdonos, a ki elkeleti a maga lábát s büszkélkedik, hogy arra senkit

pikkelyekkel a következő szent ígék vannak a legnagyobb gonddal felvarrva:

„Ján. III. levele, 11-ik verse: A ki jól cselekszik, Istentől vagyon az

Mózes II. könyve, 35 rész, 25 vers: A kik az asszonyi állatok közül bölcssek valának, magok az ő tulajdon kezekkel fonának és ajándékba felvivék, a mit fontak vala az Isten sátorának építésére.

Jakab II. rész, 26 vers: Miképen a test lélek nélkül megholt állat, azonképen a cselekedetek nélkül való hit megholt állat.

Ezt az Urnak szent asztalához tartozó abroszt készítette s Isten dicsőségére szentelte:

Gróf Bethlen Sofia. Anno 1740 augusztusban.

Valószínűleg az egész darab említett kegyes grófnő műve a rajta levő szent ígéről következtetve. Rég hamvad már a diadém, mely ékíté egykor a nemes grófnőt s rég porlik a finom munkás kéz, mely egykor ezen szép művet készíté; ámde a korona, melyet a hű keresztyénnő nyert, hervadhatlan. A kegyes urnő szellemalakja pedig megjelenik előttünk mindannyiszor szép művében, a melyet a kegyelet készített egykor, s a melyet hű kegyelettel őriz egyházunk.

Kár volt, bizony kár — a tárlatról annyi érdekes és értékes templomi műemlékeinknek kimaradni! De a mit elmulasztottunk némileg helyrehozhatjuk másképen. De erről máskor.

Nagy Sándor.

(Folytatása következik.)

sem ereszt ám be; de ott benn aztán megtüri a dudvái és a gyomot, a paréjt és a bodzát, sőt talán a szemétdombot is, a helyett, hogy a magának felfogott tért virágos kertté s termő gyümölcsössé varázsolná.

Az autonomia igazi feladata a belrendezkedés; a kultámadástól megóvott és biztosított épületnek olyatén berendezése, hogy a bennlakók magukat szabadon és kényelmesen érezzék, s munkálkodhasanak életök czélján, mely az egyházban nem lehet más: mint az egyházi élet fejlesztése a Krisztus szellemében, s Isten földi országának építése a lelkekben.

A vallás a szó legszorosabb értelmében belügy, egyéni tulajdon. S ez választja el az államot az egyháztól, a polgári alkotmányt és törvényhozást az egyházitól. Az állam tagjainak minél szorosabb külső kapcsolatára törekszik; külső egységében van ereje. Az egyház minél többet biz az egyénre; ereje az egyes erők összességében van. Azért az állami törvényhozás nemcsak az egész országnak ad alkotmányt, hanem korlátozza, a köz javára, az egyéni, a községi, a törvényhatósági életet, ccentralizál még a legszabadabb kormányformában is. Az egyház ellenben tág tért nyújt az egyéni élet fejlődésének, nem csak a szorosan vett egyénekből, hanem a felsőbb rendű egyénekből, az ugynevezett erkölcsi személyekben is, a melyekből áll. Megelégszik azzal, ha kimérve mindeniknek mozgási körét, abban szabadon hagyja mozogni és fejlődni, vagyis élni, mert a mozgás és fejlődés: az élet.

Ime az egyház s különösen a protestans egyház, a mint én azt felfogom. S mert így fogom fel, ellensége vagyok az egyéni élet és szabad fejlődés minden olyatén korlátozásának, mely nem mulhatatlanul szükséges az együttes és összhangzó élet szempontjából s mégis — talán egy formula vagy chablon kedvéért — lehetetlenné teszi az egyéni fejlődést.

Kijelentettem azért már a debreczeni tárgyalásokon, s ismétlem itt is: hogy nem akarnám a magyar reformált egyház általam s mindnyájunk által oly hön ohajtott egységét, egy házkerületeink egyesülésének s az eddiginél szorosabb kapcsolatának alanyában akadályozni, vagy épen lehetetlenné tenni. De csak is a mondott alakban akarom azt, s nem unificatio, nem centralisatio alakjában.

Helyesebben azért ha kimondatnak, s törvénybe igtattatnak egyházunk sarkalatos és mindnyájunk által egyaránt vallott elvei; ha kimondatik, hogy egyházalkotmányunk képviseleti alapon áll, hogy az u. n. egyházi és világi elemek egyensulya (ha nem is számbeli egyenlőségben, mint pl. Erdélyben nem, és soha sem is volt) egyházunknak szükséges kriteriuma; hogy a lelkész-képzés és képesítés, az arra jogosított testületek (az egyházkerületek) közös és egyetemes joga, olykép, hogy a kit egyik kerület az igehirdetésre és sacramentumok osztására, szóval a lelkészi hivatalra képesít, annak képesített voltát a többi sem tagadhatja meg (mint közelebbről egyik egyházkerület tette), hogy a ratio educationis megállapítása szintén közös és egyetemes jog stb.

Helyeslem, hogy az egyházi szervezet fokozatai: egyházközség, egyházmegye, egyházkerület, egyetemes egyház meghatározottassanak; hogy mindeniknek képviseletei, hatóságai és közegei kijelöltessenek; hogy mindeniknek jogköre meghatározottassék, ne-hogy egymás jogkörébe vágva, zavart, harczt, élet helyett felfordulást idézhessenek elő. Egyszóval: akárom, hogy a különböző alsóbb és felsőbb rendű hatáskörök, testületek, mint erkölcsi személyek vagy egyének coordinatioja meghatározottassék és törvény által legyen szabályozva.

De e részben tovább nem megyek. Az ekép coordinált fokozatok mindenikének, saját hatáskörében, meghagyom a statutarius jogot, az önrendelkezést, az autonomiát. S annak meghagyásába, hogy az alsóbb fokú hatóságok, hatáskörükbe tartozó saját ügyeiket mikép intézzék: nem szólnék bele. Nem, kivált most, míg az egyházkerületek közt oly szigoruan nélkülözött, s annyira ohajtott kapcsolatot még csak létesíteni kell, s annak létrehozását nehezíteni s az arra annyira szükséges egyértelműséget elkeseríteni félnék: hogy az egyesülést az ellentétek egyformába kényszerítésével s tényleg élvezett önhatósági jogoknak a felsőbb fokozat javára való konfiskálásával kezdjük meg.

Több mint 25 év óta szemlélvén már az egyházi életet s élvén benne: lehetetlen másképp gondolkoznom. De ha annyi évi tapasztalás nem vezetett volna is erre a meggyőződésre, rá kellett volna jönnöm csak a debreczeni tárgyalás alatt is. Az egyházközségek, egyházmegyék és kerületek „szabályozásánál“ minden §-nál kitünt, mennyi sajátlagos

történelmi fejlődés van eddig oly sok ágra szakadt egyházi életünkben. Mindenütt különlegességekkel találkozunk. Erdély nem ismeri a világi és egyházi elem számszerinti egyenlőségét s annak folyományát a kettős elnökséget, egyházmegyei, kerülete is, egészen más szervezettel bírnak, mint a mieink, innen a Királyhágón; állandó közigazgatási testülete van stb. stb. Az albizottság előzékeny volt: fentartotta s jövőre is biztosította az erdélyi egyházkerületnek a maga különlegességeit s ezzel már előre megütötte a rést az egységes szervezeten. De nincsenek-e meg a többi négy egyházkerületeknek, sőt kisebb mértékben minden egyházmegyének, sőt sok egyházközségnek is, mindeniknek a magáéi? Egyikben, kerületen és megyén, az ülészsakra választott képviselőkön kívül, állandóan választott tanácsbírák is ülnek, kik az egyházmegyei s kerületi törvényszéknek is esküdt tagjai; míg a másikban a tanácsbírák intézménye ismeretlen, s a közgyűlést csak a képviselők, a törvényszéket csak az esperesek és segédgondnokok alkotják. A lelkészválasztást a tiszántúli egyházkerületben a legtöbb helyett, kizárólag a presbyterium gyakorolta; nálunk Dunamelléken, kis és nagy egyházközségben, az összes gyülekezet joga. Egy helyen kijelölés mellett történt, melybe az esperesnek, vagy egyházmegyének több-kevesebb beleszóla van; máshelytt a nélkül, teljes szabadválasztás van. Egyik egyházkerületben a káplán elhelyezés az egyházmegye joga s annak a körében mozog a káplánváltás, és a papok az egyházmegyei papok s káplánok körére szorítva választhatók; a másikban a káplán-elhelyezés egyházkerületi ügy, s a papválasztás vagy az egyházkerület körére van szorítva, vagy az egész erdélyi s magyarországi reformatusság összes lelkészeiből válogathatnak szabadon az egyházközségek. Ilyen s száz más különlegességei vannak a történelmileg fejlődött autonómiai életnek; mondjuk s ismerjük el, hogy vannak köztök az autonómia kivételei is. Megengedem; de történelmi fejlemények, melyeket egy §-sal nivellálni nem lehet.

Mondjak egy pár specialiter konkrét esetet is. Mikor ezelőtt vagy tizennyolcz évvel, a solti egyházmegye a három éves tisztújítás zászlóját felemelte: a dunamelléki egyházkerület a kérdést kiadta az egyházmegyéknek tárgyalásra. Négy egyházmegye mellett, négy ellene nyilatkozott. Az egyházkerület

azt mondta: többség nincs, tehát natározat sincs; az egyházkerület, a maga tisztviselőire nézve marad a gyakorlatnál, nem restaurál; a tractusok a magukéira nézve tegyenek saját belátásuk szerint. S a négy tractus restaurál azóta is, a másik négy nem. Azt a négyet nem lehetett ráerőltetni egy általuk nem helyeselt intézményre. Még egy példa már felsőbb körből, az egyházkerületközi, sőt felekezeti életből. Hallott-e valaki a dunamelléki és dunántúli ágostai hitv. egyházkerületek körén kívül, valamit a nagy-geresdi egyességről? Ez a nevezett három egyházkerület között 1832-ben kötött pactum conventum, oly egyházközségek belviszonyait illetőleg, melyekben a két protestans felekezet hívei egy egyházközségben vannak törvényesen egyesülve vagy egyik a másikhoz esatlakozva, vagy épen szórványosan egyiknek kevés számu hívei a másik területén. Ez az egyesség, mely a kérdéses viszonyokat nagy részletességgel szabályozza, negyvenhat évi fenállás után épen most van revisio alatt a nevezett három egyházkerület zöld asztalain. Ismét egy sajátosság és igen fontos különlegesség!

De minek a példákat szaporítani? Vegye kezébe a Róvész és Tóth Sámuel-féle, különben igen jeles tervjavaslatokat, sőt az azok megnyirbálásával keletkezett albizottság munkálatot is, akármelyik egyházkerület: s minduntalan oly szabályzatokba fog ütközni, melyek történelmi fejleményeit, belélete hajtásait, saját alkotásait megnyirbálják, megszorítják, megmástitják — mi jóért? Az egyformásítás kedvéért!

Protestans elv-e az egyformásítás minden áron? Minden egyházi elvek között ez a legkatholikusabb. Az egyformásítás volt-e konventi és zsinati mozgalom kiindulási pontja s célja? Ingyen sem. Nem az egyformásítás, hanem az egyesítés. S az alsóbb hatáskörök autonómiájának megszorítását igényli-e? Világért sem! Mit hát? Nézetemet csak röviden, főpontozatokban mondom el (térből s időből egyaránt kifogytam) de fentartom magamnak, hogy alkalom adtán bővebben is kifejthessem.

Az egyesítés nem kíván egyebet, mint:

a még nem létező, de ohajtott és már életszerűségünké vált kapcsolatok megteremtését;

a közös érdekekben való közös törvényhozást

(zsinat); s a csak nagyobb időközökben összeülhető zsinat állandó organumait

A közös ügyekben kormányzó (administratív) testületet (konvent), melynek körébe a lelkész-képzés és képesítés s általában az iskolaügy egyöntetű legfőbb irányzása, talán egy majdan létesítendő protestans egyetem ügye, a szertartási és énekügy, egy közös domestika stb. tartoznának;

s végre egy legfőbb törvényszéket, mely harmadfoku felbbezési s egyszersmind semmitő-szék volna.

Ime, a mire szükségünk van! Ez a kapcsolat megteremtése, szerintem, az egy szükséges dolog.

Legalább most. Mert maga a kapcsolat, gyakori érintkezés, az összeszokás, különleges intézményeink megismerése, a jobbról való meggyőződés — szülhet később a mostaninál nagyobb egyformaságot, ha ez kívánatos; bár én a teljes egyformaságot nem ohajtom. De a mennyiben kívánatos és lehetséges, szülessék meg önként, fejlődjék történelmileg s ne — a zöld asztalnál, idegen egyházalkotmányok mintájára, elméletileg, esztergált §§-ok által!

Szász Károly.

A negyedik evangelium, mint Jézus tana és élete megismerésének kutforrása.*)

(W. F. Loman után.)

(Folytatása és vége.)

Az a kérdés már most csupán: vajjon élt-e Jézus lelkében e világújító gondolat? Hogy igen-nel felelhessünk nem sokáig kell kutatnunk, (olvassuk csak el a kovászról szóló hasonlatot (Máté 13. 33; Luk. 13. 21) s azonnal meg fogunk győződni, hogy ily gondolat nem volt idegen Jézus előtt. Avagy nem teszi-e a fejsze élet azon hatalom gyökerére Jézus, melynek oly vak szeretettel tömjénezett az első keresztyén egyház akkor, midőn Máté 13. 8-ban azt mondja: „ne nevezetek engem mesternek?” Kétségtelen, hogy nem egy helyet találunk a három első evangeliumban, mely az apostoloknak, s különösen Péternek rendkívüli hatalmat s tekintélyt tulajdonít, de ennek aligha egyéb oka van, mint az, hogy az írók nem értették meg s így félre magyarázták Jézus hasonlatait. Ezért érzi szükségét a negyedik evangelista annak, hogy Jézust hasonlatok nélkül beszéltesse (16. 29). Ő azonban olvas a mester nagy szellemében! Teszi ezt, mint szellem rokona

*) Tárgyhalmaz miatt maradt ki közelebbi számunkból a befejező közlemény.

annak, ki azt mondja Máté 10. 24-ben: „a mit nektek setétben mondok, mondjátok világosan, a mit ti fülbe sugva hallatok, prédikáljátok a házak fedeléről.”

A keresztyén vallás universalismusát s folytonos fejlődése hivatott voltát bizonyítja evangeliumunk akkor is, midőn azt mondja, hogy a Logos nem Izraelből merítette bölcsességét, hanem az égből hozta alá. A Logos azt adja tudunkra, mit az atyánál látott és hallott (Ján.

17. 18). Igaz, hogy evangeliumunk e szavakkal beszél-teti Jézust a Samaritanushoz: „az idvesség a zsidók közül támadott” (Ján. 4. 22). De mi egyebet jelent ez, ha nem azt, hogy a zsidók Isten kijelentése által már régtől fogva előre készítették a keresztyén vallásra? A mint hogy határozottan ki is fejezi, hogy az ó-szövetség mint typus vezet Jézushoz. Azt nevezi igazi izraelitának, ki az ó-testamentumot ilyen értelemben fogta fel; Nikodemusról, mint ilyenről mondja: „ez az igaz izraelita, kiben nincsen álnokság” (Ján. 1. 48). Szerinte az nem izraelita, ki az írás betűjében véli megtalálni és birni az örök életet, ki nemzetiségére hivatkozik, s Ábrahámtól való leszármazásával dicsekszik. Nem minden czél nélkül történik az is, hogy evangelistánk a zsidóságról nem a legkedvezőbb rajzot adja. Elítéli azt aggodó szűklelkűségéért s gyűlöletes türelmetlenségéért. Sőt az izraeliták legjelesebb tanítójáról azt mondja (Ján. 3. 10.) hogy nem érti Jézust s bizonyosság tételét nem tudja felfogni. A zsidóság, szerinte képviselője azon rossz világnak, azon sötétségnek, mely ellen Jézus harczol. Nem ismerik Istent, gyűlölik őt; ördögök fiai, vakok, kik látnak s még sem hisznek; hazugok, hűtlen pásztorok, gyilkosok. (Ján. 7. 28; 8. 19; 15. 23. 24; 8. 44; 9. 39; 8. 55 stb) Ez az ördögi fajzat bűnében fog elveszni és elítéltetik azon ítélet által, melyet az igazság tart mindazok felett, kik az ő hangját nem hallják. Ezzel kapcsolatban a zsidó ünnepek, zsidó paschak (5. 1; 2. 13; 4. 4) melyeket a keresztyéneknek nem szükség megtartani. Jézus is megkeresi a zsidó ünnepeket s részt vesz bennök, de ezt csak azért teszi, hogy a zsidóságot saját fészkeben Jeruzsalembe semmisítse meg (7. 8); hirdeti a templom rombadülését, a mely romokon az ő lelki temploma fog felépülni. (2.19).

Mig a zsidókról ily kedvezőtlen véleményt táplál az író keblében: addig a nem zsidók iránt kiváló jóindulattal viseltetik. A jó pásztorról mondott képben oly juhokról beszél-teti Jézust, melyek nem tartoznak Izrael aklához: „az okot is eléhozom és aa én szómat hallgatják.” (10. 16). Egész szeretettel beszél-teti Jézust Isten elszórt fiáról, azaz: a pogányokról, kiket az izraelitákkal minden tekintetben egyenlőknek állít. „A templom le fog romboltatni és az igaz hívők minden népek közül Istent lélekben és igazságban fogják imádni.” (4. 23). A pogány Pilatusnak pedig (8. 37) azt mondja: „valaki csak igazságban született, hallgatja az én beszédemet.” De mirek halmozzuk tovább a bizonyítékokat? hisz ennyiből is eléggé kitünik, hogy a negyedik evangeliumban nem a zsidó messiásról van szó, hanem a világ, az emberiség üdvözítőjéről. Itt

nem a zsidó-keresztény hagyomány Krisztusa beszél oly nyelven, melyet csupán nemzete fiai értenek meg, hanem az emberiség Jézusa oly nyelven, mely az egész világnak szól, s melyet mindaddig meg fog érteni az emberiség, míg Isten gyermekei laknak a földön. Ezen Jézus előtt nincs különbség nemzetiség és nép, zsidó és pogány között, előtte mindenki kedves, ki az atya akaratát cselekszi. Az ő egyházában a mózesi törvény követőjének is helye van, csak vonzódjék szeretettel az evangélium iránt. „Kit az atya szeret, a fiu nem taszithat ki.“ „Egy akol lésson és egy pásztor“ (10. 16). Bizony alig lehet kétkedni, hogy e tekintetben is nem a negyedik evangélista fogta volna fel helyesebben Jézust és hivatását.

Egy ilyen universalis vallásnak tulajdona a szellemiség. Nem ez van-e kifejezve e szavakban: „Isten lélek, és a kik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“ E mondat drága gyöngye az evangéliumnak, mely hasonlólag Jézus szellemi kincseinek tárházából van merítve. Lehot, hogy e szavakat soha sem mondta, de nagy szellemének termékeny talajában meg volt a csira, melyből az eszmének idő folytán ki kelle fejlődnie. Igen! a nagy mester nagyon keveset foglalkozott a külső alakokkal; eszmét hirdetett és nem pusztá szavakat. Ugyan hogy is kívánhatni külső alakot attól, ki tanítja vala őket nagy méltósággal és nem úgy, mint az írástudók, (Máté 7. 29.) ki jóval túlhaladta a farizeusokat és igazságaiknál fennebb bővítködött (Mát. 5. 20), ki áthágta a szombatot, megszegte a hőtöt, s azt ócska ruhához és régi hordóhoz hasonlította (Mát. 19. 16. 17), ki a könyörületet többre becsülte minden áldozatnál, s a ki Isten és felebarátaink iránt való szeretetet a legnagyobb parancsnak nyilvánította? S mégis látjuk, hogy magok az ezekről tudósító synoptikus evangéliumok egész elfogultsággal követik a zsidó ünnepek megülését, s nemcsak, hanem teljes érzéki értelemben szólnak az urvacsoráról, s a keresztiség szerzetetéséről úgy beszélnek, mint ha azt Jézus egyházi szertartásképen rendelte volna feltámadása után (Mát. 28. 19). Nem így a negyedik evangélista, sem urvacora, sem keresztiség szerzetetéséről, mint egyházi szertartásokról nem szól, hanem azért megadja az urvacora valódi értelmét akkor, mikor a kapernaumi zsinagógában így szól a sereghez: „a ki az én husomat eszi és az én véreimet issza, az az örök életet bírja.“ Az urvacora valódi értelmét találjuk e képes beszédben, azt tudniillik, hogy a Jézus halálában van a lélek igazi élete. És a negyedik evangélista saját álláspontjából kifolyólag jogosan tesz, midőn az urvacora fogalmába zárt eszmének ily értelmet ad. Igaz, hogy ezáltal elhallgatja azon történeti tény, mely szerint Jézus barátaival megülte a paschát, de vajjon nem jogosabb-e eljárása a más három evangélista azon előadásánál, melynél fogva Jézus, hogy tanának külalakját szigoruan körülírja a tanítványaival együtt töltött estét oly ünnepélyesságnak nyilvánítja, melyet az egyháznak egyházi szertartásként kell megtartania. A zsidó hagyomány ily értelmű felfogásáva' az ur-

vacsoráról evangéliumi írónk teljességgel nem tudott kibékülni, teljes lehetetlen volt nekik az urvacorát csupán egyházi szertartásnak, ritusnak tartani. Míg evangélistánk kortársai Jézust csupán külsőleg, külső életében utánozták nem sokat törődve tényei jelentőségével és céljával: addig a negyedik evangélista az ő lelki fenségét és nagyságát igyekezett kikutatni. Az örök eszményit mindig többre becsülte a változékony külalaknál, meg levén győződve, hogy az ember nem kenyérrrel és borral él, hanem azon kenyérrrel és borral, mely a lelket táplálja és élteti. Nagy érdeme épeu abban áll, hogy kevésbé törődve Jézus szavai és tettei előadásával ezen örök eszményit igyekszik megvilágítani evangéliumában. Ez pedig bizonyítéka annak, hogy felülemelkedve a vallás külső alakján mesterének szellemét sokkal igazabban fogta fel, mint bármelyik evangélista vagy kortársa.

Ezenkívül még egész halom nagy eszmét találunk a negyedik evangéliumban, melyek bizonyítékaul szolgálnak azon lelki rokonságnak, melyben az író Jézussal állott, a mi pedig művét Jézus tana és élete egyik tekintélyes kuttörésává avatja fel. Előtérben áll ezek közt a fiúság eszméje, melyre minden ember hivatva van lételének első csirájában, de a melyre Jézus által jut. Szolgákból gyermekeké lenni jogában áll minden hívőnek. A fiu szabaddá tesz titeket (Ján. 8. 32.). A kit erejébe vetett bizalom a természetes viszonyt apa és fiu közt helyreállítja és a fiut részesévé teszi az örök életnek. Szabaddá levés annyi, mint ujjászületés (3. 3). Míg a bűnös élet erőnkét megfojtotta: addig a hit visszaadja annak eredeti rugékonyságát, az embert Isten fiává teszi. Nem a valódi Jézust ismerjük-e fel e szavakban, ki mindig feltételezi az emberi természet fogékonyságát és képességét a jó iránt? ki hozzánk, mint ugyanazon egy atya gyermekeihez szokott beszélni, azon gyermekekhez tudniillik, kik tán engedetlenek és tévelygők vagyunk, de a kikből nem halt ki a fiu érzelem, a kik még megtérhetünk s érdemessé tehetjük magunkat az atya jószágára? Bizony e tekintetben is nem kevés köszönettel tartozunk a negyedik evangélistának, ki a három első evangélista érzéki előadásával szemben az Ur emberek iránti szeretettel teljes lelkületét tolmácsolja nekünk s az egész keresztény világnak.

Látók, hogy a negyedik evangélium nem szemtanu munkája, de mindenesetre Jézus szellemi rokonáé. Nem találunk benne történetet, annál kevésbé jellemrajzot, de igen azon eszmék küzdelmét, melyeket Jézus tanítása rejtett és rejt magában. Így hát kimondhatjuk eredményül, hogy a negyedik evangélium a critica bárminő eredményei mellett is kuttörés maradá Jézus tanának és életének. E könyv nélkül a megváltó világ reformáló elve talány maradna előttünk. Történeti tények megértése végett ott van a három első evangélium, de a személy képéhez szint és fényt, tanához valódi tartalmat csak a negyedik evangéliumból meríthetünk.

Lehet, hogy Jézus és János Logos emberében és Logos Istenében nem ismerne magára, lehet, hogy az

egyszerű galileai férfi nem értené meg azon bölcsészeti nyelvet, melyen evangelistánk ír: de azért aligha messze járok az igazságtól, midőn azt állítom, hogy azon nagy eszméknek, melyek a negyedik evangéliumot minden idők kutforrásává tették, Jézus volt atyja és terem-tője. N.

VIDÉKI ÉLETT.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Egyházmegyei vizsgálat.

M.-Valkó, 1878. május 5.

A kolozs-kalotai ev. ref. egyházmegye Almás-nádas-menti vizsgálati körébe foglalt egyházakban folyó évben végbevitt canoni vizsgálat eredményéről, a következőkben van szerencsém e lapok olvasóit értesíteni:

Megvizsgáltatott 19 anya- és 7 leányegyház.

1. A rendes lelkesi állomások közül, a b.-o.-budai és a daróc-bogártelki üresedésben vannak; a tanítói állomások — úgy, a hogy — mindenütt betöltvék.

A b.-o.-budai egyház, nem hogy rendes papot, de még kedvére való administrátort sem talál, az egyházmegyei hatóság által kirendeltet pedig nem akarja elfogadni. A papi állomásnak régóta ürességben léte, minden lépten-nyomon, szomorúan mutatkozik. Iskolájának „kidölt, bedölt az oldala, s belejár“ minden egyéb, csak gyermek nem. Az egyházi épületek rongyosak; a tanító még rongyosabb, mert 35 firt 40 krra menő fizetésének épen $\frac{3}{4}$ része van restantiában; a hivek lelkiismerete, az egyházi javak kezelésében a legrongyosabb, mert az egyházi földeket kéz alatt, pótom ár ígérese, de soha be nem fizetése mellett bitangolják; s hogy a lelkiismeretlenség tekintetében, a superlativissimum is meglegyen: hir nélkül olyan birtokháborítási pert folytatnak, a kajántói r. kath. eccleával 2 lépésnyire felhagyott erdői utért, melyről magok a hivek is elismerik, hogy nincs igazuk, s csak azért perelnek, mert „nem kell a pápistáknak engedni.

Vizsgáló bizottságunk a lehető erélyvel igyekezett, atyai tanács, utasítás és dorgálással, a sok rongyosságot befoltozni. Ezen egyházközség megmentésére, egyetlen eszköz van, s ez abból áll: affiliáltassék valamelyik közeli egyházhoz. Ezen eszmétől a hivek sem idegenek, sőt a pactálást, a szomszédos M.-Macskással meg is kezdték, de a pap hol lakása kérdésében, oly akadályra bukkantak, melyet egyik egyház sem akar átugrani, elhárítani.*) Ha ezen affiliatio hivatalból is keresztül nem vitetik, egy évtized alatt, Kolozsvár tőszomszédságában 345 lélekből álló 50—60 magyar nemes család, Macskáson és Budán, a valás és nemzetiségre nézt, örökre elvész.

2. Egyházi képviselőt sehol sincs; gondnokok és presbiterok mindenütt vannak, kik szabályszerűen $\frac{1}{3}$ részben meg vannak ujtva.

*) A két egyházközség társulása, az áll. ig. tanács ápril 14-iki gyűlésében megengedtetett.

3. Lelek száma: fi 4624, nő 4761 = 9384; született: 165 fi, 147 lány = 312, 81-el kevesebb, mint a múlt évben. Meghalt: 224 fi, 240 nő = 464, a holtak száma 140-el több, mint a múlt évben volt; apadás 152. Feltűnő az apadás: Darócson, hol 162 lélek szám után 44, Farnoson 172 után 33, Inaktelkén 534 után 75 haláleset fordult elő. Mind a 3 egyházban a roncsoló toroklob, a gyermekek közül szedte áldozatait. Házassági szövetségre 109 pár lépett, 30-al kevesebb, mint a múlt évben.

4. Az isteni-tisztelet rendesen folyik, s minden parochialis actusok pontosan végeztetnek, kivéve B.-O.-Budát, hol az uri szent vacsora, csak úgy tongére szolgáltatott ki, s a kereszteleseket is az oláh pap végezte. Ennek oka, a hivek nyakassága, kik a kirendelt administrátort, vonakodnak elfogadni.

5. A biblia magyarázat ott, hol a papi állomás be van töltve, a vasárnap délutáni isteni-tisztelet egy részét képezi.

6. A felnőtt ifjak, nyári vasárnapokon — pár egyház kivételével — vallásra és egyházi énekekre tanítottak.

7. A hitben megerősített: 38 fi és 49 leány = 87, 107-el kevesebb, mint a múlt évben; a legtöbb egyházban csak minden 2-ik évben van confirmatio, e miatt volt a múlt évben több, mint jelenben van.

8. Védhímlővel beoltatott 190 fi 154 leány = 344.

9. Törvénytelen házasságban élő botránkoztató személyek, 3 szomszédos egyházközségben találtak. Ezen, a közerkölcösiséget annyira veszélyeztető métegy, Bach-korszakból datálódik, s különösen a vistai egyházban van elterjedve. Itt a 17—18 éves serdülő ifjak már ágyast tartanak maguknak, vagy ilyenekké válnak, zsenge korokban vesztegetik el kifejletlen férfi erejüket; maguk és éretlen vézna ivadékaikban meglopják az államot védőiktől, s mert a legtöbb esetben az ilyen vad házasságok elkülönzéssel végződnek: elkorcsult gyenge gyermekeikkel szaporítják a nyomorékok, névtelen, bitang, koldus-tekergő proletariusok számát, s egészen aláássák, a különben is meglazult erkölcsiiséget! Egyetlen községben 14 ilyen botránkoztató eset!... S egytől-egyig kiskoru hadköteles 17—20 éves serdülő ifiaknál! Ez több: mintsem el lehetne hallgatni.

Ha valahová: úgy bizonynyal ide alkalmazható a római orator azon ismert mondása, hogy az „inmedicabile vulnus ense recidendum est: ne pars sincera trahatur.“ Bizottságunk hatásköre szűk gátlására; de mert e baj sokkalta elterjedtebb, hogy sem intézkedéseitől, a kívánt eredményt, bizton várhatná: szükségesnek látta az egyh. megyei közgyűlés eleibe felterjeszteni, azon véleményezéssel: méltóztatnék, tekintélye egész sulya latba vetésével, ns. Kolozsmegye alispánjához is írni, hogy ismert erélyével lépjen fel s vessen gátot ezen, a családi élet szentségét — a közerkölcösiséget — az állam érdekeit annyira veszélyeztető bűn tovább terjedésének, s ne csak a vad házasságban élő személyeket: de azoknak szülőit is, kik a legtöbb eset-

Folytatás a mellékleten.

Melléklet az „Erd. Prot. Közlöny“ 24-ik számához.

ben, magok segítik elő gyermekeik erkölcsstelen szövetkezését, a legszigorúbban fenytse.

Mihály Elek,

m.-valkói ev. ref. pap,
vizsgálati jegyző.

(Folytatása következik)

Négy évi gazdálkodás a nagy-enyedi főtanoda vagyonával.

V.

Mult év október hó első napjai óta, tetemes változáson ment át az enyedi főtanoda vagyoni állása, minthogy 49.200 o. é. forint és 670 drb cs. kir. simpla arany tőke tartozása, az 1877-ik évi egyházkerületi közgyűlés határozata következtében, a meglevő 63640 frt 50 kr. o. é. névértékű urbéri papir eladásából befolyt összegből és más rendelkezésre álló pénzből, 2354 frt és 674 drb cs. kir. simpla arany híján, ki lett minden kamataival együtt fizetve. Továbbá befolyt máig befizetett tőke 1797 frt és az eladott beruházási marhák, lovak, juhak árában: 18.262 frt; gazdasági eszközök árában 1021 frt 54 kr. Ezen tőke-értékek azonban az 1877 október elejétől 1878 június végéig levő 9 havi jövedelem hiányának fedezésére mind el fognak kelni. Minthogy a megelőző évekénél is gyarlóbb 1877-ik évi gazdasági eredmény következtében nemcsak hogy majd semmi eladni való termény nem volt a gazdaságokban, de sőt a tanár urak termény-illetékét részben pénzül kelle kiadatni és a cipóhoz szükségelt gabonának is nagy részét pénzzel vala kénytelen beszerezni a gondnokság; a haszonbérék, a bérszerződések még rendezetlen volta miatt még nem jöttek rendes folyamatba, és a kamatok ezen idő alatt is rosszul folytak be. Végre mint az erdő rendezés végszámlája, 1800 frtot tevő követelés keletkezett. És a tavalyi adóhátrálék 6040 frtra emelkedett. De meg kell jegyeznünk, hogy ezen idő alatt befektetésnek tekinthető építés is történt újból 2841 frt 29 kr, már kifizetett értékben, a tanoda főépülete bástyájának végleges rendezése céljából, és az idő foga által teljesen megemésztett és összeomlott ugynevezett papiros-malom összeomlása következtében 450 frt haszonbér-elengedést kelle tenni. Végre a biztosítva levő kamat-hátrálékok újból legalább 5500 frttal gyarapodtak és 2835 o. é. frt névértékű A betűs ujonnan kiutalt urbéri papir jött be.

Vagyis: 1877 október óta az addig volt összes erdélyi urbéri papir 63.640 frt 50 kr o. é. névértékben mind elkelt, de evel szemben az addig volt 49.200 frt és 674 drb cs. kir. simpla arany adósságból, kifizettetett 46846 o. é. frt. Befolyt új tőke érték 21080 frt 54 kr o. é.-ben és 2835 o. é. frt névértékű A betűs ujonnan kiutalt urbéri papir, keletkezett új tartozás 1800 frt, mi azonban befektetési célra (erdő rendezés) lesz kifizetendő.

Ezekkel szemben beruházási építés történt 2841 frt 29 kr, a tavalyi 6040 o. é. frt adóhátrálék kifizettetett

egészen, megvan 2835 o. é. frt névértékű urbéri papir, és keletkezett biztosítva levő új kamathátrálék mintegy 5500 forint.

Azaz a rendes kiadásokra elkelt tőke vagyon teszen ma 80.283 o. é. frt névértékű urbéri papirt, 30.599 frt 82 kr o. é. készpénzt.*) Állván ezzel szemben még mint igazában tőkésítésnek tehető összeg, az ezen idő alatt keletkezett, biztosított kamathátrálék, mintegy 27.919 o. é. frt összegben. Ugy hogy a rendes kiadásokra igazában 2680 frt 82 kr o. é. készpénz összeg kelt el.

Miután a n.-enyedi főtanoda vagyoni állásának hű képét tártam egész mai napig az olvasó elé: még jár észrevételt kell tennem egy kalvinista második cikksorozata, utolsó cikkének gyanúsításai ellen.

A báró Bánffy Dénes tartozásából leirt 1667 frt 47 kr. o. é. nézve meg kell jegyeznem, hogy ennek törlésében való részvétellel, báró Kemény István főgondnok úr minden alap nélkül, roszakaratból lett gyanúsítva. Mert ezen ügyben az egyházkerületi kezelő bizottság, báró Bánffy Dénes úr kérelmére, báró Kemény István úr minden közbejövetele nélkül, oly időben hozott határozatot, midőn b. Kemény István urnak a főtanoda vagyon kezelésére semmi befolyása sem volt. És miként később kiderült, br. Kemény István úr, br. Bánffy Dénes jogutóda elleni követelése az egész ügühöz semmi viszonyban sem állott. Mert annak, hogy a tőkék jegyzékében, a báró Bánffy Dénes úr elleni 5982 frt 33 kr o. é. a tényleges tartozásnál magasabb összeggel jegyeztetett, nem az volt oka, miként eleinte a pénztárnok szava után is képzeltük, hogy az által a báró Kemény István úr követelésének, a főtanoda cserébe kapott földein is levő betáblázása (igaz minden jogerő nélkül) elensúlyoztassék. Hanem egyszerűleg a báró Bánffy Dénes úr ellen levő 4200 o. é. frt jogerővel bíró követelését, miután annak megvételére 5600 frt p. p. névértékű urbéri papirt kelle eladni, minden jogerejü indok nélkül, önkényesen ezen magasabb értékben vezették be a tőke-jegyzékbe. A még fenmaradó 267 frt 47 kr különbség a tényleges és jogosan történt törlés között pedig eredt, miként már mondtam, azon indokból, hogy ezen összeg iránt báró Bánffy Dénes ellen levő követelést tanusító okmány, melyről az egyházkerületi bizottság tudomással az ügy elintézésekor nem birt, a magát főbelőtt főtanodai ügyész irományai között, az ügy elintézése után csak jóval később lett megtalálva.

*) Jegyzet. Minthogy az adósság törlesztésére átlagos árfolyam mellett eladott urbéri papirt rendes kiadásokra elköltött tőkének irom, igen természetesen, az eddig rendes kiadásokra elkeltnek tekintve volt 59.206 frt 57 kr készpénz tőkéből levonandó 46 ezer 846 frt kifizetett adósság, mi 12.360 frt 57 kr o. é. összeget eredményez. Ehez járul még a 2841 frt 29 kr értékű beruházási építés levonása után az ujonnan befolyt és elkelt 21.080 frt 54 kr o. é. tőke értékéből, 18.239 frt 25 kr o. é. Ezen két összeg együtt, adja ki a 30.599 frt 82 kr o. é. rendes kiadásokra elkelt készpénz tőke összegét.

A gazdagondnok úr ellen, bizonyos szabályellenes eljárásai miatt, egy kalvinista által ugyanazon cikkében intézett támadásra az illetőnek a gondnokság által az állandó ig. tanácshoz beterjesztett számadásai megfelelően és az azok ellen felmerülhető kifogások alkalmával, részletesebben is kész lévén gazdagondnok úr megadni a felvilágosításokat, azokat jelenben mellőzöm.

De miután ezen soraimmal, részemről véglegesen befejeztem a tárgyalt kérdés sajtó útján való tovább cséplését, az írók megnevezése nélkül, az ellenészrevételekre, még egy általános megjegyzést teszek.

Mi, a velem e kérdésben egy véleményűek, az enyedi főtanoda vagyoni ügyeit tárgyzó kérdéseket soha sem tartottuk pártczélokra kiaknázandó, hogy úgy mondjam, kortes themának, mindig csak az ügyet szárazon, tárgyilagosan kezeltük természetének megfelelőleg. Midőn egy kalvinista gunyirat-modoru első cikksorozatában, igazán kortes czélokra törekedett e kérdést kiaknázni, én is szükségesnek tartám, nehogy e szótlán hagyott oriai ferditések, a közvéleményt félrevezessék, a valót, úgy a mint van, minden árnyoldalaival együtt, tudomásom szerint, nyilvánosság elé hozni. De hogy ezen ügy elferdített képét a nyilvánosság előtt érthetőleg legyen képes igaz vonásainak megfelelővé helyreigazítani, nem lehet csak szárazon maga az ügy tárgyilagos fejtegetésére szorítkoznom, kénytelen voltam egy kalvinista példáját követni és az egész ügy fejlődésének történetét is vázolni. Ezen vázolat, hogy az ügy is terjedelmes ügy, igen el ne szélesedjék, csak nagyon összevont jellemző vonásait adhatta az eseményeknek. Ezen részletesség hiánya sok oldalról félremagyarázások indokál szolgált, részben szándékosan is, korteskedésből, gyűlöletes vádoló színben akarva feltüntetni az írókat és nézet-társait. Alólírt ezennel végszavamként kinyilatkoztatom, hogy vádolás, gyanúsításnak vett mindazon helyeit ezen ügyet tárgyzó, csak az ügy történetét általam ősmert alakban tartalmazó soraimnak, melyeket mások kibővített értelmezgetések segítségével, oly értelművé hegyeztek ki, minőnek általam értelmezve, a tárgyilagos olvasásra hivatkozom, nem voltak: annak óhajtom tekintetni, minék általam értelmezve voltak.

Zeyk József.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, június 14.

— Az áll. ig. tanács, mint közelebb jelzők f. hó 11. 12. 13-án ülésezett s részint a beérkezett folyó ügyek nagyobb részét, részint a közgyűlési előmunkálatokat látta és intézte el. Ismételve tapasztalni lehetett, hogy mennyire gátlólag hat az ig. tanács működésére az a tény, hogy az egyes testületek közül némelyek nem tartják szem előtt azt a korábbi határozatot, mely szerint csak azok az ügyek intézhetők el, melyek a közgyűlés előtt egy hóval beérkeznek. Különösen az egyházmegyékhez véleményezésre kiküldött ügyek tárgyalása válik ez által szerfölött nehézé s p. o. a káplánság fölállításának kérdése megosolhatik, hogy e késedelmeskedés okán ez idei közgyűlésen sem lesz ellátható. A különböző bizottsági előterjesztések között, elintéztetett ez

üléseken a konventi albizottsági munkálatok tárgyában a közgyűléshez benyújtandó javaslat; ellátatott a tanügyi előadó terjedelmes és valódi szakértelemmel összeállított jelentése, mely kilátást nyújt arra nézve, hogy egyházkerületi tanügyiünk mindinkább azt a helyet foglalandja el a közgyűlési tárgyalásaink során, mely e cardinalis ügyet oly méltán megilleti; ajánlattal tétetett a közgyűléshez át a szászvárosi tanoda kérése, mely szerint nagynevű alapítója beleegyezésével teljes gymnasiummá fejlesztessék; ugyszintén a nagy-enyedi tanoda előljáróságának kérése, hogy két segéd-, illetőleg helyettes tanára: Keresztes József és Nagy Lajos állandósítsassék s a r. tanári állomások netaláni megürültével számukra r. tanári szék biztosítsassék; végleg megállapított az ig. tanács évi működéséről szóló jelentés, külön előterjesztésbe foglalvatván a n.-enyedi tanoára vonatkozó intézkedések leírása, melynek kiegészítéseül több réndbeli fölterjesztés az 5-ös bizottsághoz utasított, hogy még e közgyűlésen előterjeszthetők legyenek; megállapított a közgyűlés tárgysorozata, melynek rendén a — szokásos előmunkálatok után — legelső helyet foglal el a közjegyző és közügyigazgató választása stb. stb. Szóval az anynyi gáncsolásnak kitett ig. tanács mindkét kezével dolgozik s vajha a küszöbön álló közgyűlés is inkább a végzett munkák halmaza, mintsem a szép oratiók özöne által válnék emlékeztetéssé.

— Egyházkerületi közgyűlésünk tárgysorozata, az ig. tanács összeállítása szerint, így hangzik: Az áll. igazgató tanácsnak 1878 évi június 16-ik és következő napjain tartandó egyházkerületi közgyűlés tárgysorozatára vonatkozó javaslata. 1. Elnöki megnyitó beszéd. 2. Az áll. ig. tanács által az egyházkerületi közgyűlés igazolt tagjairól egybeállított névsor felolvasása. 3. Az ujonnan választott tisztviselők felesketése. 4. A kibocsátandó lelkészek számbavétele s ünnepélyes kibocsátása. 5. Segédjegyzők kinevezése. 6. Egyházkerületi képviselők igazolása; ide vonatkozólag az enyedi és sepsii egyh. megyék felterjesztései. 7. Bizottságok kinevezése, u. m. a) indítványok átvizsgálására és véleményezésére; b) kérvények átvizsgálására és véleményezésére; c) sérelmi ügyek átvizsgálására és véleményezésére; d) teendő feliratok és felterjesztések szerkesztése; e) egyházkerületi pénztár. megvizsgálására; f) püspöki kezelés alatti álló pénzekről vezetett számadások felülvizsgálására. g) királyhágón tuli superintendenciákjegyzőkönyvei átnézésére. h) tanári kijelölő levélké felbontására és összeszámítására; i) a szavazatok beszédésére. 8. Tárgysorozat megállapítása. 9. Egyházkerületi közjegyző és közügyigazgató választása. 10. Az áll. ig. tanács előterjesztése a conventi albizottságok munkálatára vonatkozólag. 11. Püspök az évi működését tárgyzó jelentése. 12. Az áll. ig. tanács évi működését tárgyzó jelentése. 13. A tanügyi előadó évi jelentése. 14. Az áll. ig. tanács jelentése a n.-enyedi főtanoda vagyoni ügyeire vonatkozólag az év folyamán tett intézkedéseiről, evel kapcsolatosan az enyedi, udvarhelyi egyh. megyék és a szászvárosi főtanoda ugyane tárgy felterjesztései és a n.-enyedi főtanoda vagyoni ügyei és kezelő személyzete rendezésére vonatkozó előterjesztések. 15. Főtörvényszéki, házassági, törvényszéki tagok Gyárfás Domokos, Incze Mihály, Benkó János, Szász Béla, dr. Kovács Ödön, Szabó Pál ig. tanácsosok helyére 6 évre és Elekes Károly ig. tanácsos helyére 3 évre ig. tanácsosok, továbbá gondnokok és tanárok választása. 16. A szászvárosi „Kun-tanoda“ előljáróságának gr. Kun Kocsárd főgondnok úr alapítványi kamatai egy részének az alapítványi intézkedés módosításáról felhasználását tárgyzó kérése. 17. A nagy-enyedi főtanoda előljáróságának két tanári állomás

rendszeresítését tárgyazó kérése. 18. Az egyh. kerületitanügyi bizottság munkálata, a népiskolai tantervre és rendtartásra nézve. 19. A tanári értekezlet beadványai. 20. Sélreimi ügyek (kamarai javadalom ügye). 21. Az áll. ig. tanácsnak az egyházközsegek szükséges csoportosítására vonatkozó javaslata. 22. Az áll. ig. tanácsnak az egyh. megyék meghallgatásával a kolozs-kalotai egyházmegyének a központi papi nyugdíjintézet szervezését tárgyazó indítványára tett véleménye. 23. A királyhágón tuli testvér superintendentiák jegyzőkönyvei átnézésére kiküldött bizottság jelentése. 24. Az áll. ig. tanács előterjesztése az 1879-ik évi egyh. ker. központi költségelőirányzatra vonatkozólag. 25. Az egyh. ker. központi pénztári számadások felülvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 26. A központi pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 27. Az áll. ig. tanács ügykezelése megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése. 28. Az áll. ig. tanácsnak a segédleszkészítés felállítására vonatkozó javaslata. 29. Az áll. ig. tanács törvényjavaslata az egyh. kerületi képviselők igazolására vonatkozólag. 30. Az áll. ig. tanács jelentése a zilahi tanodánál a Hiri Ferencz tanár elhaltával üresedésbe jött tanári szék betöltésére vonatkozólag. 31. A n.-enyedi egyh. megyének a központi kölcsönös tüzbiztosításra vonatkozó indítványa. 32. Ugyanazon egyházmegyének az államsegély kiosztását tárgyazó indítványa. 33. A sz.-szolnoki egyházmegyének azon egyh. megye esperese mellé segédlelkész felvétele engedélyezését tárgyazó felterjesztése. 34. A deési egyh. megye közgyűlésének a szükereki det. egyh. község eladott birtoka vételári összege $\frac{2}{3}$ -ad rész kamatainak az egyh. megyei domestica szükségéi fedezésére engedélyezését tárgyazó kérvénye. Az ev. ref. áll. ig. tanácsnak Kolozsvárt, 1878 évi június 13-án tartott üléséből. Nagy Péter, elnök. Bodor Antal, titkár.

— Az új igazgató tanácsosok választására vonatkozó multkori hírnök némi helyreigazításra szorul. Mint a közgyűlési tárgysorozatból látjuk ugyanis, nem hat, hanem hét ig. tanácsos választásra lesz napirenden, és pedig hat hat évre egy pedig id. Elekes Károly helyébe, három évre megválasztandó. E választások iránt, természetesen, élénk érdekeltség fog mutatkozni, mire különösen vidékről vett értesüléseink utalnak. Így az enyedi egyházmegyéből értesítenek bennünket, hogy Sándor János egyházmegyei director b. e. Basa Mihály temetési emlékbeszédét tartá legjobb alkalomnak arra, hogy a mostani ig. tanácsot, mint az ártatlanul halálra üldözött igazság mártírját keresztire feszítő papifejedelmek testületét mutassa be. A szeretet vallásának e praedicatora, mint nekünk írják, már ott a gyászszerteráson elnyerve a jelen voltak részéről a méltó ítéletet s nekünk azokra a sajnálatra méltókra, a kik nem tudják mit cselekesznek, semmi megjegyzésünk. Hanem igenis, szeretnők arra felkérni közgyűlésünk tagjait, hogy az ujan választandók egyik legnevezetesebb qualificatiójául a munkabírást és munkakedvet tekintsék. Igazgató-tanácsosunk teendői az utóbbi években megkésztvették s maga egyházkerületünk látandja legtöbb hasznát, ha a sok dologra dologképes egyéneket választ.

— Válasz nagytiszteletű tanár Hegedüs János urnak. Miután nem vádoltam, sem nem bizonyíthatok be, sem vissza nem vonhatok vádat. Egy calvinista első cikk-sorozatában az egyházkerületi biztosságot és gondnokságot keményen megtámadta, mivel a 10.000 frt kisajátítási pénz eltűnését első épen nem, második csak későn vette észre és ezért szoros feleletre vonását ajánlja említett testületeknek. Ezen támadásra tett válaszbomban egyszerűen csak ezt mondom,

hogy miután a tízezer frt befizetésének és eltűnésének ideje előtt, szeptember hóban az utolsó kiutalást, és ideje után, november haván kezdőleg a tanár úr vezette; továbbá tanár úr, a 10.000 frt eltűnése után pár héttel vagyoni ügyeket kezelő tanár lett; nem a 10.000 forint befizetéséről tudomással sem bíró, ezen tény után egy-két évvel, később alakított egyházkerületi kezelő bizottság és gondnokság a hibás, a miért észre nem vette a 10.000 frt eltűnését, hanem tanár úr, annyival is inkább, mivel a kiutalási napló október havi fehér lapja, maga indokál szolgálhatott volna a szorgos utánanézésnek. Ép ezért ha valaki szigoruan feleletre vonandó a mulasztásért, úgy a tanár úr és nem mások. Ez nézetem szerint nem vádolás, ez csak a tények logikája általi védelmezése, alaptalan hibáztatás ellen, azon testületeknek, melyeknek én is tagja voltam és vagyok. Maros-Gombás, 1878. jun. 12-én. Zeyk József.

— A szászvárosi ref. egyház ujonnan választott második lelkész, t. Fülöp Géza pünkösöd másodnapján tartotta ünnepélyes beköszöntőjét; a beigtatás tisztét Hegedüs János n.-enyedi hittanár végezte. A lélekemelő ünnepély, melyet a dalárda szép énekei is emeltek, meggyőzte a jelen volt diszes közönséget arról, hogy új lelkésztük, mint jeles szónok, nagyfontosságú állására méltó leend. Buzgó működéséhez részünkről is Isten legjobb áldásait kérjük.

— A konventi albizottságok munkálatai önálló füzetben is megjelentek s a tagoknak szétküldettek. A füzethez Tóth Sámuel urtól, az alkotmányterv készítő bizottság derék jegyzőjétől tájékozó előszó van csatolva.

— Beküldetett szerkesztőségünkhöz „A bölcsészet jelentősége a jelenkorban és a jövőben“ című értekezés, melyet dr. Vellentszény Mór úr 1878 febr. 23-án a debreczeni ref. hittanszéki társulat diszülésén tartott. Ára 30 kr. Az érdekes tárgy füzetre alkalmilag visszatérünk.

A főtiszt. püspök úr a következő körözüvényeket bocsátotta ki:

Körözütnék:

702—1878. Marosi egyházmegyénkben a vajai I. oszt. papi állomás. Jövedelme: a terményeket pénzre számitva 893 nyolczszázkilencvenhárom o. é. forint.

Ugyanezen egyh. megyénkben a m.-fele i tanítói állomás. Fizetése 211. kétszázttizenegy frt. Pályázati határnap mindkettőre június vége. Folyamodványok esperes t. t. Vályi Pál aához My.-Szentbenedekre (u. p. Ákosfalva) küldendők.

741—1868. Szebeni egyházmegyénkben a túri III. osztályu papi állomás. Pályázati határnap június vége. Folyamodványok h. esperes t. t. Sylvester Domokos aához Vizaknára küldendők.

Kolozsvár, június 6. án, 1878.

A szerkesztő postája.

Mitrovich Gyulának Sárospatakon. Bocsáss meg a halogatásért, de közgyűlésünk közeledtével az időhöz kötött közlemények miatt lehetetlen volt.

A PROTESTÁNS-EGYHÁZI-IRODALOM KIVALÓBB TERM EKEINEK JEGYZÉKE.

Kaphatók: STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt.

Agendák és egyházi imakönyvek.		Nikházy L. Huszonkét egyházi beszéd	1.30
Albert János. Imakönyv templomi használatra. Kötve	2.10	Pazar, Jézus péld. homiliákban 2 köt. 1 20 II.	1.50
Borsody. Vasárnapi imák. Kötve	2.—	Papi dolgozatok gyász esetekre. Halotti prédikációk, gyászbeszéddek és imák, egyházban, gyászuvaron és sirnál. 14 füzet. Az 1. 2. 4. 7. 8. 10. 12. 14. füzetek egyenként	1.20
Czelder. Vasárnapi, ünnepi és alkalmi imák. Kötve	2.50	A 3. füzet	1.—
Fábián D. Ünnepi, közönséges vasárnapi és alkalmi imák. Kötve	2.30	Az 5. 6. 9. 11. 13. füzetek egyenként	1.40
Filep M. Köznapi imák. Kötve	2.—	Papi dolgozatok különféle esetekre.	
Fördös L. Agenda 2 frt. Kötve	2.80	1. füzet Szilády László egyh. beszédei	1.20
Koronka A. Imádságos könyv, templomi szükségre	1.—	2 „ Fördös Lajos egyh. beszédei I. füzet	1.—
Medgyes L. Egyházi imakönyv. Kötve	2.—	3. és 4. füzet. Vegyes egyházi beszéddek	2.60
— Eredeti halotti imák	1.—	5. 6. Kulifay Zs. egyh. beszédei 2 füzet	2.40
Szilády L. Köznapi imák	1.—	7. „ 8. „ Vegyes beszéddek és imák	2.80
Szoboszlay P. J. Egyh. szertartási beszéddek Kötve	2.—	9. füzet. Fördös Laj. egyh. beszédei 3 füzet	1.40
Könyves Tóth K. Halotti imák. Kötve	2.40	10. 11. és 12 füzet. Vegyes beszéddek és imák	4 20
Vadas és Nagy P. Agenda (erdélyi.) Kötve	2.50	13. füzet. Fördös Laj. egyh. beszédei. 3 füzet	1.40
Zagyva G. Köznapi és bűnbánatheti imák. Kötve	2.—	14. Vegyes beszéddek és imák	1.20
Egyházi beszéddek.		15. „ Kulifay Zs. beszédei 3 kötet	1.—
Apostol P. Egyházi beszéddek 2 kötet	2.60	Papp Károly. Halotti beszéddek	1.20
Bartók F. Népszerű egyházi beszéddek I. füzet	1.40	Péterffi S. Egyházi szent beszéddek új folyam 7 füzet	
II.	1.80	Egy-egy	1.—
Beke Sámuel. Vasárnapi beszéddek	1.—	— Köznép előtt tartott egyh. szent beszéddek 3 füzet	1.20
Édes A. Egyházi beszédei leszállított ár	—80	— Temetési szent beszéddek	1.—
Fábián D. Egyházi beszéddek egy egész évre	3.—	Predikatori tár. erdélyi; Prot. egyh. beszéddek. Szerk. Szász G. és Domokos 3 füzet. Egy-egy	1 20
— Népszerű halotti beszéddek I.	1.40	Revész G. Temetési beszéddek 1.	1.20
Fejes I. Egyházi beszéddek 2 kötet. Egy-egy	2.—	— Ünnepi és közöns. egyh. beszéddek	1.20
— Temetési beszéddek 1.	1.—	Révész—Robertson. Egyházi beszéddek	1.—
Filó L. Ünnepi és alkalmi egyh. beszéddek	1.50	Sombori József. Egyházi beszéddek 2 kötet	2.—
Fördös L. Kecskeméti lelkesítár (Egyházi beszéddek) 3 kötet. Egy-egy	1.—	Szabó János. Egyházi beszéddek	1.80
Gergely, Gönczy, és Rácz. Egyházi beszéddek ünnepi követek részére	—60	Székács G. Összegyűjtött egyházi beszédei	2.—
Gerok. Egyházi beszéddek	1.20	Szoboszlay T. G. közönséges egy. besz.	1.20
Gyöngyösy. Egyházi szónoklatok, ünnepi, közönséges, alkalmi és gyász esetekre 2 kötet. Egy-egy	1.80	— Ünnepi egyh. besz.	1.80
Herepei. Isten igéje a szószékről	1.40	Tompa M. Egyházi beszéddek 2 kötet. Egy-egy	1.64
Heiszler. Egyházi beszéddek 3.	1.20	— Halotti beszéddek	1.60
— Halotti egyházi beszéddek	1.60	Könyves Tóth K. Egyházi beszéddek	1.40
Ilyés B. Temetési és emlékbeszéddek	1.40	Vitéz M. Egyházi beszéddek	—80
Kiss Bálint. Népszerű közönséges egyházi beszéddek	1.25	Vadas József. Egyházi beszédei	1.20
Körösi F. Szabadelvi egyh. beszéddek	1.30	Zombory G. Korszerű egyh. besz. 2 füzet. Egy-egy	1.20
Kovács G. Egyházi beszéddek	1.—	Vegyesek.	
Kovács Samu. Egyházi beszéddek	—88	Bakóczy J. Bibliai szövegtár	2.—
Kozma M. Temetési alap igék	1.—	Barakonyi. Bibliai magyarázatok a szószéken	1.60
Lang H. Válogatott vallásos egyh. beszédei	1.20	Beóthy Zs. Prot. egyházi törvények	1.50
Lakatos I. Vasárnapi és alkalmi egyh. beszéddek	—90	Dobos J. Homiliák régiebb és újabb modorban	2.40
— Halotti beszéddek	—90	Fabó. Rajzok a magyar protestantismus történetéből	1.60
Lukács Ö. Egyházi beszéddek templomi és temetési használatra	1.80	Fördös L. Szentirási szókönyv (Concordentia) 2 kötet	4.60
— Közönséges egyházi beszéddek	1.20	Hase K. A prot. polemika kézi könyve 2. I. 2.40 II.	3.60
Maklár Papp. Temetési beszédvázlatok	1.20	Kámory J. Ó test. apokrifus könyvek	1.—
Margócsy. Prot. egyh. beszédvár 5 füzet 1—4-ig füzetek 5-ik füzet	1.40	Kiss A. Szattmáron tartott 4 első prot. zsinat végzései	—50
— Alkalmi beszédvár 3 füzet 1—2-ig füzetek	1.40	Kovács Ö. A vallásbölcsezet kézikönyve 2 kötet	4.80
3-ik füzet	1.50	Lang H. Keresztényen dogmatika	2.—
— Hazafias elmélkedések	2.—	Maklár Papp. Bibliai egyezményes szótár. Kötve	4.30
Mitrovics Gy. Egyh. szert. beszéddek	1.20	Nagy papok életrajza	2.40
Nagy László, Kis Albert és Viski Pál. Közönséges egyházi beszéddek	1.40	Révész J. Dévai Biró Mátyás életrajza	2.—
Nemes B. Népszerű egyházi beszéddek I.	1.20	Schwarzcz. Adalékok a legújabb theologia történetéhez	3.50
		Simén D. Az evangéliumi csudák	1.—
		Wolfahrt A. Szentírásnak magyarázata. Németből Incze és Herepey 2 kötet	8.—

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereske-
dése, hová az előfizetési-
pénzek legzélszerűbben pos-
tautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3
frt., évnegyedre 1 frt 50 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Elnöki megnyitó. (Az erdélyi ev. ref. egyházkerület 1878-iki közgyűlésén tartotta Kemény Gábor.) — Igazgató tanácsi jelentés az 1877—78-diki évről. (Felolvastatott az 1878-iki egyházkerületi közgyűl. ésen.) — Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk közgyűlése. — Vidéki élet: A kolozs-kalotai egyházmegyéből. Egyházmegyei vizsgálat. Mihály Elek, m.-valkói ev. ref. pap vizsgálati jegyző. (Folyt.) — Tárcza: Egyházi műemlékeink és a kegyelet. II. Nagy Sándor. (Folyt.) — Egyházi és iskolai hírek. — A kiadó hirdetése.

Elnöki megnyitó.

(Az erdélyi ev. ref. egyházkerület 1878-iki közgyűlésén tartotta b. Kemény Gábor.)

Tisztelt egyházkerületi közgyűlés!

Ezennel van szerencsém egyházkerületünknek közgyűlésére összesereglett tagjait szívesen üdvözölni.

És ez alkalommal újra veszteségekről kell megemlékeznem.

Az eltelt esztendő folyamában elvesztettük id. Elekes Károly esperest, közjegyzőt és ig. tanácsunk tagját, egyházának a béke szelid napjaiban hű lelki atyját, a nehéz napokban támaszát, gyámolát, vezetőjét, a vihar fergetegében megmentőjét, egyházkerületünk egy kitünőségét, a tántorithatlan hazafit, az igaz barátot. Es elvesztettük esperes Basa Mihályt, egyházkerületünk közügyigazgatóját, az érdemben és közbecsülésben megőszült buzgó lelkipásztort. Az Ur magához szolította az ő hű szolgálait; legyen áldott emlékek.

Néma fájdalommal és Isten akaratában való megnyugvással követjük a végzet utjait és magunkba szállva kérdezzük: vajjon egyéb veszély nem fenyegeti-e az Urnak népét?

Az igaz: nem kell küzdenünk a hitszakadás tévelygéseivel; üldözőknek szent hitünk kitéve nincs;

vallásunk tanainak hirdetői szenvedéseknek, bőrtönözésnek, gályarabságnak kitéve nincsenek, szabad a pálya, egyházakat, iskolákat emelni, diszitni; az isteni kegyelem és kormányunk bölcsesége eddig megmentett a háboru veszélyeitől, mely közéletünkben vést árasztva dühöngött; nem voltak semmi nagy elemi csapások és nem voltak dühöngő járványok, az országban alkotmányos kormányzat mellett csend és nyugalom van, melyben az autonom hatóságok, törvényes korlátaik között szabadon működhetnek, s a hivatásuk szerint levő fejlődési processusban zavartatnak. Például szolgálhatnak az országunkban levő többi testvér egyh. kerületek beléletei, és már maga azon érintkezés, melybe egyházkerületünk a többi superintendentiákkal lépett, közös ügyeinknek együttes rendezése végett.

És mindezek mellett is: meg lehetünk-e elégedve általán véve, általán véve mondom, és nem szólok egyes részletekről és netaláni fényes kivételekről; meg lehetünk-e elégedve általában egyházkerületünk benső életével, tekintsük azt akár tisztán vallásos, közigazgatási, akár nevelési irányzatában? Fájdalommal kell bevallani, hogy megelégedve nem lehetünk. Gróf Mikó Imrének 1875-iki május 23-án tartott közgyűlési megnyitó beszédjéből idéztem volt, mult évi május 27-én ugyane helyről tartott megnyitó beszédemben, a következő tételt: „Fájdalommal kell tapasztalnunk, hogy meglazult az összetartás, bomlásnak indult az egyetértés és kialudni készül az ügybuzgalom, a mely a protestans egyházat alapította és eddig fentartotta. Sajnálattal teszem, de ismételnem kellett e tételt, mert mióta ez először mondatott és általam idéztetett, aggódva kell bevallanom, a javulás jeleit nem tapasztaltam.

Ezen segíteni lehet és segíteni kell.

Protestans egyház, összetartás, egyetértés, ügy-

buzgalom nélkül nem állhat fenn. Mi adotta erőt egyházunknak hajdanában, a megpróbáltatás nehéz napjaiban, ha nem az érdekközösség létének a hívőkben élő erős érzete? mi adott nyomatókat magatartásának, fellépésének, ha nem az, hogy a hivek, mint ugyanazon csontból való csont, mint ugyanazon vérből való vér, egy szívnek érezték dobbanását, egy szívnek örömeit, keserveit? és mi biztosította számukra azon eredményt, ha nem az ügybuzgalom, mely az ugyanazon érzelemben összeforrott hiveket az együttes cselekvésre, vállvetett munkára, áldozatra kész küzdelemre vezette?

Minden autonom hatalomnak csak addig terjed létjoga, míg hivatásának megfelelni képes. Létjogunkat vesztenők el, ha széthúzó féktelen szenvedélyek egyházunkat hivatásának megfelelni tartósan tennek képtelenné.

Állapotunkon tehát változtatni kell és erős hittel mondom, hogy habár a küzdelem az átalakulásban nagy lesz is, mert önmagunknak hibáit kell felkutatnunk, saját szenvedélyeinket legyőzni, az eljövendő; biztosít engem ezen hitben az, hogy a féket vesztett szenvedély nyilatkozataiban látom a köztügy szentsége érzetének virágát. Hiszen! azon elődök iva-

dékai vagyunk, kik Bocskai, Bethlen Gábor, I-ső Rákóczy György alatt oly kitartással küzdve, oly bölcs mérséklettel önbizva valának képesek egyházunknak az államjogi alapot megszerezni és egyházunknak oly belső szervezetet adni, mely századok nyomasztó viszonyainak ellenállani vala képes.

És ha valaki azt kérdezné: mit csináljunk tehát már most mi? azt felelném: szerezzünk tiszteletet és erényt önalkotta törvényeinknek. És ha újra kérdeznék: de miként? felelném: a végrehajtó hatóság felruházandó a hatáskörrel, mely rendeleteinek érvényt biztosítson, mely meghozná a belrendet, ki mondom e szót a nélkül, hogy legkevésbé is elébe kapni kívánnék a kerületi közgyűlés elhatározásainak: szabályozni kell a fegyelmi eljárást.

Van még egyh. kerületünknek egy égető kérdése, mely már évek óta tartja izgalomban a kedélyeket, habár az már most a legutóbbi időben alig tekinthető elvileg fontos kérdésnek; ez a n.-enyedi tanoda ügye. Ha valaki idegennek elmondanók, hogy egy nagy kérdés nehezedik reánk, egyik iskolánk vagyona hibásan kezeltetett, tőke-vagyona apadott, bevételei kiadásukat nem fedezik: mit tegyünk vele? — hihetőleg azt mondaná, hogy a kér-

TÁRCZA.

Egyházi műemlékeink és a kegyelet.

„Latiatuc Feleym Zumtuchel núc vogmuc!“

Régi magy. nyelvemlék.

(Folytatás.)

II.

Előbbi cikkemben fejtegetém, hogy ref. egyházközsegeink, még sok és érdekes iparműemlékeknek vannak birtokában. Felemlítém, hogy kár volt a közelebbi kolozsvári tárlaton, legalább a ritkábbakat a művelt közönségnek be nem mutatni. Igérkezém bizonyos módot ajánlani, mely úton mulasztásainkat helyrehozhatjuk, azon czélból, hogy azon érdekes műdarabokat a feledés homályából megmentve, az egyetlen, kegyeletes használat szük köréből kiragadva, a művelt közönség közkinceseivé tegyük a nélkül, hogy ez által a tulajdonos egyházközséget megkárosítanók.

Hogyan?! Mielőtt erre megfelelnék, egy kedves emlékü kis történetet beszélek el.

Az 1865-ik év nyarán a halhatatlan emlékü gróf Mikó Imre meglátogatni jövén ősi szülőföldjét, Háromszéket s itteni jószágait, s ez alkalommal Hidvégen mulatva, egyik

napon sétája, jobban mondva: vallásos lelke és kegyeletes szive templom-hegyünkre és az azt környező temetőnkbe vezérelte. Onnan lejöve kegyes volt a papi lakba is, hozzám bejöni, főleg, hogy örömét fejezhesse ki az egyházi épületek jó, ép és diszes karban léte fölött. Ő nagyméltóságának a templomi készletek előmutatásával kívántam egy kis szórakozást szerezni. Érdeklél szemlélte a több százados emlékeket, míg végre egyik darab felett jelentékenyen elmerengeni látszott. Ez a darab egy meszelyes nagyságu aranyozott kehely volt, külső felületén külön-külön paizsra vésvé lévén: a „Cserei Mihály“ és „Kun Ilona“ neveik és czimereik. Merengéséből fölpillantva, kitalálni véltem gondolatát, s kérdém: „Kegyelmes uram, nem óhajtaná-e ezen poharat a nemzeti muzeumban látni?“ „Igen! épen arról gondolkoztam, hogy ennek ott lenne helye.“ szólt a nemes gróf. „Parancsoljon kegyelmes uram, szólék én, egyházunk nélkülözheti. Különben is a pohárról nincs adatunk, hogy vajjon a híres történész egyenes ajándoka-e, vagy nagyméltóságod ősei által később adatott egyházunknak.“ „Nem tehetem, szolt a gróf úr, ez már Hidvég egyházközségének vagyona, erről csak az egyház rendelkezhetik.“

Az egyház rendelkezett is. Egyhangulag megbizta a sorok íróját, hogy ajánlja fel e poharat a nemes grófnak, hogy ohajtása szerint, a nemzeti muzeumba helyeztesse el. A gróf kegyesen fogadta az ajánlatot. De mielőtt kezéhez vette volna, ezt megelőzőleg, küldött egyházunknak egy ha-

dést nem látja nagyon bonyolultnak: a hibás kezelésekre feleletre kell vonni és úgy kell berendezni az iskola kiadásait, hogy azok bevételeiből fedezhetőek legyenek.

Én nem vagyok itt idegen, ismerem azon kérdésnek genesisét és szövevényeit; nem hiszem azt nagyon könnyedén megoldhatónak, de mindenesetre megoldhatónak és megoldandónak látom. Oldassék meg a n.-enyedi iskola viszonyának kérdése; szerezzünk tiszteletet önalkotta törvényeinknek, gondoskodjunk felőle, hogy a végrehajtó hatóság intézkedései érvényesüljenek, és jót merek felőle állani, rövid idő alatt visszatér az összetartás, megszüntesse az egyetértés, feléled az ügybuzgalom és mindenki fog sietni vállaltva munkálkodni, az Ur házában építésében.

Az ég áldását kérve munkánkra és magamat a közgyűlés minden tagjának szíves hajlamába ajánlva, a közgyűlést ezennel megnyitom.

Igazgató tanácsi jelentés az 1877—78-iki évről.

(Felolvastatott az 1878-iki egyházkerületi közgyűlésen.)

Főt. egyházkerületi közgyűlés!

A múlt évi május 27-től június 3-ig tartott e. ker. közgyűlés bezártától a folyó évi egyházkerületi közgyűlés

sonnagságu, és értékű poharat, a melyen felvésvék a „gróf Mikó Imre, és gróf Rhédei Mária“ neveik, és családi czimereik, 1840-ből, tehát egybekelésüknek boldog idejéből.

Ime! ez a történet. Ezzel meg is könnyítettem feleletet azon kérdésre: hogyan lehetne az egyház károsítása nélkül a nemzeti, vagy székely muzeumot gazdagítani, s a müdarabokat a közmüveltség asztalára helyezni a nélkül, hogy a kegyelet oltárát rabolnók meg.“ Erre megfelelő ténnyel b. e. gróf Mikó Imre. A Cserei-pohár ma a kolozsvári nemzeti muzeum egyik kincse, a hidvégi ref. egyház pedig kegyelettel őrizi a nemes gróf által ajándékozott ereklyét.

Avagy nem lehetne-e utánozni e szép példát. Előkelő családaink ma is feltűnőleg gazdagok nagybecsű családi ereklyékben, szintugy mint buzgóságban. Akárhány helyen lehetne utánozni a példát. Mig a multnak kincseit biztosítónok: addig egyszersmind az új adományok által szorosabbra fűznők a sok helyütt úgy is meglazult köteleket az egyház és az újabb aristokrata nemzedék között, s megmentenők a kegyelet tüzeit az elhamvasztástól, a nép szívében, az előkelők iránt!

Hát a Bethlen Zsófia példája nem követésre méltó-e? Ő kora női házi iparát, saját munkájában, egy gyönyörű példányban, örököltette meg. Vajjon nem lehetne-e az előre haladott s finomodott jelenlegi női ipart is ily uton megörökíteni? Vajjon kevesebb érzékkel bírnak-e a nők a szép,

megnyitásáig lefolyt egy évi és fél havi működéséről. tanácsunk, felelősségéből kifolyólag, következőleg számol be:

1-ör. Mult évi június 2-től december 31-ig 6 nagy ülést és 12 kis ülést, a folyó évben 6 nagy ülést és 14 kis ülést, összesen 40 ülést tartott. Beadott összesen 1808 ügydarab, ellátott ezekből 1762 és ellátatlan maradt 46. Jóllehet az egyház ker. közgyűlés 1875 évi 86 jknyvi szám alatt határozatilag kimondotta, hogy az indokolt kivételektől eltekintve, az egyházmegyékhez, tanodákhoz stb. véleményezés végett kiküldött tervezetekre a vélemények s általában a felterjesztések a ker. közgyűlés megnyitása napját megelőzőleg egy hónappal adassanak be; mindamellert a ker. közgyűlés megnyitását megelőzőleg rövid idővel oly nagy számmal adattak be az ügydarabok, hogy a közgyűlési előkészületekkel is elfoglalt ig. tanácsunk azok egy részét megkettőztetett munkássággal sem láthatta el, ig. tanácsunk tehát ezen határozatot ujlag figyelembe ajánlja. Egybehasonlítva a beadott ügydarabok számát az előző évtizedben beadottakéval, 1867-ik évben beadott 656 ügydarabnál csaknem 3-szor, az 1867—77 ig lefolyt évtizedben átlagosan beadott 858 ügydarabnál majdnem 2-szer több darab adatott be ez évben.

Ezen számok kétségtelen bizonyítékai egyházmegyénk, tanodáink stb. tevékenységének; az anyaszentegyházunk ügyei iránt való érdeklődés emelkedésének, de másfelől nem hallgathatja el ig. tanácsunk, hogy a lefolyt évben az ügydarabok számának ily tetemes felemelkedését az is előmozdította, hogy a határozatok teljesedésbe vételére gya-

nemes és kegyeletes iránt ma, mint régen? Korántsem! hisz nincs az a nemes emberbaráti vállalat, a hol ők, vagy mint kezdeményezők, vagy mint részvényesek ne tündökölnének. S vajjon elfeledhetnék-e annak ügyét, a kinek nevében jót cselekesznek, a Krisztusnak és anyaszentegyházának ügyét? Idő és használat által szétmállott, megrongált urasztali abroszaink, szószerk-takaróink, sok helyütt ujító finom kezekre várnak. Vajjon nem lehetne-e ez uton megörökíteni a jelen fejlettebb nő-iparcikkeket? Előkelő hölgyeink finom kezeitől várja ezt, első sorban, anyaszentegyházunk. S vajjon midőn a gazdag róm. kath. egyházban e czélból „oltár-egyletek“ alakulnak tétlenül maradjanak-e azok, a kiknek ősei oly gazdagok voltak a kegyelet munkáinak gyakorlásában?

III.

Ha fennebbi fejtegetéseimben főleg aristokrata őscsaládainkról emlékeztem meg: ennek oka volt, mert a mult-ról beszéltem. Egyházunk multjának évkönyveiben pedig ragyogó betűkkel vannak felvésvé előkelő családaink díszes nevei. Ott ragyognak azoka templomok márványlapjain, szószerkeken, papi házakon, harangokon s más szent ereklyékben, hirdetőn azoknak kegyeletes buzgóságát.

De a jelen időre térve, s annak megszorodott szükségait tekintve: nem elég csak azokra támaszkodnunk. Mert a multban, kiváltság szerint övék lévén az egyház kor-

kori sürgetés volt szükséges, hogy sok felterjesztés felszeretlenül vagy nem kellőleg felszerelve lett beadva, melyek kiegészítése rendeltetvén el, ez által nemcsak az ügyek gyors elintézése nehezítették, hanem ig. tanácsunknak sok hasznosabban értékesíthető idejét vette igénybe. Ebből kifolyólag szükségesnek látja annak figyelembe ajánlását, hogy a felterjesztő testületek és előljárók a beadványok kellő felszerelése, a hozott határozatok gyors fogantatba vétele által igyekezzenek oda hatni, hogy az ügyek érdemleges és gyors elintézése jövőre fenakadást ne szenvedjenek.

Kedves kötelességét teljesíti ig. tanácsunk, midőn egyházmegyéink, tanodáink stb. előljáróinak elismerését fejezi ki anyaszentegyházunk közigazgatása tekintetéből ez év folytán tanusított támogatásukért és buzgóságukért, másfelől kötelességének érzi kinyilatkoztatni azt, hogy határozatai végrehajtása tekintetéből az egyes alantás egyházi hatóságok és tisztviselők részéről gyakran hiányzott a kellő buzgóság és erély, sőt egyes esetekben a határozat végrehajtása meg is tagadtatott.

Feleslegesnek tartja ig. tanácsunk annak fejtegetésébe bocsátkozni, hogy általában minden, és így az egyházi rendszeres közigazgatásnak is egyik leglényegesebb, sőt nélkülözhetetlen feltétele a felsőbb hatóságok határozatainak mulhatlan végrehajtása és e végből a főbb hatóságoknak a végrehajtási jog biztosítása; mert oly főbb hatóság, mely nem rendelkezhetik határozatainak végrehajtása biztosítására nélkülözhetetlen szükséges hatáskörrel, a felelősséggel nem terhelhető.

mányzata terén az oroszán-rész, ezért viszon-áldozatokat is kellett hozniok. De ma már nagyban változtak a körülmények. Az 1848-ki események nemcsak polgári, hanem egyházi alkotmányunkat is, sőt alapjában a társadalmi viszonyokat is megváltoztatták. Ma hasonjogot követelnek a középosztály és nép gyermekei is. Képviseleti egyházalkotmányunk folytán szép tere nyílt ezeknek is. Az e. megyei és egyh. ker. képviselők, gondnokok díszos sorában ülnek ma sokan, a kiknek tetteit várja még Klió, hogy véssőjével felmetszsze a történelem lapjára. Vajha ne sokáig kellene várakoznia! Mert, valamint a multban a nagy tettek előzték meg mindig a nagy neveket, úgy ma is nem más a tények, a történelem logikája. Fájdalommal látjuk, hogy ma-holnap az egyenlőség (jobban mondva: a z egyenlősítés) korában „sik pusztá, kietlen losz az ősi (régí) határ“ nem terjeszthetik ki ott enyhádólag a nagy családok törzsfői terebélyes ágait, megnyirbálván azokat a sors, s az ujjialakult társadalmi viszonyok. Kell hogy azok helyett a kisebb családok nyujtsanak az elhagyott egyházak, s szü-
kölködő szegényeinek menedéket, enyhádó árnyat!

Nagy Sándor.

(Folytatása következik.)

Mivel ig. tanácsunk az e. ker. közgyűlés bezártától az azt követő e. ker. közgyűlés megnyitásáig egyházkerületünk legfőbb közigazgatását felelősség mellett vezeté, a főt. egyh. kerületi közgyűlés figyelmébe ajánlja, hogy határozatai végrehajtására szükséges hatalommal való felruházása tekintetéből méltóztassék bölcs belátása szerint intézkedni.

2-or. A mult évi egyházkerületi főt. közgyűlés által intézkedés végett ig. tanácsunkra bizott ügyeknek általában a vett utasítás értelmében lett ellátását bejelenti. Az egyes fontosabb ügyben következőleg intézkedett:

Főt. egyh. kerületi közgyűlés!

A nagy-enyedi főtanoda vagyoni ügyei rendezése tekintetéből a mult évi egyh. kerületi közgyűlés 54. 61. és 62. sz. a. kelt határozatai és megbízásai folytán ig. tanácsunk a mult évi egyházkerületi közgyűlés bezártától mai napig ez ügyben tett fontosabb intézkedéseit a következőkben jelenti be:

1-ör. Ig. tanácsunk 1877. évi június hó 22-ről a főt. e. ker. közgyűlés 54 és 61 sz. a. kelt határozatait, azon határozatok értelmében, a további intézkedések megtétele végett közölve a főtanoda mlts gondnokságával, egyidejűleg felvilágosítás nyujtásra hivta fel az 5-ös bizottság által jelzett körülményekre. A tanoda gondnoksága a mult évi augusztus 12-ről 953 sz. alatt vett sürgetés folytán felterjesztését mult évi aug. 31-én felküldvén, az 5-ös bizottság meghallgatásával, a felvilágosítást több tekintetben nem találta kielégítőnek, mult évi decz. 2-ről 1370 sz. a. azok kiegészítésére hivta fel a tanoda mlts. gondnokságát és egyidejűleg a ggodnok által kezelt pénzekről, valamint a tanoda pénztárnoka által 1874-ik évől vezetett számadások felküldésére f. évi márczius hó 1-ső napját tűzte ki zárhatáridőül.

A főtanoda gondnoksága a mult évi 1417 és f. évi 269 sz. a. sürgetésre úgy a ggodnoki mint a pénztárnoki számadások felküldésére kitűzött határidőnek f. évi ápril 1-ig meghosszabbítását kérelmezve, a kérésnek hely adott. Azonban sem az érdemleges felvilágosítás nem adatván meg; sem a jelzett számadások nem küldetvén fel, ig. tanácsunk meghagyta a m. tt. gondnokságaak, hogy ha a ggodnok és pénztárnok jelzett számadásaikat még nem adták volna be, ellenök a törvényes lépéseket haladéktalanul tegye meg. 8 nap alatt a költségelőirányzatot küldje be és a jelzett felhívásnak tegyen eleget. Ezen utasításra az 1875 és 1876-ik évi pénztárnoki, 1874—75 és 76-ik gazdagodnoki, s az 1874—78 június 7-ig vezetett ügyvédi számadás f. évi június 11-én felküldetett, azonban ezen számadások keblileg nem lévén megvizsgálva a további teendőkre nézve ig. tanácsunk a főt. e. ker. közgyűlés intézkedését kéri. Ugyancsak f. évi június 11-én felküldetett a főtanoda folyó évi költségvetése és tölke kimutatása, mely a kinevezett 5-ös bizottsághoz véleményezés végett áttétetett. A főtanoda kezelő személyzete rendezése és jövőre a költségelőirányzat elkészítése iránt 1370 és f. évi 400 sz. a. tett sürgetésekre csak is a mai napon küldettek fel a felterjesztések, melyek az 5-ös bizottsághoz áttétettek.

2-szor. A gazdagondnoki biztosíték miként lett átkebelezése felől meggyőződés szerzés végett ig. tanácsunk felhívta a m. tt. gondnokságot a gazdagondnok zálogjogiag lekötött csuesi birtoka telekjegyzőkönyvi kivonatának felküldésére. Ezen felhívás teljesedésbe vétele mult évi 1416 és folyó évi 734 és 924 szám alatt megsüregtetvén, a telekjegyzőkönyvi és biztosítéki okmány f. év június hó 10-én felküldött s ig. tanácsunk, véleménye kíséretében, azt a főt. egyh. ker. közgyűléshez áttette.

3 or. A főtanoda volt pénztárnoka Kis Károly ellen 10.000 frt elsikkasztása miatt folyamatba tett vizsgálatra megbízott vizsgáló bíró a főt. gondnokságától, úgy ig. tanácsunktól a volt kezelő személyek u. m. Szabó Ferencz kezelő, Kovács Gyula erdősz és Tatár Sándor udvarbíró számadásait bekérte még mult évi október hó elején és ez által a számadások megvizsgálása fennakadást szenvedett s ez okból nem voltak jelzett számadások elláthatók, ezen számadások felküldése f. évi június 6-áról szorgalmaztatott.

4-szer. A főtanoda jószágainak a mult évi e. ker. közgyűlés 61 jkőnyvi szám 1 pontja alatt kelt határozata folytáni haszonbérbeadása tekintetéből a mult. gondnokság által felküldött haszonbéri ajánlatokat ig. tanácsunk, részint mert az árverezési feltételek nem voltak megállapítva, sem a szerződvényi feltételek körvonalozva visszküldetvén, f. é. jan. 6-ántartott üléséből új árverezés megejtését rendelte el s az árverezési feltételeket mint általános szerződvényt megállapítva a mult. gondnokságnak leküldötte. A nyilvános árverezés f. évi. január 28-án ig. tanácsunk által kiküldött biztos jelenlétében megejtetett, mely szerinta henningsfalvi, deézsi, enyed-tinódi, szt.-imrei, szt.-királyi, miriszlói, vingarédi, toroczko-szt.-györgyi jószágok együtt egyenként 17 ezer 685 frt haszonbéri összegért 6 egymásutáni évre kiadattak. Azonban a haszonbérbe adást tárgyzó szerződvények közül csak is f. évi május 16-án, és csakis négy jószág haszonbérbe adására vonatkozólag küldetett fel és azok közül is csak egy szerződvény volt megerősíthető, a többi zálogjogi biztosíték csekély volta miatt kiegészítés végett visszautasított.

5-ör. A főt. m. tt. gondnoksága felterjesztésére ig. tanácsunk az e. ker. közgyűlés jóváhagyása reményében a miriszlói fajszőlőnek részben leendő kiadását megengedte főleg azon indokból, hogy a főtanodai jószágok kebbi kezelése megszüntével a műveltetés még tetemesebb költségbe kerülend, holott az előző években nemcsak hogy mitsem jövedelmeztek, hanem a tulköltségezek összegét tetemesen felemelték. Azon engedély folytán a miriszlói fajszőlő $\frac{1}{3}$ -ad részéért kiadatott. A téglá-, cserépgyár és fűrész-malom haszonbérbe adása engedélyeztetett.

6-or. A főtanoda gondnoksága felterjesztése folytán ig. tanácsunk azon indítványt teszi, hogy tekintve, miszerint a házi kezelés megszüntével a tanoda enyedi szőlői haszonbérbe adás utján kezelendők, a s haszonbérlet utján nemcsak hogy a szőlőben fekvő kamatai nem folynak be, hanem csaknem általában a hiányos munkáltatás és elhanyagolás folytán a haszonbérlet alatt értékökből tetemesen

vesztenek, méltóztassék a főt. e. ker. közgyűlés kimondani, hogy a főtanoda enyedi szőlői alkalmoszerűleg illő áron eladandók.

Ezek voltak, ig. tanácsunk főbb intézkedései, s jelezve vannak azon okok, melyek miatt megbízatásának csak részben tehetett eleget és a főt. e. ker. közgyűlés böles belátására bocsátja annak megítélését, ha volt-e jogos alapjuk az ig. tanácsunk intézkedéseit gáncsoló hírlapi éles felszólalásoknak és a nagy-enyedi e. megye közgyűlése által tett, indítványba foglalt hibáztatásoknak.

7-er. A főtanoda gondnoksága, mult évi június 11-ről tett felterjesztésében felfejtve, hogy azon év június és július havaiban 8743 frt fedezetlen kiadási többletből 5000 frt sürgösen kifizetendő, kérésére a közpénztári kezelés alatt álló püspöki és közpénztári alapból 5000 frt kölcsön adatott, a kicserélés eszközlése végett ig. tanácsunkhoz felküldött 19410 frt pp. névértékű A betűs földtermentesítési kötvény kicseréléssel visszafizetendőleg. A mult évi e. ker. közgyűlés 61 jkőnyvi sz. a. kelt határozata folytán ig. tanácsunk engedélyezte a főtanoda 21.000 forint névértékű B betűs földtermentesítési kötvénye eladását, a kolozsvári zálogháznál volt adósság kifizetése végett.

(Folytatása következik.)

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk közgyűlése.

Erdélyi ref. egyházkerületünknek egy új öt éves ciklusát jelző 1878-iki közgyűlése folyó hó 16-án d. e. 9 órakor vette kezdetét, inaugurálva egyszersmind egyházi beléletünk történetében egy hasonlithatlanul fontos lustrumot, azon életbevágó kérdések fölvetése és szőnyegré hozása által, melyeknek végleges megoldására van hivatva ezuttal. Végleges megoldásra, ismételjük, mert ha valaha, úgy most csakugyan eljött az az idő, midőn egyszer mindenkorra végét kell vetni azon bensőleg dúló nyavalyáknak, melyek alatt a királyhágon inneni magyar protestantismus már évek óta sinlik. És mintha érezte volna ezt mindenikünk, mintha a honfiumi ösztön szent súgalmazására elhallgatott volna az átkos közöny, a pusztító visszavonás és kicsinyeskedés: a közgyűlés tagjai oly szép számmal gyűltek egybe, minőre korábbi alkalmaknál hiába keresnénk; s most, midőn ez érdekes összefüvetel felőli tudósításainkat megkezdjük, kész szívvel óhajtuk is, hogy a lelkes érdeklődés ne csak szalmatüz legyen; de ösztönözze is állandóan és kitartóan az összesereglett intézőket, reájok bizott földadataik hív és kötelességszerű teljesítésére.

Első nap.

Zuhogó zápor közepette gyűltek föl képviselőink a ref. főtanoda nagy hall-termébe, mely azonban ez alkalmal csakugyan inkább kicsinynek volt mondható. Az első nap az ünnepélyességeknek volt szánva, melyeknek méltó bevezetőjéül elnök b. Kemény Gábornak, lapunk mai számában egész terjedelmében közlött, valóban felemelő, szép és discret hangon tartott megnyitója szolgált. Követte ezt az igazolt képviselők névsorának felolvasása, melyből kitűnt, hogy a gyűlés határozatképes. Meghalt főjegyző, néhány

Elekes Károly helyettesítésével ideiglenesen t. Benkő János görgényi esperes bizott meg, míg az ugyancsak elhalálozott nt. Basa Mihály esperes és gen. director helyett annak teendőivel t. Vályi Pál esperest tisztelte meg a közbizalom, még pedig a pénzkezelési és számadási nehézségeket tekintve, a gyűlés egész tartamára. Ezek elintézése után az ujonnan választott tisztviselők eskettettek fel, névszerint: t. Hegedűs Lajos és t. Elekes György esperesekké, t. Tókos Zsigmond, Sándor János, Nagy László és Szigeti Gy. István pedig jegyzőkké. Most következett az új lelkészek felavatása. Ft. Nagy Péter püspök a felavatandó ifjak elé lépve, röviden vázolta előttök a választott pálya nehézségeit, kérte, hogy ne riadjanak vissza, de erős hittel és akarattal küzdjenek a magok elé tűzött szép és nemes czélért. Hagyományos szokás szerint most az egész gyülekezet a templom felé vette utját, közepett az ifjú lelkészekkel, kiknek nevei itt következnek: Bányai Géza n.-petrii, Benkő Ferencz földvári, Bertalan József a. polyáni, Cseresznyés Ödön buzás-bocsárdi, Dombi Lajos somkereki, Kelemen Győző matisfalvi, Kis Péter kara-patai, Szócs Sándor dévai, Papp István volderfi, Zágoni Pál komollói és Varga Lajos h.-szent-mártoni lelkészek. Itt püspök Nagy Péter egy gyönyörű imája, s a felhangzó karének után nt. Szabó Pál esperes afa tartott egy minden ízében egyszerűen nemes és meggyőző beszédet, ez alapigéröl: „az istentisztelet mindenre hasznos”; fejtegetvén benne a keresztyénség örök időre szóló voltát, szemben a napjainkat izgalomban tartó európai politikai és társadalmi kérdésekkel. Elmékedésének facitja: hogy a keresztyénség még korántsem töltötte be missioját. E rövid, de talpraesett beszéd után újra Nagy Péter püspök lépett a szószékre, egy tudományos tekintetben ép oly kitünő, mint költőileg fenszárnyaló, eszmedús szónoklat valódi minta-remekét mutatva be a jelen volt nagyszámu közönségnek, következő igék alapján: „Még egyszer megrázom, nem csak a földet, de az eget is!” Szónok tökéletesen a modern theologia álláspontjára helyezkedett, s fejtegetéseibe ügyesen szőtte be a jelenfori vallástudomány nagy kérdéseit, minő például az örök-kárhozat elvetése stb. Nagy hatást keltett szavai után az ujonnan felszentelt lelkészek megáldása ment foganabba, miközben az esperesi és jegyzői kar felharsanó, imposans karéneke mellett a közönség egy magasztos ünnepélyesség és szentáhitat benyomása alatt oszladozott el.

Második nap.

Olvastatik a mult ülés jegyzőkönyve és lényegtelen észrevételek után hitelesítettik.

Egész halom kisebb ügy mutatattik be, ezek közt egy képviselő igazolása elleni kérelem. Az igazolási ügygel kapcsolatban fog tárgyalatni. Továbbá három indítvány Kisantal Sámueltól; áttétetnek az indítványozó bizottsághoz. Elnök előterjeszti a kolozs-kalotai egyh. megyének egy, az ig. tanácsshoz intézett s ettől rövid úton a közgyűléshez áttett kérelmét; Kondor Endre kérdéstevését, a hadadi papi fizetés mi czélra lett fordítása ügyében; az orbai egyh. megye indítványát az évi államsegély felerészének az özv.-

árvai pénztár javára leendő felhasználását illetőleg stb. Mindannyia áttétetik részint az indítványozó, részint a kerényi bizottsághoz.

S z é k e l y I v á n interpellálja elnököt: van-e tudomása arról, hogy Borbáth Pál, holott nem közgyűlési tag, a közgyűlésre meghivatott, míg az arra illetékes Zajzon István, minden ok nélkül, mellőztetett. Ha a dolog félreértésen alapszik, kéri a tévedés helyreigazítását.

Elnök azt hiszi, hogy az expeditioban történt hiba. Azért adott azonban négy heti időt, hogy a netaláni felszólalásoknak ez idő alatt tehessen eleget. Különbén a részletes választ holnapra tartja fenn. Tudomásul vétetik.

Segédjegyzők választása lévén napirenden, elnöki ajánlatra kineveztetnek: Geréb Márton, Surányi Gyula, Szentkirályi Sándor, Sándor János.

Következik a gyűlés egyik legfőbb mozzanata, legutóbbi alkotmányos életünk hirhede „cause célbre“-je, a gombási, csáni és lőrinczévei esetek, ily czimmel: Az enyedi és sepsi egyházmegyék felterjesztése, igazolás tárgyában. Csak a tényállás megvilágosítására vonatkozó okmányok és ügyiratok felolvasása mintegy 3 órai időt vesz igénybe.

Elnök ajánlja a két kérdés külön tárgyalását, szemben az ig. tanács által követett együttes tárgyalási eljárással. Első kerülne így szőnyegre: a gombási kérdés, azután a csányi; a lőrinczévei superálnak mondatván ki.

T i s z a L á s z l ó. Nem hiszi, hogy bármimű tárgyalás sikerre vezethetne itt, s csak a meddő polemiaira nyitna utat. Szavazást ajánl: elnök tűzze ki a kérdéseket. (Helyeslés).

Barta Miklós. A votum holt szó. Itt csak indokok győzhetnek. Az ügyet egy három tagu bizottságnak véli kiadandónak (zúgás), mely véleményes javaslatot terjeszzen a közgyűlés elé. (Ellenmondások).

Elnök. Szervezeti törvényünkkel nem compatibilis ez eljárás, mely a vitás kérdések közvetlen elintézésére utal. Különbén is igazolási ügyeknek szabályszerűleg már az első nap tisztába kell hozatniok.

T ö r ö k D á n i e l szerint itt nem csak igazolási kérdésről van szó; az ig. tanács jogsérelmet követett el, (nem áll) midőn hatalmi szót vindikált magának e részben. Másfelől pedig összeütközésbe jött önmagával, midőn ennek dacára a közgyűlés támaszára szorult. Ettől fogva nyer a dolog elvi jelentőséget, mert ez az összes protestantismus osztatlan ügye. A netalán lappangó személyi tekinteteket szellőztetni kívánja.

Elnök kénytelen rectificálni szóló szempontját. Tisztán verificationalis kérdések lévén napirenden, minden egyébtől eltekinteni kell.

Többség elfogadja Tisza directíváját a tárgyalás módjára nézve. Szavazás alá bocsátás végett felolvastatik az ig. tanács véghatározata, mely a gombási szavazatot beszámítandónak tartja.

R á k o s i L a j o s. Tiltakozik az ig. tanácsi határozatnak a szavazásra alapúl leendő elfogadása ellen. A kérdés tétesség egyenesen és közvetlenül a közgyűlés elé: beszámítatik-e a gombási szavazat vagy nem?

Elnök. Az ig. tanácsi határozatnak alapul fölvételét azzal érveli, hogy az egész verificationalis kérdés, mint ilyen, az ig. tanács előterjesztése alapján áll.

A gyűlés e formatumot elfogadván, nagy többséggel kimondja azt is, hogy a gombási szavazat beszámíttatik, s az ilykép megválasztott képviselő igazoltnak tekintetik.

Olvastatik az ig. tanácsi határozat a csányi ügyre nézve, mint a melyre vélemény nem adatott.

Nagy Péter és dr. Kovács Ödön kitérő debatte-jai után, melyekben az ig. tanács vélemény-nemadását magyarázzák,

Tisza László e kérdést is, mint az előbbent, a konkrét verificationalis utra igyekszik tereelni. Indítványozza a kérdés egyszerű föltevését: Kállay Sándor igazoltnak-e vagy nem?

Közgyűlés nem tartja igazoltnak. Az ig. tanács új választás elrendelésére utasíttatik.

Előadatik az ig. tanács határozata a sepsi ügyben; hogy tudniillik az 5-ös vagy 4-es választás tekintessék érvényben levőnek, illetőleg az 5-ös választás igazoltnak-e? Az ig. tanács az 5-ös választásra való feljogosítást ajánlattal terjeszti a közgyűlés elé.

Szász Béla jelenti, hogy az ig. tanácsban különvéleményt adott volt be, melyben e hatóság jogát a 4-es választás törvényileg megállapított tényén változtatni, kétségbevonja, annyival inkább, mert a jogalap materialiter létezése a lélekszám-arány szerint, meggyőzően felmutatható nem volt. Mondja ki a közgyűlés, hogy ezuttal a küldendő képviselők számát sem apasztani, sem növelni saját jogkörén kívül nem hagyja.

Elnök megjegyzi, hogy e kérdésnek két oldala van, egy verificationalis és egy indítványi. Ide csak az előbbi tartozván, az indítványt későbbre kéri föntartatni.

A közgyűlés elfogadja az 5-ös választást s az igazolt képviselők proclamáltatnak Nagy Sándor, Fülöp Góza, Csulak Zsigmond, Nagy Sándor és Tóth Zsigmond személyeiben.

Nagy Sándor két részről is megválasztva lévén, a választásra felszólíttatik.

Következik a bizottságok kinevezése, következő megállapodás szerint:

Kérvényi: Dézsi Sándor, Debreczeni József, Rákosi Lajos.

Indítványozó: Szikszai Lajos, Szász Béla, Csizsér Gábor.

Sérelmi: b. Inczédi Zsigmond, Elekes Gy., ifj. Zeyk Károly, Kerekes Sándor.

Felirati: Nagy Sámuel, Hegedüs István, Bartha Lajos.

Egyházkerületi pénztár vizsgáló: gr. Bánffy György, Szakács István, Jancsó Lajos.

Püspök kezelése alatti pénztár vizsgáló: Szacsvai Sándor, Török István, Szabó József.

Superintendentiák jegyzőkönyvét vizsgáló: dr. Knöpfler Vilmos, dr. Kovács Ödön, Hegedüs Lajos.

Tanítójelelő levélkéek beszédésére: Bodola János, Makkai Domokos, Tókos Sándor.

Szavazatszedő: Gyárfás D., Kisantal Sámuel, Sárkány F., Szabó Károly, Szabó Sámuel, Dózsa Dénes, Koncz József.

Harmadik nap.

Felolvastatván a múlt ülés jegyzőkönyve, némi észrevételek mellett hitelesíttetik.

Pár képviselő betegsége miatti meg nem jelenhetését jelenti be. Elnök bemutatja a marosi egyházmegye beadványait 1) az özv. árvai szabályok, 2) a sepsi-szt.-györgyi és sz.-gericezi díjlevelek megerősítése s 3) tanítói nyugdíj tárgyában, A kolozs-kalotai egyházmegye kérést nyújt be a gy.-monostori díjlevél pénzzé változtatására nézve; Kis Károly, a n.-enyedi főtanoda volt pénztárnoka pedig kiskoru fia segélyezése ügyében. Áttétetnek a kérvényi bizottsághoz.

Parádi Kálmán tanügyi előadó népiskolai tantervi és rendtartási munkálatát mutatja be, melynek véleményezésére bizottságot kér kineveztetni.

Székely Iván e munkálatra, mint referádára vonatkozólag szükségtelennek tartja a superrevisiot.

Szász Béla idővesztelegetést lát e javaslatnak a közgyűlés által leendő közvetlen tárgyalatásában. Bizottságot kér.

Fel szólalására a bizottság megalakul következőkből: Elekes J., Sándor J., Biró K., Paal F., Szakács M., Gáspár J., Parádi K.

Következik az indítványozó bizottság jelentése.

Kisantal Sámuel, az igazgató tanácsosok megválasztását időileg szabályozó indítványára vonatkozólag véleményes javaslat készítésére utasíttatik.

Ugyancsak előbbinek a can. visitatio pontjainak reductioját illető javaslata, mint nem alkalmas, mellőztetik, nemkülönb az orbai egyházmegye felterjesztése, hogy az államszegély fele évenként az özv. árvai kassa növelésére fordíttassék; ellenben a kolozs-kalotai egyházmegye a gondnokságot és egyházfíságot elvállalni vonakodók megbírságolását ajánló felterjesztése tekintetében véleményes jelentés tételre hivatik fel.

Elnök részletesen megfelel Székely Iván tegnapi interpellatiojára. Miután Zajzon István betegségét jelentette be, Borbáth Pál, mint helyettesítőjéül ajánlott, hivatott meg a közgyűlésre, holott előbbinek felgyógyulásáról az illető közegek nem lettek értesítve.

A válasz tudomásul vétetik.

Következik a tárgysorozat megállapítása, melyben az előbb 10 és 14 szám alatt megjelölt pontok hátravettettek.

Tárgysorozat rendén van a püspök évi jelentése, mely teljes, tömör képen tünteti fel egyházkerületünknek múlt évi eseménydús korszakát. Jelzi a testvérkerületeknek egymáshoz közlekedésükről táplált jó szándokát, s az ez irányban tett üdvös, bár még csak előkészítő lépéseket. Záradékkul egy kapcsolatos indítványnak ad kifejezést, egy új énekeskönyv készítésének tárgyában, a régiek revisioja alapján. Hangos éljenzések jutalmazták a felolvasott rövid, de fölölelő jelentést.

Az áll, ig. tanácsnak ezután következett, már terjedelmesebb évi jelentéstételét lapunk mai számában kezdjük közleni, s folytatni fogjuk megszakítás nélkül. Bővebb kiterjeszkedés rá, fölösleges volna tehát; elégnek tartunk annyit megjegyezni, hogy Mezei indítványára, jövőre az ig. tanácsi évi jelentésnek előleges kinyomatása s szótosztatása ment határozatba, tájékoztatás végett.

Valódi és megérdemlett kitüntetésben részesült azonban tanügyi előadó t. Parádi Kálmán nagy gonddal, rendkívüli szorgalommal, sőt néhol feladatán túl is kiterjedő ügybuzgalommal szerkesztett jelentése, mely tanügyi viszonyainknak jelen állását összehasonlítólá, csaknem kimerítően s több helyt reflexiókkal kísérve tünteti elő. Nemcsak hogy egyhangulag jegyzőkönyvi elismerésre lett méltatva, de Szász Béla indítványára, kimondatott az is, hogy a netán fönmaradó fölöslegből a jelentéstevő, szorgalmának csekély jutalma gyanánt, díjaztatni fog. Ez érdekes munkálatból különben legközelebről mi is közleni fogunk.

Ne gyedik nap.

A mult gyűlési jegyzőkönyv hitelesítése után

Elnöki enunciatio: hogy az egyházkerületi közjegyzőségre tegnap beadott szavazatok eredményéhez képest 160 szavazat közül 115-tel ez állásra Szász Domokos lett megválasztva.

Hagyományos szokás szerint az új főjegyző meghívására bizottság küldetik ki Szilvási László és Solymosi István személyeikben. Ez idő alatt a közjegyzői, s általában a hivatalnoki esküforma jövőn szóba, általános véleményül kimondatott, hogy az elavult formájánál fogva, többé aligha alkalmas és czélszerű, s ennek következtében gyökeres revideálása, illetőleg megváltoztatása vált szükségossé. Ennek teljesítése végett egy bizottság küldetik ki, Nagy Péter püspök elnöklete alatt, mely e részben belátása szerint intézkedni felhatalmaztatik. Benkő János ideiglenes közjegyző letéve tollát, köszönetet mond a közgyűlésnek bizalmáért míg a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezi ki elismerését a farradhatlan közhivatalnok iránt.

Szász Domokos a küldöttség élén megjelenve élénk éljenzéssel fogadtatik. Elnök meleg szavakkal üdvözli az új főjegyzőt hangsúlyozza, állásának rendkívüli fontosságát, mint a melynél már csak a bizalom is igen megtisztelő, végül sikert ohajt és remél munkálkodásának.

Ujra felzúgó tetszészaj után, Szász Domokos a következő beszédben felel:

M. Báró, Elnök úr!

Főtiszt. ker. közgyűlés!

Visszhangúl a mits báró elnök úr szívélyes, lekötölező szavaira, kegyeskedjenek nekem megengedni, hogy igénytelen életomnek ez ünnepélyes pillanatában, midőn az erdélyi ref. egyházkerület megtisztelő bizalma által fölhiva, az egyházkerületi főjegyzői tollat kezembe veendő vagyok, szóljak szívem teljességéből egy pár szót. Az első szó mi lehetne egyéb, mint a legforróbb, legmélyebben átértzett köszönetnek, szívemet tán még a sir mélyén is megdobbantó örök hálámnak szava, hogy engemet, a Jézus Krisztusnak erőtlén,

igénytelen szolgálját, egy minden földi jónál végtelenül drágább kincscsel: bizalmukkal megtisztelni kegyeskedtek.

Mélyen érzem, tudom, hogy arra méltónak magamat eddig nem tanusítottam, s az erdélyi ref. egyházkerület egyházi hivatalnokainak, lelkészeinek diszes soraiban, s itt e tanácskozási teremben is, feles számmal vannak, kik életkorukat, az élet oskolájában szerzett tapasztalataik gazdagságát, kiváló érdemeiket tekintve, engemet messzire túlszárnyalnak s épen ezért, méltatlanságom eleven érzetében, remegve veszem kezembe azt a tollat, melynek vonásaiban az erdélyi ref. egyházkerületnek, a multakban annyi dicsőséget átél, annyi nemes munkát végzett, oly fonséges küldetést betöltött, s egyszersmind oly sok keserúséget szenvedett erdélyi ref. magyar Sionnak legfelsőbb közakarata nyer kifejezést; az a közakarata, mely előtt tisztelettel kell meghajlani a hivek egész egyetemének; az a közakarata, melynek nyilatkozatait nem földi, hanem ama hatalom sanctionálja, mely mindennél fensőbb, egyedül igaz és maradandó: az örökké élő Istené. Ime, mielőtt esküvel is kötelezném magamat, a férfias becsületszó szentségének erejével ígérem, hogy parányi erőm egész teljességével, buzgalmam egész hevével, a rám ruházott tiszt fontosságának mély érzetével, igyekezni fogok e tollat megbecsülni, oly hűséggel forgatni, mintha minden pillanatban e legfelsőbb hatalomnak, ez igaz ítélő birámnak szent széke előtt állanék, sáfarkodásaimról számot adandó.

S midőn ez ünnepélyes fogadást teszem, érzem, tudom, hogy ennek teljesíthetésére, Isten segedelmén kívül, e diszes testület tagjainak szives támogatására, foyatkozásaim iránti kegyes elnézésére gyakran lesz szükségem. És e pontnál engedtessek meg nekem, hogy kimondhassam azt, a mi szívemet felette nyomja, sőt bizonynyal tudom, közöttünk még annyiaknak fáj. Mert tán senki sincs sorainkban, kinek szívében fájdalmas s megdöbentő visszhangot ne keltene a szeretet nagy mesterének amaz intése: valamely ország magában meghasonlik, elpusztul. Jaj! ha az erdélyi ref. anyaszentegyházon kell beteljesülni e szörnyű ítéletnek! Ígérem ez ünnepélyes pillanatban, hogy akaratom, tehetségem, törekvéseim egész erejével azon leszek, hogy azok a fellegek, melyek setét méhükben hordozzák e szörnyű ítélet lesújtó villámain, szétoszoljanak. És hogy ez ígéretemet betölthessem, fordulok legelőbb is ahoz a férfinhoz, a ki a talentumok osztogatójától a belátó bölcsesség mélységének lelkével, az ígének, mely ékesen szóló ajkairól elhangzik, sziveket hódító, meggyőző hatalmával van megáldva.

Hamvaiban is áldandó néhai gr. Mikó Imre, egyházkerületünknek ez örök dicsőségű férfija, az utolsó pillanatokban, midőn a szörnyű kínok tüzeiben égett, haldoklásának ágyához szólította a főtiszt. püspök urat s igénytelen személyemet, s vonagló ajkaival esdve kért, hogy egyházkerületünk belső békességének legyünk munkásai, s mi ott, mármár összeomlandó tetemei fölött, fogadást tettünk, hogy erre munkálunk. Az ő nagy nevére, nemes emlékezetére kérem a

Folytatás a mellékleten.

Melléklet az „Erd. Prot. Közlöny“ 25-ik számához.

főtiszt, püspök urat, borítsa el a feledés fátyolával, ha püspöki magas személye ellen netalán valami hibát követtem volna el s fogadjon el engemet e nemes munkában erőtelen segítségül, s bizonynyal hiszem, hogy ha ebből bármily párányi részt végezhetünk, nyugodtan szállhatunk majd sirunkba, s annak az elröppent nemes szellemnek viszontlátása reánk nézve édes lesz az örökkévalóság csarnokaiban.

Kérem Nagyságtokat is, egyházkerületünk világi vezérferfiát, első sorban egyházkerületi főgondnok urak! kegyeskedjenek engemet vezéri lobogójuk alatt e nemes ügy jóakaratu harcossává elfogadni. Tudom én, hogy a protestantismus egyik létföltétele a meggyőződések szabadsága s tehát különbsége, de ez nem csak hogy az egymás iránti kölcsönös tisztteletet, a meggyőződések iránti őszinte türelmet ki nem zárja, sőt megköveteli, mert ellenkező esetben a protestantismus a teljes felbomlás és megsemmisülés magvait hordozná méhében. Mi kicsinyek, Nagyságtoktól várjuk első sorban, hogy ez irányban is vezéreink legyenek. Én ígérem, hogy Nagyságtok vezéri szavát meghallgatom, s annak engedelmeskedni fogok.

E szellemben való közreműködésre kérem föl e díszes testület minden tagját, összes lelkész társaimat, kiknek nem szabad feledniök, hogy nem csak mi, a Krisztus hivatalos szolgálói, hanem a hivek egész egyeteme szent nép, királyi papság, választott nemzetség s közös célunk csak egy lehet: helyre állítani a megingott egyensúlyt, fölkeresni az érintkezési pontokat, bölcs mérsékléssel kerülni a végletekbe csapongást. Isten is úgy áld meg minket, ha egyházkerületünk világi hivei s papsága újra egygyé forrnak, mint hajdan, midőn ez egységéből meritett erejükkel együtt haladtak diadalról-diadalra. . .

Isten áldását kérem egész egyházkerületünkre, s magamat a mélt. elnök úr, a főtiszt. püspök úr, mélyen tisztelt gondnok, tanár, képviselő urak, lelkész társaim becses jóindulatába ajánlom.“

A hatásról, melyet e beszéd tett, nem volna illő épen nekünk bővebben reflectálni, s így csak annyit jegyzünk meg, hogy az elnöknek egyhangulag elfogadott indítványára a beszédnek, egész terjedelmében, jegyzőkönyvre vétele elhatározottat s az általános megilletődés közepette az ülés öt percze felfüggesztetett.

Később az ülés újra megnyitván, főt. Nagy Péter püspök válaszolt a fennebbi szavakra, kijelentvén, hogy a nyújtott jobbot bárkitől is elszokta fogadni, annyival inkább tehát attól, kivel e rögös pályán együtt haladnia kell, kéri is a megválasztott főjegyzőt, hogy habár különböző szavakkal, de egy szívvel, egy érzéssel imádván az Urat, hassanak közre ezután is az ev. ref. anyaszentegyház felvirágozására.

Az általános lelkesedés közepette feláll Szikszay Lajos, ki látva a különböző pártoknak örvendetes közeledését s az egyház békéjére irányzott őszinte törekvését, kijelenti, hogy tegnap tett indítványát a renitens egyházmegye magatartására vonatkozólag, ezennel visszavonja. Elnök azon-

ban megjegyzi, hogy miután az ügy már a bizottság elé került, csak hólnapi tárgyalása alkalmával lesz visszavonható.

Ily előzmények után foglalja el Szász Domokos a főjegyzői széket, megkezdődvén egyszersmind az ig. tanács ötös bizottsága munkálatánaktárgyalása, a n.-enyedi főtanoda vagyoni ügyeinek rendezésére vonatkozólag, kapcsolatban a n.-enyedi és udvarhelyi egyházmegyék, valamint a szászvárosi tanoda e tárgy felterjesztéseivel és Bogdán Lajos volt gondnok lemondásával.

A jövő évi normalisnak ígérkező budget megállapítása előtt, (800 frt fölösleggel), a fennebbi munkálat alapján, e részben még a következő elvi határozatok hozattak többö'dalu megvitatás után:

a) a gazdagondnoki állomás Bogdán Lajos lemondásával üresedésbe jövén, ezennel megszüntetetik, s helyébe jószág- és jogigazgató állittatik be, később meghatározandó fizetéssel;

b) az enyedi szőlő eladására a tanoda fölhatalmaztatik ig. tanácsi utasítás szerint;

c) a miriszlói szőlő haszonbérbe vagy részbe-adása egyaránt belátásra bizatik;

d) ha a körülmények kívánják, póthitelre is engedély adatik.

e) végre a hidegkuti erdőknék is, mint hasznot nem hajtóknak, eladása elrendeltetett.

Ezek után az 1880-diki, némileg általánosnak tekinthető költség-előirányzat is az 5-ös bizottság ajánlata nyomán, csupán csak az ügyvédi fizetésnek 500 frtról 200 frtra való leszállítása s fa-illetéke eltörülése után, elfogadtatott.

Nagy Péter indítványára most, miután a gondnokság megszűnt, egyhangulag az előjáróság bizatik meg ujból az enyedi tanoda vagyoni-ügyi intézésével is.

Török Dániel kapcsolatos indítványt ad be Bogdán Lajosra vonatkozólag.

Elnök enuncialja, hogy generalis directornak megválasztatott: Benkő János; ig. tanácsosoknak pedig 6 evre: Benkő János, Szász Béla, dr. Jenei Victor, br. Bánffy Dániel, Incze Mihály és Szabó Pál, 3 évre pedig Vályi Pál.

(Folyt. köv.)

VIDÉKI ÉLET.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Egyházmegyei vizsgálat.

M.-Valkó, 1878. május 5.

(Folytatás.)

10. Iskola köteles:

6—12 éves fi 567, leány 519 = 1086 }
13—15 „ „ 216, „ 219 = 435 } = 1521.

A múlt évben volt 1622, tehát 101-el most kevesebb, minek a toroklob okozója, mely betegség az iskola-kötelesek számát nagyban apasztotta. Az inaktelki egyházból a kötelesek nincsenek felvéve.

**

Iskolába jár:

6—12 éves fi	442,	leány	297	=	839
13—15 „	153,		155	=	308
Felsőbb iskolába	9,			=	9
Máshitű				=	51
					1207.

A múlt évben iskolába járt: 1061, tehát most 146-tal több. Inaktelkén a vizsgálat alkalmával a toroklob miatt az iskola hatóságilag zárva volt. Elfogadható okért felmentetett: 275, tavaly 230, tehát 45-tel több; makacsságból nem járt iskolába 94, a múlt évben 98, tehát a makacsok csak 4-el apadtak. Vistára, e tekintetben is, ráillik az ősi időkből szerzett „makacs“ proverbium, mert a legnagyobb contingenst — 34 — ő szolgáltatja.

A közvizsgák, 6 kivételével, mindenütt ápril hóban tartattak; vizsgára állott 513 tanuló, 117-el több, mint a múlt évben. Tanszerekkel jól el van látva 12, hiányosan 4 iskola, 4-ben semmi rendszer sincs. A szellemi előhaladást illetően a többiek közül kiválik a középlaki, mely semmi kívánni valót nem hagy fenn, s minden tekintetben kitűnő. Jó iskolák vannak: Mákóban (községi), K.-Petriben, M.-Bikalon, N.-Almás, Türebén; kielégítő Vistán és Bogártelkén. A többiek nem érdemelnek szót.

11. Anya- és jegyzőkönyvek helyesen vannak vezetve. Kivételt itt is Buda képez, hol az oláh pap, az általa megkereszteltet sem saját anyakönyvébe be nem igtatta, sem bevezetés végett az administratornak át nem irta; bizottságunk azonban, a mennyire kitudakolhatta, a hiányt utánpótolta.

12. A papi és cantori kepék sehol egészen befizetve nincsenek. Excellál e tekintetben Szucsák, hol a papnak 456 véka gabona, 258 szekér fa, 183 frt garas-pénz restantiája van. Bizottságunk a restantiákat felhajtás végett, a külhatóságokhoz mindenütt átirta ugyan, de ezen átiratok jórészt most is irott malasztoknak fognak maradni, melyek a papi és cantori üres hámbárokot megtölteni soha nem fogják!

13. A clenodiumok megvannak. A kajántói egyháznak, a kolozsvári ref. egyház, egy fehér, arannyal kivarrt abroszt és egy kehely-fedő kendőcskét ajándékozott.

14. A nagyobb részt temetkezési eszközökből Almás, Kajántón, Türebén építkezési anyagokból, álló ingóságok leltárra véve, megvannak.

15. A fekvőségek 8 egyházban tagosítva, 3-ban tagosítás alatt, a többiben a régi szétszórt állapotban vannak. Az egyházak közvetlen használatában van 1503 hold 398 ö, melyből 1164 hold 1206 öl erdő. A papok használatában van 350 hold 678 ö, a tanítókéban 102 hold 212 ö. Az összes egyházi fekvőségek 1955 hold 1288 ölet tesznek. A múlt évi birtokállás csak annyiban változott, a mennyiben N.-Almás 900 ö beltelket vásárolt, Méra pedig 59 ölet eladott.

A temetők, Budát kivéve, mindenütt körül vannak sánczolva, befásításukra azonban nem sok gond fordítatik.

A tamásfalvi 19 hold 462 ö szántót és a nyérczei 18 hold 1230 ö erdőt s 5 napi regálét a középlaki pap használja, adóját ő fizeti. A középlaki egyház még a felügyeletet sem akarja elvállalni, annál kevésbbé azt keze-

lés alá venni. Ezen visszas birtoklási viszonyból sok kellemetlenségek fejlődnek ki, s azok minden vizsgálaton újra, meg újra felmerülnek. Hogy e birtoklási viszony valaha kitisztázódjék, bizottságunk azon véleményezést terjeszté be az egyh. megyei közgyűléshez, hogy e fekvőségek adattasának a középlaki egyház kezelése alá, mely az évi adók fedezésére bizonyos részt abból kiszakítva gondnoka által szorgalmi uton miveltessen. Vagy ha azt a középlaki egyház tenni nem akarná, miután a tamásfalvi és nyérczei diasporák néptelenségük miatt, önálló egyházközséggé aligha alakulhatnak, mindkét rendbeli földbirtokok adassanak el, s az árubból bejövő pénz kamatait — az eddigi arányban — élvezzék a középlaki egyház hivatalnokai.

16. A sztánai, egeresi iskolai épületek roszak, a mérai használhatatlan, a budai összeomlással fenyeget. Különösen Budán, minden egyházi épületek kiáltólag hirdetik a hívek vallás iránti lágy-melegségét. Az iskolának csufolt épületre a madar sem mer szállni, mert fél, hogy valamely füstösön tátongó szalma-craterbe hull; az egész épületen nincs egy szál szalma, egy darab fa, vagy egy csomag vályog azon helyen, hová az építéskor eredetileg elhelyezték. Egy jó gazda sertéseit sem orosztené ily roska-tag épületbe. A tanszoba 2 ablakai 10-10 hüvelyk belvilágúak; hossza 4, szélessége 2 lépés: e belvilágból a kemen-cze elfoglal 1/4 részt. Ha a tanító tantermébe megy: cathedrál szolgál a tüzhely, „e kívül nincsen számára hely“; a tanító ablakán befolyik az eszterha vize; fali-órája ingája mozoghatása végett valóságos műszaki bevágást kelle a falba tennie; esőzések a mennyi cserép és faedény van: mind sorba állittatik mégis tó van a házban.

A mérai iskolai épület a budainál annyival jobb, a mennyiben egyik oldala már beomlott, s így remélhetőleg, a többi része is utána omolván, az ecclesia megkiméltetik azon fáradságtól, hogy minden évben egy-egy oldalát támaszokkal lássa el.

Zsobokon a templom a múlt évben leégett. Másutt minden középületek jók, használhatók. Korodon új imaház építettett; Kajántó iskolát épített, s azt padokkal kellőleg felszerelte; templomába a pap és cántor számára, új-pesti lakos Barthos Gábor úr 2 csinos festett templomi széket csináltatott.

Minden épületek cumulative az első általános magyar biztosító társulatnál vannak tűz ellen biztosítva.

Mihály Elek,
m.-valkói ev. ref. pap,
vizsgálati jegyző.

(Folytatása következik.)

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvár t, június 22.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület szintén a napokban tartá az évi közgyűlését, Török Pál superintendens és gr. Lónyay Menyhért kettős elnöke alatt. Ez utóbbinak távozta után széket Décsi Lajos foglalta el. Kiváló mozzanata e gyűlésnek a dunántuli kerület átirata volt, melyben ama testvéries felhívásra, hogy ott is, mint mindenütt, bárki is, ha kellő képzettséggel bír, szabadon választassék papnak, tekintet nélkül helyi illetőségére — ta-

gadó válasz adatik. Molnár Aladár indítványozza, hogy a dunamelléki egyházkerület hasonlóan viszonzza e rokonérzelmeket, Szász, Károly, Filó s mások azonban e magatartást károsnak tartanak a küszöbön álló testvérítésülés eszméjének foganatba menetére. Végre Lényai indítványára a közgyűlés még egy átiratot intézni határozott a dunántuliakhoz, hazafiasságokra való hivatkozással szándékozván megtörni a káros makacsságot.

— A „Magyar Polgár“-ból vesszük át a következő sorokat, „Egy megható jelenet a ref. egyh. kerület gyűlésén“ czimmel. Még most is ugyanazon magasztos érzés hatása alatt reszkető kézzel írom e sorokat. A ref. egyházkerület mai (szerdai) ülésén oly jelenet folyt le, mely a legszebb mozzanatává lesz egyházi életünknek, ha annak tartós, állandó hatása oly melegen, oly olvasztóan vésődött be minden igaz protestans hitsorsosunk szívébe, mint a megereedt könnyeken át ragyogott és édesen csillogott föl. A forró könnyek nagyobb része visszafolyt a szívekbe és a kiengesztelődés olvasztó erejével hatotta át a lelkeket, elolvastván az egymás iránti hidegség, gyűlölködés rideg érzelmét. Tudvalevő dolog, sötét aggodalammal töltte el éveken áthitsorsosainkat azon nyomasztó tudat, hogy két kiváló vezérférfia, kiknek lánglelkének pazar fénye sugárzott mindnyájunkra, sajnos félreértések folytán egymással kinosan feszült viszonyba jött. E két vezérférfiu egyike a méltóságos és főtiszteletű püspök Nagy Péter, az ékesszólás bűbájos igéjével ellenállhatlan hatású szónok, a nagyszabású adminisztratív tehetség, a széles látókörű hazafi és mint pap szentelési beszéde is tanusítá, szabadelvű, független gondolkodású egyházi tudós; a másik a közkezdességű, meleg ékesszólásáról, roppant buzgalmáról, magasröptű szelleméről általánosan ismert férfi, Szász Domokos. E két férfi a mai egyházkerületi gyűlés előtt baráti jobbot nyujta. Az alkalmat Szász Domokos nyujtá, ki egyházkerületi főjegyzőválasztatván, az egyházkerület gyűlése előtt egy bizottság meghívása folytán megjelent, egy gyönyörű beszédet tartott, oly hangon mely az érzés melegétől remegett, és ünneplésen fogadást tett, hogy mindarra, mi távolról is a multból, keserűség lelkében élt volna; fátyolt vet; vállvetve fog a főtiszteletű püspökkel működni az egyetértés fenntartására. Hivatkozott azon igazán a legfenségesebb drámai hatással fölrő és a mennyiben való, azt tulszárnyaló jelenetre, midőn a haldokló gr. Mikó Imre a halál vívodásait körülöngő megdöbbsent csendben kettőjüket testvéries egyetértésre szólítá föl. Ő emlékezteti a püspököt az akkor tett ígérethez és kötelezi magát a férfiszó szentségére való hivatkozással, hogy megfogja tartani. E beszéd viharos tetszést aratott. Ugy elérzékenyült a gyűlés majdnem minden tagja, hogy elnök a tanácskozást felfüggeszté. Egy pár percz mulva Nagy Péter felelt azon utánozhatatlanul édes hangon, mely apostoli méltósággal ruházta föl beszédét, rövid felelettel a nyujtott jobbot oly meghatottsággal fogadva el, hogy az összes egyházkerület azon érzettel vette azt tudomásul, hogy az a szív mélységes fenekéről tört az ajkra. Fogadja érette az egyházkerület összes tagjai hálás köszönetét és ragyogjon soká — soká halántéka körül az a dicsfény, mely most körül vette. Mert az érzelmek fensége ad fényt és valódi méltóságot mindenha életünknek, jellemünknek. A keresztényi engesztelékenység áldott szelleme lengje át ezután is mindnyájunk összes tevékenységét. Egy protestans.

— Egyházkerületi közgyűlésünknek f. hó 20-ára a kolozsvári házigazdáink által, az „Ujvilág“-ban rendezett közehéden kellemes ülése volt. A megelőző ülésen megöletvén a tengeri kigyó: békés auspiciumok között foglaltunk helyet Strasser S.-nek, naptól, esőtől védett, kertjében. Első pohárköszöntés a gr. Bánffy Miklós exjái volt az uralkodóra, a trónörökösre stb. Majd megereedt a toasztok rohamos és a ki-

mért medren tulcsapongó árja. Szebbnél-szebb elmés mondatokkal, találó hasonlításokkal garnirozott felköszöntésekben részesültek az államgondokok, a püspök, az ig. tanács, a világi — gyűlésünkben nagy számmal résztvett tagok, a papság, más egyes kiválóbb egyének stb. Nagy Péter, Szász Róbert, Szász Domokos, Knöpfler V., br. Bánffy Albert, Hegedüs István, Nagy László stb stb. részéről. Végül Szász Bélának gazdag humorral teljes toasztja folytán a m.-péterfalvi elégett lelkész s balázsfalvi ref. egyh. részére annak kárai pótlására, ennek papi lakja fölépítésére 146 frt segély gyűlt össze az ebéd legmértőbb befejezése gyanánt. A házigazdák szivességét méltányló társaság csak este felé oszlott el.

— Nyilvános nyugta és köszönet, Nagy Elek m.-péterfalvi ev. ref. lelkésznek, 1878. ápril 18-án tűzvész által szenvedett kárai pótlására, és a balázsfalvi ref. papilak építési költségeire — *egyénlő arányban megosztandólag* — adakoztak: Kolozsvártt, jun. 20-án 1878. Br. Bánffy Miklós 20 frt, Br. Bánffy Albert 20 frt, Bánffy Dániel 10 frt, Zeyk József 5 frt, Gyárfás Domokos 1 frt, Jenei József 1 frt, dr. Jenei Viktor 1 frt, br. Inczedy Zsigmond 1 frt, Gyarmathy Miklós 1 frt, Szóts Emil 1 frt, Békésy Károly 1 frt, Földesy Sándor 50 kr, Szász Gerő 1 frt, dr. Kolozsvári Sándor 1 frt, Vizi Endre 1 frt, Nagy Sándor 50 kr, Csulak Zsigmond 50 kr, Pánczél Károly 40 kr, Szeremley 1 frt, Nagy Laci 1 frt, Fábrián Dani 50 kr, Kis Albert 1 frt, Szabó Pál 1 frt, Janosó Lajos 50 kr, Sárkány Ferencz 1 frt, Mózes 40 kr, Szász Béla 1 frt, Szakáts István 40 kr, Bartha Lajos 60 kr, Bartha Miklós 1 frt, Én is adtam 20 kr, Egy valaki 40 kr, N. 10 kr, B. 20 kr, Benedek Pál 20 kr, Zajzon Mihály 20 kr, Én is 50 kr, Magyarosi Ferencz 1 frt, Kelemen János 50 kr, Csákányék 1 frt, Zágonyi Mózes 50 kr, Enyedi 40 kr, Szeredai 40 kr, Z. Kis Elek 1 frt Szabó Ádám 1 frt, Gyarmathy Zsigmond 1 frt, Lészai Ferencz 1 frt, Szabó Károly 1 frt, Botos Kálmán 1 frt, Hegedüs János 35 kr, Debreczeni József 50 kr, Szabó Sámuel 50 kr, Z. Bodola János 1 frt, Garda József 40 kr, Szász Gyula 1 frt, Székely János 1 frt, Blhari Sándor 50 kr, Szini 50 kr, Demeter Károly 50 kr, Szász Róbert 1 frt, Balogh György 1 frt, ifj. Zeyk Károly 1 frt, Szalántzi Lőrincz 3 frt, Zeyk Dániel 1 frt, br. Bánffy Ernő 1 frt, Róth Pál 1 frt, Kovács Mózes 40 kr, Szabó József 50 kr, Hegedüs Lajos 50 kr, Csiszér Gábor 40 kr, Gáspár János 1 frt, Tóth Zsigmond 1 frt, Rákosi Lajos 60 kr, Egy tag 20 kr, Szigeti 20 kr, Benedek Ferencz 20 kr, Sámuel József 20 kr, Kovács 20 ké, Egy küllői pap 1 frt, dr. Bartók György 1 frt, Solymossi 30 kr, Sándor János 40 kr, Jánó Albert 50 kr, Dózsa Dénes 1 frt, Kerékes József 1 frt, Koncz József 1 frt, Bodor Antal 50 kr, X. X. 1 frt, Elekes György 50 kr, Valaki 20 kr, B. . . . 1 frt, N. N. 30 kr, Madaras János 50 kr, Cs. L. 40 kr, O. Veres Sándor 40 kr, Valaki 50 kr, Némely 20 kr, Ignác Károly 1 frt, Györffy Lajos 2 frt, Muzsnai Károly 40 kr. Vályi Elek 50 kr, Mezei Albert 1 frt, Hegedüs István 1 frt, Baló Sándor 1 frt, Parád Kálmán 1 frt, A nagy-petrü szegény pap 50 kr, br. Bánffy Jenő 10 frt, id. Zeyk Károly 5 frt, Szász Domokos 1 frt 75 kr. Összesen 146 frt. Fönnebbi adományokat a kijelölt célra átvettem s az illetőknek, úgy a segélyzettek mint magam nevében forró köszönetemet nyilvánítom. Kolozsvárt, junius 21. 1878.*) Szylvester Domokos n.-szebeni ref. egyházmegyei h. esperes.

*) A „Kelet“ szerkesztősége tisztelettel kéretik e közlemény átvételére.

Hirdetés.

Fontos egyházirodalmi ujdonság!

Épen most jelent meg és kapható

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében **Kolozsvárt:**

EGYHÁZSZERTARTÁSI DOLGOZATOK. (Agenda.)

Irta: **FERECZ JÓZSEF**, unitárius püspök.

Tartalom:

I. rész. Keresztelések I—XII. II. rész. Urvacsoraiak I—XII. III. rész. Házasságiak I—X.

E csinosan kiállított műnek ára 1 frt 70 kr.

Ugyanott kaphatók:

Népszerű egyházi beszédek. Irta Bartók János
1 frt 40 kr.	Dr. Heiszler József. Halotti egyházi beszédek. 1 frt
60 kr.
Templomi imák. Vasárnapokra, innepekre s más alkalmakra. Köz isten-tisztelet használatául készíttette Bozsodi József. Második kiadás. Diszkötésben
2 frt.	Gyöngyösi Sámuel. Magyar protestans egyházi szónoklatok. Ünnepi alkalmi, közönséges és gyászeselekre. Első kötet 1 frt 80 kr. Második kötet
1 frt 80 kr.
Halotti emlékbeszédek (orációk) néhány utófohászszal. Irta Tompa Mihály.
1 frt. 60 kr.	Dr. Kovács Ödön. A vallás bölcsestet kézikönyve. Első kötet: A vallás mint tünemény, vagy a vallások története. 3 frt.
Egyház szertartási beszédek. Készíttette Révész Bálint, kötve
2 frt 40 kr.	Kozma Mihály. Temetési alapigék az ó és új testamentomból összeszedetgetve. 1 frt.
Egyházi beszédek különféle alkalmakra. Irta Könyves Toth Kálmán.
1 frt 40 kr.	Mitrovics Gyula. Egyháziatlanság és üres templomok. Egyháztársadalmi elmélkedés. 50 kr.
Kálvin élete és a kalvinizmus. Emlékül a nagy reformátor halála évének háromszázados fordulátára írta Révész Imre. Kálvin aczélmetszetü arczképével.
2 frt.	Szilágyi János. Egyházi beszédek. Első kötet 1 frt 60 kr. Második kötet 2 frt.
Halotti imák. Közönséges esetekre és alkalmakra. Irta Szász Károly. Kötve
2 frt.	Ó testamentomi apokrifus könyvek. Az eredetiből, görögből fordította Kámory Sámuel. 1 frt.
Székács József összegyűjtött egyházi beszédei. Első kötet
3 frt.	Könyves Toth Kálmán. A koporsónál. Közönséges és alkalmi halotti imák. Kötve 2 frt 40 kr.
Lukács Ödön. Közönséges egyházi beszédek. 1 frt.
— — — — — Egyházi beszédek templomi és temetési használatra. 1 frt 80 kr	Herczeg Sándor. A földrriz elemei és a magyar királyság s az osztrák császári tartományok földrajza. Bővebb tekintettel az erdélyi részre. Az I. II. és III. osztályu népiskolák számára. Hatodik és az új beosztási közigazgatáshoz alkalmazott Kiadás. Kötve 20 kr.
Dr. Kolozsvári Sándor. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-joga. 3 frt.	Egyházi beszédek. Irta Fejes István. 2 füzet. Ára
4 frt.
Kovács József. Husz ünnepi és alkalmi prédikáció.
1 frt.	Az öskereszttyénség történelme. Irta dr. Baur Ferdinánd Ch. Fordította Dózsa Dénes és Fesko Lajos
3 frt.
Ferencz József. Unitárius isteni tisztelet, melyet oktober 21-én 1876. Budapesten az ágostai hitvallású főgymnasium nagytermében tartott. 30 kr.	Köznapi imák négy hétre templomi használatul. Irta Filep Mihály. Csinos bőrkötésben
2 frt.
Fábián Mihály. Az Isten országa az evangéliomi példázatok szerint egyházi beszédekben. 1 frt 80 kr.	

Megjelenik
minden vasárnap

Szerkesztőségi szállás.

b.-farkasutca 16. sz. hova
a lap szellemi részét illető
közlemények czimzandók.

Kéziratok nem adatnak vissza.

ERDÉLYI PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetési-pénzek legczélszerűbben postautalvánnyal küldendők.

Előfizetési ár:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt 50 k'

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS: Szász Domokos.

Tartalom: Visszapillantás. Szász Béla. — Igazgató tanácsi jelentés az 1877—78-diki évről. (Felolvasatott az 1878-iki egyházkerületi közgyűlésen.) — Püspöki jelentés. Tartotta Nagy Péter 1878. jun. 18-án. — Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk közgyűlése. — Vidéki élet: A kolozs-kalotai egyházmegyéből. Egyházmegyei vizsgálat. Mihály Elek, m.-valkói ev. ref. pap vizsgálati jegyző. (Vége.) — Tárca: Egyházi műemlékeink és a kegyelet II. Nagy Sándor. (Vége.) — Egyházi és iskolai hírek. A kiadó hirdetése.

Visszapillantás.

M.-Vásárhely, jun. 27.

Egyházkerületi közgyűlésünk, melytől némelyek, kik a viharban csak veszedelmet és pusztulást tudnak látni, annyira félték, egész szép csendesen lefolyt. Most, a midőn már túl vagyunk azon, hogy gyöngye szavunk a félelmetes harcztól fölkelthetné talán szabad lesz e közgyűlés működéséhez pár megjegyzést csatolnunk, a nélkül, hogy tarthatnánk a józabbak részéről leendő elítéltetéstől.

Uj szervezkedésünk óta talán minden közgyűlésünk számára készült egy-egy cause celebre, mely az érdeklődés vagy szenvedélyek fölkeltesére alkalmasnak mutatkozott, s mely egyfelől a közgyűlési tagok folyókezelését, másfelől — ha úgy akarjuk mondani — a pártok csoportosulását indikálta s vezérelte.

Az idei közgyűlés e cause celebreje az enyedi tanoda vagyoni ügyeinek egy új phasisa vala. Mondatott az enyedi tanoda vagyonából az utóbbi 4 év alatt elköltetett 100—200 ezer forint (minő csekély differentia!); mondatott: az enyedi tanodának kártérítést kell szerezni; mondatott: a fejedelmi dotatioval megalapított tanintézet végvonaglásában szilik, s ha gyors és radicalis orvoslást nem nyer, menthetetlenül el van veszve. Az előzetes tanakodások, tervek és határozati javaslat-vázlatok nem kerülve

napfényre, nem is tartoznak a nyilvánosság elé, s így e helyen csakis azokkal a határozatokkal számolhatunk le, a melyek a közgyűlésen, úgy szólván ellenmondás nélkül emeltettek érvényre, s a melyek annyi megelőzőleg fölvert porral szemben, mint látszik, universalis medicinaként lőnek egyhangulag elismerve. E határozatok: a gazdagondnoki állomás megszüntetése, a mi természetes, mert gazdaság (a haszonbéri rendszer múlt évi elfogadtatása után) nem lévén: gazdagondnokra sincs szükség; felelős jószág- és jogügy-igazgató beállítása, cautio és szigoruan körülírt hatáskör mellett, ki a haszonbérletek és jogügyek, ez erdő- és szőlő-kezelés felügyeletével és az alantas hivatalnokok ellenőrzésével lesz megbizandó; az ügyvéd nem a tanodához kapcsolt tisztviselő, hanem csekély tisztfeleddijjal ellátott megbizott leendő, ki az eddigi kamathátrálókokból, a felhajtási időhöz képest, 5—3 százaléki jutalmat nyerend, az ezutánakból pedig semmit; a nem jövedelmező szőlő- és erdő-részletek eladhatók, a faj-szőlők résziben, avagy haszonbérbe adhatók ki, s a fizetésben adandó failletmények nem önként, hanem méter-mérték szerint fejezendők ki, s végül az ig. tanács fölhatalmaztatik, hogy a fölmerülő szükséghez képest, rövid terminusu hitelt nyithat a tanodának. Punctum.

Im a határozatok, melyeknek eredményeül már most megállapitható vala a jövő évi költségvetés, 800 frt superplussal, a minek nyomán kimondatott egyszersmind, hogy a rendkívülig beállított gondnokság kezelése alól a vagyoni ügyek intézése ismétlen átbocsáttatik a régi és törvényes előjárásnak.

Nem kívánunk az így szárazon előadott tényekhez okoskodásokat és következtetéseket csatolni. Minden értelmes olvasó kivonhatja magának a consequentiákat az előzetes híresztelésekből, esküdözések-

ből, fenyegetőzésekből és ezekből a száraz tényekből. A logica nem csal s legkevésbé a tények logikája. Csak azt az egyetlen megjegyzést nem tudjuk elhallgatni, hogy a mesterségesen csoportosított számok logicája néha csal, s vajha alaptalannak bizonyulna a jövőben, a mi most még egymagában álló pessimismusunk, mely szerint a tanoda bevételi előirányzata épen vérmes reménykedéssel alkottatott meg, s a rendkívüli hitelre nézve adott engedélyre sokkal hamarabb rászorulunk, mintsem gondolnók. Legyünk rossz próféták, de pár év múlva, félünk, lesz alkalmunk hivatkoznunk e megjegyzésünkre.

S annyival inkább, mert enyedi középtanodánk jelenlegi állapotában, a midőn tanerőinek majdnem fele része a theológiához és tanító-képezdéhez van tőle elvonva, nem maradhat, a mint derék tanügyi előadónk közhelyesséssel fogadott előterjesztéséből is kitűnt, és mert enyedi tanítóképezdénknél vagy szakszerű berendezéséről, vagy pedig megszüntetéséről kell legközelebb gondoskodnunk, legközelebb, mihelyt szabad lesz az enyedi tanoda tanügyeiről is szólni komolyan és részletesen a nélkül, hogy a rágalmas és ellenséges indulat gyanujának tenné az ember magát ki. Mert e nélkül, eddig, s ily

szempontból, veszedelmes dolog lett volna szót emelnünk. Lassanként ennek is eljön ideje.

De ha e tekintetben aggodalmaskodva tekintünk nem kielégítő, hanem csak palliatice működésére, annál nagyobb megnyugvással nézhetjük népiszkolai tantervünk és rendtartásunk tekintetében hozott határozatainkat. Ezek nem valának pártkérdés; ezek kedvéért egy taggal sem jelent meg több e közgyűlésen, de azért a legközelebb nyomtatásban megjelenő munkálatok be fogják bizonyítani, mily köszönettel tartozik egyházkerületünk a tanügyi bizottságnak, s legkivált két előadójának: Janesó Lajosnak és Parádi Kálmánnak; valamint elnökének: Gáspár Jánosnak, azért a valóban reform-munkáért, melyet a közgyűlés tagjai, még kivonatos előadásban is oly türelmetlenül hallgattak meg, de melynek elvégezése már az 1868. XXXVIII. t. cz. meghozatala óta becsületbeli kötelessége vala egyházkerületünknek.

Kiemelkedő momentuma vala ez ülésének az a bár kevésbé előkészített előmunkálat, melylyel tanári értekezletünk középtanodai tanrendszereink ujjaalakítását kezdeményezé, s mely bár ez idén csak épen kezdeménynek maradt, de mely egész odaadás-

TÁRCZA.

Egyházi műemlékeink és a kegyelet.

„Latiatuc Feleym Zuntuchel nic vogmuc!“

Régi magy. nyelvemlék.

(Folytatása és vége.)

III.

Igaz, hogy ezután is — velut inter ignes luna minores — elől kell tündökölni aristokrata őscsaládainknak. Most is ők kell hogy a zászlóvivők legyenek. De utánok kell indulni az érdemes középosztálynak, a honorátoroknak, s a népek, még ott is, a hol még gyéren léteznek az ugynevezett patronusok. Mert — fájdalom! — nagyon megapadtak azok! Nincs több Mikó gróf, s a lelkes Kun Kocsárd gróf se igen biztatja magát, hogy „longus post me prodenist magnorum ordo“. Ha a generalisok hullanak, a kevesebbeknek — a középosztálynak kell megragadni a zászlót, s a sereg élére állni. Hát nem adott-e erre magasztos példát egy Kovács Sándor, s még egy pár? De ki utánozza?! Pedig említett műveltlelkű, és kegyeletes szívű férfi azon jó hiszemben tette egész vagyont az áldozat oltárára, hogy mások is követni fogják példáját, s megvalósítani segítendik nemes lelke nagy célját — Erdélyben a magyar protestans vallás, és nemzetiség biztosítását. Szinte

egyedül küzd ezen célért szóval (tettes tanítással) és anyagi áldozattal a középosztály kitűnő fia: Bedőházi János. És hányan követik példáját? Bizony sokan késnek az éji hamályban! Pedig az, hogy ő azon a pályán, a melyen saját családjá jóléte mellett annyit volt képes áldozni — nem annyira a szerencsének, mint szép lelkületének, hazafi, s vallásos buzgóságának eredménye. Hányan működnek azon pályán hasonló szerencsével? S vajjon megemlékeztek-e szülőhelye, vagy lakhelyük egyházáról, iskolájáról? Valljuk meg az igazat, a tiszteletreméltó középosztály még nem lépett a jelen viszonyok s korkövetelte hivatásának kellő magaslatára. Mint egyházvizsgáló egyik tag tapasztaltam több egyházainkban, hol ugynevezett patronusok nincsenek, de vannak igenis jómodu birtokosok, hogy még az urasztali kenyeret, s bort is a szegény egyház ládájából pénzen vásárolják; holott vannak olyan középosztályu birtokosok, kiknek földjein elhullott kalászköböl is kitelnek az! S pedig a mi különös, ők ott az uralkodó planeták. Tőlük van a „esőndes idő“, s tőlük jön a „zivatar“ s rájuk hallgat, tőlük fél a nép. S mivel vivták ki ez előnyüket? Gazdagságuk s nem ritkán egy kis pap- és egyházellenes érületük folytán.

Nem ez a hivatása az érdemes középosztálynak, hanem az, hogy a szó teljes értelmében közvetítő legyen, hogy összetartsa a felsőbb s alsóbb társadalmi réteget, hogy áthidalja a multat a jövővel, vagyis a kegyeletes buzgóságot átértesse, és éreztesse az alsóbb osztálylyal, az ugynevezett

Melléklet az „Erd. Prot. Közlöny“ 26-ik számához.

Az elnöki előterjesztések közt van Mező Lajos kérelme papi hivatala folytathatása végett. Kiadatik a kérvényi bizottságnak.

Elnök enunciólja a tegnapi választás eredményeit, mely szerint megválasztattak: a szászvárosi tanodához főgondnokokká Zeyk József lemondása folytán gr. Kun Géza 81, gr. Kun István 80 szavazattal; a sepsi-szt.-györgyíhez főgondnokká Donáth József 76 szavazattal; továbbá a küllői egyházmegye első és második algondnokává Vita Sándor 31 és Réz Mihály 20 szavazattal; s végül dezsói egyházmegyei algondnokká Simó Lajos 29 szavazattal.

A püspöki jelentés átvizsgálására kiküldött bizottság jelenti, hogy munkálata kész.

Nagy Péter felszólalására határozatba megy, hogy az áll. ig. tanács évi működésének revideálására kiküldendő bizottság, mint ezelőtt, úgy most is, szavazás utáni választások:

Nagyobb részét ez ülésnek hosszadalmas és szakszerű viták vették igénybe a nyolc-nyolcadik algondnoki cautio tárgyában, mire nézve az impulsust Török Dániel adta meg, fölvilágosítást kérvén az óvadék későn történt benyújtása, s a fedezet elégtelensége tárgyában. Nagy Péter és gróf Bethlen Géza több rendbeli információi után pedig újra szót kérve, hosszas fejtegetésébe bocsátkozott jelenlegi és öt év előtti telekkönyvrendszerünknek, melynek reprodukálásával ezuttal nem fárasztjuk az olvasót. Elvégre is a dolog oda dönt el, hogy b. Bánffy Albert indítványára az egész ügy az enyedi tanoda előjáróságához tétellett át.

Hetedik és nyolczadik nap.

A jegyzőkönyv hitelesítése után:

A zilahi tanodának a Hiri Ferencz halálával üresedésbe jött történelmi és magyar-irodalmi tanszékén, az áll. ig. tanács előterjesztése alapján, dr. Elekes Victor erősítetik meg, az alapítók egyike br. Wesselényi Ferencz, s a tanodai előjáróság közt létrejött egység nyomán.

Olvastatik az ez évben tartott szászvárosi tanári értekezletnek az ig. tanács által a közgyűlés elébe terjesztett gymnasiumi tantervjavaslata, a tananyag beosztása, terjedelme stb. tárgyában. Közgyűlésünk megbizva az ig. tanácsot e javaslatnak az egyes tanodai előjáróságokkal való közlésével véleményes javaslattétel végett, mely egyes vélemények alapján aztán a tanári értekezlet leendő hivatva egy, a jövő évi közgyűlés elé terjesztendő munkálat elkészítésére.

Határozatba ment az ig. tanácsnak a konventi albizottságok munkálatára vonatkozó javaslatára nézve, hogy végmegállapodás czéljából, a kiküldendő bizottság munkálata felülvizsgálására f. évi oct. 1-én egy rendkívüli közgyűlés fog egybehivatni, melynek tárgyát aztán kizárólag e nagy fontosságú ügy képezné.

Szavazatszedő bizottság jelentése nyomán elnök enunciólja a) hogy az ig. tanács évi működése revideálásával megbizandó küldöttség tagjainak megválasztattak: gr. Bánffy Béla, Jancsó Lajos, dr. Szócs Emil; b) a megürült

közfőtörvényszéki tagságra új választás elrendelése után Vályi Pál választatott meg.

Kisantal Sámuelnek az indítványozó bizottság által előterjesztett azon indítványába, hogy a sepsi egyházmegye 5 képviselő küldésére jogosítottnak tekintessék, közgyűlésünk a szervezeti törvény II. f. 18 alpontjának megváltoztatásával beleegyezését adja. Ugyancsak elfogadtatik br. Bánffy Dezsőnek azon indítványa, hogy az 1879-diki kerületi közgyűlés Kolozsvártt tartassék.

Következett a sérelmi ügyek s ezek közt a gy.-fehérvári róm. kath. szentszékek egy illetéktelen beavatkozása egyházi ítélő hatalmunk körébe, mely ellen a közgyűlés jegyzőkönyvileg óvást emelni, s ez óvás kíséretében a válas- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságához is feliratot intézni elhatározta.

A konventi munkálatokra kiküldendő bizottság tagjaiul elnök ajánlja: Nagy Péter, gr. Bánffy Miklós, Szász Domokos, Lészai Ferencz, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Kovács Ödön és Benkő János urakat. Elfogadtatnak.

A tanári értekezletnek a kerületi gyűlés más időre való áttétele ügyében beadott felterjesztésére határozatba megy, hogy az jövőre minden évben nov. 1-ső vasárnapjára tűzetik ki.

Elnök felhívására a házassági és közfőtörvényszék tagjai leteszik az esküt, kik pedig még le nem tették, azok az illető törvényszékhez utasittatnak, melyeknek ez eskü bevételére fölhatalmazás adatik.

Az áll. ig. tanácsnak az egyházközségek csoportosítására vonatkozó tervjavaslata egész terjedelmében elfogadtatott, s az igazgató-tanács utasittatott; hogy az illető egyházmegyék kihallgatása után e részben a további lépéseket is tegye meg. Hasonló határozat hozatott a segéd-lelkészség felállítására ügyében.

Kevésbé fontos más határozatok után még csak a pénztárak s számadások megvizsgálására kiküldött különböző bizottságok jelentései olvastattak fel, s ezzel az ülés is véget ért.

A közgyűlést hivatala szerint legifjabb, de érdemben agg főgondnokunk, gr. Bánffy Miklós ő nagymélt. zárta be, megható szavakban fejezvé ki örömét a fölött, hogy a közgyűlés nagyfontosságú tárgyai, a békülékenység szellemében, nyertek ohajtott elintézését. Szívélyes bucsu-szavaira főtiszt. Nagy Péter püspök úr adott visszhangot, áldást kérve Istentől egyházkerületünk érdemes főgondnokaira s egész anyaszentegyházunkra. A közgyűlés tagjai az elnök s a főt. püspök urat megéljenzve, barátságos kézzszorítások közt oszlottak szét, egy szebb jövőre biztató fényt vive magunkkal, lelkünkben! Isten adja, hogy e fény ne legyen halygó tűz, mely a sirok fölött hint kétes világot, hanem legyen hasonló a hitrege Vesta-lángjához s lobogjon olthatatlanul!

VIDÉKI ÉLETT.

A kolozs-kalotai egyházmegyéből.

Egyházmegyei vizsgálat.

M.-Valkó, 1878. május 5.

(Folytatás és vége.)

17. Berendezett gyümölcsfa-iskola sehol sincs; kezdetleges állapotban is csak 7 egyházban van. A v. bizottság minden évben forcirozza ezeknek berendezését, azonban egyfelől a tanítók e téren való járatlansága, másfelől az egyházközségek indolentiája miatt, a sürgetéseknek nem sok eredményei vannak.

18. Az egyházi irományok rendbe szedve, a két kulcsu ládákban tartatnak.

19. Szorgalmi jövedelmet csak 11 egyházközség mutat fel, 328 véka 16 kupa különbféle gabona-, és 73 frt 30 kr pénzben. E tekintetben is haladás észlelhető, mert a múlt évben csak 184 véka volt. Méra, Szucsák, Türe, Középlak tekintélyes földbirtokát, a szorgalmi uton való mivelés által, nem tudja értékesíteni. Buda, mióta papi állomása üres, ha a földeket csak felében adva mivelte volna, papi fizetésének javítására most tekintélyes összeget mutathatna fel.

20. Kegyhagyomány s más külön rendeltetésű tőkék összege 4084 frt 79 kr; a múlt évvel szemben 1020 frt 32 krnyi szaporodás mutatkozik.

21. Alaptőke 19.594 frt 13 kr; itt is örvendetes előhaladás észlelhető, mert 4269 frt 80 krral van több, mint a múlt évben.

22. Iskolai tőke 3198 frt 98 kr, szaporodás 1210 frt 51 kr.

23. Magtár vagy magtár-tőke csak Sztána és Kórondon nincs. Kölcsön-magtár 4899 véka 4 kupa, és 179 hecto s 61 liter különböző nemű gabona. A múlt évben volt 5614 véka; s e szerint 715 vékányi apadás mutatkoznak; úgy de Kettesd 754 és Szucsák 208 véka roszul kezelt, s e miatt veszélyezett magtára nincsen e számításba véve, úgy szintén a n.-almási, makói, bogártelki új mértékre átváltotatott 179 hecto és 61 liter beszámításával = 542 v. 16 kupa szintén nincsen felvéve. Ezek hozzászámításával a szaporodás 289 véka 16 kupa.

24. A kötlevelek Kettesden rosszak, Budán nem jók, Szucsákon pedig — a magtárról — plane nincsenek. Mind a három helyre bizottságok küldettek ki.

25. Az 1163 frt 91 kr adósság Buda, Méra, Zsobok, Farnos és Bábonny között oszlik meg, melyből a prima pars — 434 frt — Mérát illeti.

26. Pert 5 egyházközség rosz adóssai ellen folytat. Budán 1872-ben az akkori gondnok Babos József egy pár lépésnyi felhagyott erdei utért a kajántói róm. kath. ecclával perbe keveredett, többször elrendeltetett, de be nem szüntettetett. Most a per lefolyt s a kérdéselt hely egy harmadik szomszéd Bányai Ferencnek ítéltetett. A peröltség épen 70 frtot tesz, melyet a procátor követel. Ki fizesse ezt? ennek eldöntése az e gyházmegyei közgyűlésre bízatik.

27. A felülvizsgálatra beadott számításokból kitűnt, hogy a szucsáki egyház, nemes hiveinek fizetni nem akarása miatt, anyagilag a tönkremenés szélén áll. Itt a számadások hátrálékból állanak; olyan hátrálékokból, melyek évek-hosszu során át — 1850-től kezdve — vezetettnek számadásba, de úgy mint figuraló, de értéket csak papiron képviselő számok. Magtára, az egymásba torlódott kamatokból, szintén csak papiron existál. A papi és kántori bérek restantiái valóságos tőkepénzt képviselnek papiroson. Az évenként megjelenő can. visitatio kiszabott ideje, szűk határai által kénytetve, bizottságra-bizottságot küldött ki, de ezek egyiké sem merészelt az óriási chaosz eloszlátása kérdésének megoldásával megbirkózni: nem jelent meg. Jelen alkalommal bizottságunk, ha Türebén még nagyobb és fenyegetőbb veszély elhárítása nem várt volna munkáságára, bizonyára megküzdött volna e nehéz feladattal. Így örömmel fogadta t. Bán István világi vizsgálóbizottsági tagtárs úr azon önkéntes ajánkozását, hogy Timár Lajos mérái pap a vizsgálat után kiszállva, a szucsáki egyház anyagi ügyeit rendbe szedi, s a megmenthetőt megmentendi. Hogy ígéretét megteszi, arról kezeskedik jól ismert erélye.

A türei számadásokban szintén nagy zavar volt, hogy az egymástól egészen eltérő adatokon, hosszas utánjárás, a régebbi számadások és kötlevelek revideálása nélkül, eligazodni nem lehetett. Mindezeket bizottságunk megtette s 4 napi munkálkodása alatt minden kötleveleket megújítva, a számadásokat egészen ujra készítette, az egyháznak 3286 frt 29 krból álló activumát az utolsó krajczárig biztosította, s a hanyag gondnokot hivatalából letéve, az egyház javainak kezelését hűségesebb kezekre bízta.

A ketesdi számadások piszkosak, telve vakarás és kihuzással, adatai hamisak. A múlt évben a pénzek és magtár biztosítására tett szigorú rendeletekből egyetlen egy sem teljesített talán el sem olvastatott. A magtárból már nemcsak 1—2, hanem 100 vékáról nincs kötlevel, a pénzek 100 frtjával veszélyeztetvék! Az egyház javainak egész kezelése, büntetésért esengő vétkes hanyagság.

Bizottságunk a számadót feleletre vonta, s midőn látta, hogy az ecclai vagyion kezelésénél nemcsak együgyűség, tudatlanság, hanem példátlan mulasztásbeli hibák vannak, Bod László almási pap és Keresztes Árpád világi képviselő urakat kérte fel, hogy a hibások terhére Kettesdre kiszállva, a követeléseket kezesek által biztosítsák, azokról kötlevelet véve, a számadásokat készítsék ujra.*)

A megvizsgált számadások alapján, Kettesdet kivéve, honnan a számadások zavaros volta miatt, adatok nincsenek, 1291 frt 11 kr hátrálék, 1854 frt 76 kr pénztármaradék, 31,080 frt 21 kr s a múlt évinél 3069 frt 11 krral több activ állás mutatkozik. Ezen activumból 15.747

*) Ilyen volt ez a buzgó munkálkodás, melyért a ketesdi t. aít a n.-enyedi „Szemle“ 14 számában, annak tudosítója kiemelve, méltányló elismerésben részesíti. Alig hiszem, hogy a „hű“ tudosító hasouló „elismerést“ magának instálna.

frt 44 kr, a n.-almási egyházé, mely a lehető legpontosabban van kezelve, s nagy részben takarékpénztárba elocálva. Ezért a dicséret Bod László lelkész afit illeti, ki az irni, olvasni nem tudó gondnok helyett, mindenekre éber szemekkel őrködik, a számadásokat mintaszerűleg, pontosan, tisztán vezeti, annyira, hogy kamathátrálék is — mely ekkora összeg kezelésénél szinte elkerülhetetlen — csupán azon adósoknál van, kiknek fizetési terminusok, a vizsgálatkor még nem telt be. Az egyház vagyona kezelése körül kifejtett lelkiismeret és pontos fáradozása méltánylásául 25 frt jutalomban részesítettet.

Vajha a jövő évi vizsgáló bizottság mindenkiben szaporodást, előhaladást jelezhetne.

Mihály Elek,
m.-valkói ev. ref. pap,
vizsgálati jegyző.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HIREK.

Kolozsvárt, június 28.

Lapunk mai száma az első félévben az utolsó. Eleget tettünk-e annak, a mivel tartozánk? t. olvasóink ítéletére bizzuk, s részünkről csak annak hangsúlyozására szorítkozunk, hogy a netaláni fogyatkozások magyarázata nem jóakaratusunk hiányában, hanem a rendelkezésünkre álló erők csekélységében keresendő. Addig is, míg föltett szándékunk szerint, e lap szerkesztését a miénknél erősebb s kevésbé megkötött kezekbe adhatnók át, igyekezni fogunk a méltányos igényeknek eleget tenni s mindenekfölött arra munkálni, hogy egyházkerületünkben mindenek jó renddel menjenek végbe s lakozzék mi közöttünk békesség és atyafiságos szeretet. E szellemben való közreműködésre kérjük fel t. munkatársainkat s mindazokat, kik egyházkerületünk jó hire nevét, becsületét drága kincsül tekintik s azt megőrizni s gyarapítani óhajtják. Megjegyezzük, hogy anyagi áldozatra képesek nem vagyunk, s ha eddigi előfizetőink hátrálékaikat be nem küldik s az eddiginél tömegesebb pártolásba nem részesítnek, t. kiadónk, ki eddig is áldozattal teljesíté kötelességét, fölmondja a további szolgálatot. Azokat tehát, kik nem akarják a lap megszüntetését, kérjük, sziveskedjenek hátrálékaikat haladéktalanul beküldeni, s il. letőleg az új előfizetésről intézkedni. Az előfizetési ár, mint eddig, jul.—decz. 3 frt. Kolozsvár, 1878. jun. 28.

A s z e r k.

— A kerületi közgyűlés szombaton délben véget érvén, a házassági főbíróvánszék, megfeszített erővel, látott

munkájához s hétfőn estig, csak az éjjeli s déli órákban tartva szünetet, lankadatlan kitartással teljesíté kötelességét, összesen 214 válóperben hozván végítéletet. Még az nap, az estéli órákban, a főbíró püspök úr püspöki székét is tartott, melynek közérdekű tárgyai a következők voltak: A Dézsi-féle alapítvány kamatját — 49 frt 50 krt — a sz.-czegői, a gr. Boltza-féle alapítvány kamatját — 60 frtot — a boldogfalvi egyházközségek nyerték el, iskolai célokra. Örvendetes tudomásul vétetett a bizottsági jelentés a generalis cassa és özvegy-árvai alap állásáról, mely szerint el van helyezve a) a takarékpénztárba 13,123 frt 38 kr; b) magán-kötlevelekben 2630 frt 94 kr; c) államkötvényekben 6530 frt. A kérvényi bizottság javaslata nyomán segélyben részesült összesen 138 papi özvegy és árva. Még egy pár csekélyebb jelentésű tárgy elintézése után, a főbíró püspök úr az ülést bezárta, szívélyes szavakkal véve búcsut a püspöki-szék tagjaitól. Szavaira Szász Domokos, közjegyző, válaszolt, a tagok nevében megköszönve a főbíró püspök úr lankadatlan s példaadó buzgalmát, melyet a hosszú s fáradságos tanácskozások folyama alatt tanúsított, örömet fejezve ki főleg a fölött, hogy győzelmi ünnepet ült az óhajtvá várt békülékenység szelleme, egy szebb jövő biztató zálogául. Régi jó szokás szerint, a püspöki szék tagjai otthonjába kísérik el a főbíró püspök urat, hol az új közügyigazgató, a jó öreg Benkó bácsi, tolmácsolta ismételten a jelenvoltak jó kívánatait, melyeket a püspök úr hasonlókval viszonzva, a tagok a szélrózsa minden irányában szétoztlottak, az oktoberi vizontlátásig, ha Isten is úgy akarja!

— A „Magyar Lexicon“ első négy füzete megjelent. Ez életrevaló vállalat kiváló pártolásnak örvend (1-ső füzete 7000 példányban kelt el), s így alig szükséges ajánlanunk. Annyit azonban megjegyzünk, hogy egy ily műnek, mely magában is egy könyvtárt képez, egy magyar ember hajlékából sem lenne szabad hiányoznia. Tekintettel azonban a felöltet anyag nagyságára, s az egyes szakaszok terjedelmességére, alig lesz elegendő a tervezett 50 füzet. — Mindenesetre dicsérendő különben azon buzgóság, melyet a szerkesztőség kifejt. Az eddig megjelent 4 füzet a következő színyomatu mellékletet hozza: az összes államok hadi és kereskedelmi lobogói; az összes államok címerei; az összes államok nevezetesebb rendjelei és az ember test bonczani szervezete. Egy füzet ára 30 kr.

— A következő előfizetési felkivást vettük: Egy nagybecsű műnek kiadására vállalkoztunk: Kossuth Lajos „Törvényhatósági tudósításai“ az 1836—7 évről. Azt hisszük, az ország értelmisége pártkülönbség nélkül, örömmel fogja megragadni az alkalmat, hogy megszerezzen egy művet — egy korrajzot — mely nemzetületünk egyik izgalmas évének érdekes eseményeit öleli fel, s ismerteti az akkori megyei pezsgő élet kiválóbb mozzanatait. A testvéri érzelmekkel összefűzött megyék egész benső életét tárja elénk. Közli az 1832—6-ik országgyűlésről a követjelentéseket, köztük Deák Ferenczét. Ott vannak az „ifjak ügyében“ s „Wesselényi mellett“, a megyéknek ép oly szép,

mint erőteljes felterjesztései. Ott látjuk Kőlcsey nemes alakját, s mindazon nagyokat, kik a régi jó magyar világot — mint csillagok az eget — benépesítették. Ott szerepelnek: Ágoston, Balogh, Bezerédy, Beöthy, Borsitzky, Dezseffy, Fáy, Földváry, Ghyczy, Kállay, Károlyi gr., Klauzál, Kubinyi, Lónyai, Papszász, Pázmándy, Patay, Ráday, Rudnyánszky, Somsich, Széchenyi, Szentkirályi, Tarnóczy, Tisza, Vay, Wenkheim s több jelesek. E történelmi kincsre Földváry Mihály volt orsz. gy. képviselő, s ez idő szerint Pestmegeye alispánja hívta fel figyelmünket s az ő birtokában levő példányt rendezzük sajtó alá. A mű kiadására is ő nyerte meg az engedélyt Kossuth Lajos nagy hazánkfától 1877. évi decz. 23-án. Az előszót Földváry írta a műhöz, mely meg fog jelenni f. é. október utolján. Ára az izmos kötetnek 2 frt o. é. A tiszta jövedelem az 1848—9 évi honvédek segélyezésére fog fordíttatni. Az előfizetők névsora közöltetni fog. Az előfizetési pénzek — bérmentve — alólirthez küldendők. Budapest, jun. 20. 1878. Légrády tes tvérek. (Budapest, V-ik kerület, nádor-utca 6. szám).

-- Szomorú jelentés. Özvegy Balás Gergelyné, született patakfalvi Ferenczi Julianna és gyermekei: Imre fehéregyházi ref. lelkész; Lajos, nejevel és kis gyermekeivel, Berta, Gábor Dénesné szomorodott szívvél jelentik, hogy a jó férj, gyöngéden szerető édes atya és nagyatya, héjjasfalvi ev. ref. lelkész árváthfalvi Balás Gergely, munkás életének 65-ik, boldog házasságának 29-ik évében június hava 17-én rohamos elgyengülés következtében jobb létre szenderült. Benne az emberi társadalom egyik mélyen érző tagját, a lelkészi kar egy hasznos és általánosan be-

csült s szeretett tagtársat, s családja a gyöngéden szerető támaszt veszttette el. Végtiszteség tétele Héjjasfalva június 19-én délutáni 3 órakor tartatott meg. Nyugodjanak békével a nemes hainvak!

— Nyilvános köszönet. Mindazoknak, kik a tanári karon kívül kegyesek voltak a lefolyt 1877—78 tanévben 30 szegény sorsu tanulónak ingyen kosztot főzetni, névszerint: m. Zeyk Károly a fehérmegyei főispán, n. Gáspár János tanfelügyelő, t. Sándor Elek városi főhadnagy, t. Bogdán Lajos gondnok, t. Biró Miklós ügyvéd, t. Sáska Sándor árvaszéki bíró, t. Erős István városi pénztárnok, t. Vajna István, t. Fodor Miklós, t. Ludvigh János megyei számvevő, t. Pávai Y. Elek, t. Rákosi Bálint megyei állatorvos, t. Varró Gerő, t. Czirner József, tisz. Szilágyi Farkas ref. lelkész, tisz. dr. Bartók György, t. Finna István uraknak, illetőleg kedves családjuknak és özv. t. Nagy Sámuelné urasszonynak forró köszönetet szavaz a nagy-enyedi Bethlen-főtanoda igazgatósága. N.-Enyed 1878 jun. 25.

— A nagy-sajói ev. ref. paplak leégett részének fölépítésére adakoztak: Koós Ferencz 2 frt, Cserényi Dániel 2 frt, Vályi Elek 1 frt, Maksai Miklós 1 frt, Musnai Kálmán 30 kr; Varró István 1 frt, Musnai Károly 1 frt, Bodó Sándor 1 frt, Névtelen 1 fr', Junius 30 kr, Névtelen 20 kr, Névtelen 10 kr, Névtelen 10 kr, Magnus 20 kr, Heichler 30 kr, Böldi János 10 kr. Összesen 11 frt 60 kr. Koós Ferencz tanfelügyelő urnak, mint buzgó gyűjtőnek, valamint a t. adakozóknak, a szent ügy nevében, hálás köszönetet nyilvánít N.-Sajó, 1878 június havában Tőkés József, ref. pap.

Hirdetés.

Fontos egyházirodalmi ujdonság!

Épen most jelent meg és kapható

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében **Kolozsvárt:**

EGYHÁZSZERTARTÁSI DOLGOZATOK. (Agenda.)

Irta: **FERECZ JÓZSEF**, unitárius püspök.

Tartalom:

I. rész. Keresztelések I—XII. II. rész. Urvacsoraiak I—XII. III. rész. Házasságiak I—X.

E csinosan kiállított műnek ára 1 frt 70 kr.

Nyomatott Stein János m. kir. egyetemi nyomdásznál az ev. ref. főtanoda betűivel Kolozsvárt.